

267
Jaunā Gaiņa

267
ZIEMA 2011

VOL. LVII, No 4, ISSUE 267
WINTER 2011

Jaunā Gaita is a Latvian quarterly devoted to literature, the arts, and the discussion of ideas.

Editor-In-Chief:

Rolfs Ekmanis
Phone/Fax: 928-204-9247
rekmanis@gmail.com
rolfs.ekmanis@asu.edu

Associate Editor:

Juris Žagariņš
juris.zagarins@gmail.com

Contributing Editors:

Voldemārs Avens, Vita Gaiķe, Anita Liepiņa, Maija Meirāne, Juris Silenieks, Juris Šlesers, Linda Treija, Lilita Zaļkalne

Business Managers:

Ingrīda Bulmane
23 Markland Drive
Toronto, ON M9C 1M8, Canada
Phone: 416-621-0898
ibulmanis@scm.ca

Tija Kārkle

616 Wiggins Road
St. Paul, MN 55119, USA
tijalaura@comcast.net

JG home page:

<http://zagarins.net/JG>

Subscription rates (USD=CAD)

1 year	\$39.-
2 years	\$76.-

Single issues \$10.-

JG is indexed in *MLA (Modern Language Association) International Bibliography* and *Latvijas Preses Hronika (Chronicle of Latvian Publications)*.

Published by Jauna Gaita, Inc.
121 Harvard Street
Springfield, MA 01109-3821

Printed by TigerPress
Northampton, MA, USA

ISSN 0448-9179

57. GADAGĀJUMS, ZIEMA 2011

4. (267) NUMURS

S A T U R S

- 1 Uldis Bērziņš – Cilvēks manī
- 2 DZEJA – Anna Foma
- 10 Vineta Kaulača – Telpas. Pāreja
- 11 Maija Meirāne – Mīts par vientulību
- 12 Madara Rutkēviča – Zara atmiņa
- 15 Laima Kalniņa – Manas daudzās dzīves
- 16 Jānis Elsbergs – Pa ķēķa durvīm
- 17 Imants Auziņš – Četri gadi Latvijā
- 18 Rauls Čilačava – Čaka nomale
- 19 ATMIŅAS – Lilita Zaļkalne un Juris Rozītis – Jānis Gulbītis (Viesiens)
- 22 Uldis Grasis – Mēs aizgājām pie Tevis
- 23 Dagmāra Vallena – Mazā dāma Ķezbere
- 24 Juris Šlesers – Jā, Solveiga
- 26 MĀKSLA – Māris Brancis – Simtgadnieks
- 27 Helēna Gintere – Andris Nelsons
- 28 Fricis Zandbergs – Smagie ormaņi
- 30 Linda Treija – Vineta Kaulača un laiks
- 31 Vineta Kaulača – Paātrinājums
- 32 Ilmārs Rumpēters – Vīns, sievietes
- 33 Voldemārs Avens – Par Rumpēteru
- 33 Rolfs Ekmanis – Uldis Briedis
- 35 Uldis Briedis – Ceļš uz neatkarību
- 54 DAŽOS VĀRDOS – (vg) (tk) (mb) (re)
- 68 KIBERKAMBARIS – Liepiņa memorands (jž)
- 70 Wikipedia – Unikāls piemērs
- 71 LASĪTĀJU VĒSTULES
- 72 Laimonis Purs – Jānim Krēšlīņam Sr.
- 73 NOTA BENE – MAIŅAS JG SAIMNIECĪBĀ
- 73 Ilga Reizniece – Veļi
- 74 GRĀMATAS – Jānis Liepiņš – Baiba Bičole
- 75 Jānis Liepiņš – Avena vērojumi
- 76 Juris Silenieks – Aina Zemdega
- 76 Imants Auziņš – Latviešu elēģija
- 77 Anna Auziņa – Oriģinālais Ogrīņš
- 79 Jānis Krēslīņš Sr. – Par Enkvistu
- 80 Maira Asare un Aina Sikсна – Par Oksanenu
- 83 Dainis Mjartāns – Heinrihs Strods
- 84 Anita Liepiņa – Latvju Teksti 3 & 4
- 86 Andris Pētersons – Gundars Ķeniņš Kings
- 86 Gundars Ķeniņš Kings – JBS 42/2 (2011)
- 88 JG LABVĒLI
IN THIS ISSUE – (jž)

Ilmāra Rumpētera vāks

Maketētājs Juris Žagariņš

JG pateicas par PBLA KF un labvēļu atbalstu

Uldis Bērziņš

CILVĒKS MANĪ?

Sentimentālais slepkava izvēlējās par upuriem jaunos sociāldemokrātus.

Sociāldemokrātu īstenotā politika un pašas idejas izraisīja „kristieša” naidu!

Viņš todien šāva uz Raini. Un uz maniem biedriem un mani. Sociāldemokrāti nu

jau pusotru gadsimtu te veiksmīgāk, te lempīgāk nopūlas vienot Kristus ideju par

„vienlīdzību garā” un laicīgā humānisma ideju par „vienlīdzību miesā un tiesā”.

Solidaritāte, kā zināms, ir taisnīguma vārdā un vairs ne asinssaišu vārdā. Solidaritātes

ideāls, grozi kā gribi, tomēr nāk no *Jaunās derības*. Sociāldemokrātam svešnieks ir

„tuvākais” un nevis potenciāls ienaidnieks.

To pašu atkārtos un apstiprinās, kas

lasījis evaņģēlijus un Apustuļu darbus. Tāpēc jau praviešu sludināts, tāpēc jau

upurējis Sevi Cilvēka dēls, tāpēc jau baznīcā zvana, tāpēc jau tik spilgti fantāzijā

personificēts „zvērs cilvēkā”, ragainais sātans – lai aptveram, ka nedzīvojam vairs tukšneša vidū vai mežu ielokā, un i tas vistālākais mums nu uz mūžīgiem laikiem kļuvis „tuvākais”.

Tie veidi, tie ceļi, kā „sātans” tiek cilvēkam klāt un padara viņu par sadistu, tie ir gauži racionāli un dabiski, tie ir „bioloģiski”. Politika ir vairāk tik tāda arēna, kur

sātanam „īstenoties”. Stokholmas teroristam Ziemsvētkos vai nu gadījums, vai pats Zaļāstēvs sūtīja nograndēt nejaušu ribienu blakusielā – viņš saprata mājienu,

viņš izgāja no pūļa, nogriezās tukšajā ielā un tur uzspridzinājās. Šoreiz brīnums neatkārtojās. Par sprādzienu Oslo un masu slepkavību Ūtsalā mēs Kurzemes mežos

dzirdējām no vīra, kas bija skatījies televīziju: *Nuja, – ir tak tie plēsoņas gēni, bez tādiem cilvēksuga būtu iznīkusi! Nu tik tos pamanām – nu tie sāk traucēt! Kari turēja stuti – nīknās asinis tur izvēmām. Kas tagad palicis, vai kriminālā karjera? Nu,*

bokss, vērsu cīņas? Hokejā izkauties, futbolā apgāzt stadionu? Lai nāk medībās, varbūt tā labāk? – bet dod nu psiham rokā plinti!

Citi spriež, vajag tak beidzot aizliegt kompī šaujampēles? *Aplauzīsies! Nodzīs pagrīdē, a tur nekādas kontroles, tur sadismam lete vajā – pirks no tā, kuram neželīgāk!*

Iedami gar baznīcu, mēs aizmirsām par uguni un zobenu, par krusta karos

izkautām pilsētām, par zemnieku kariem, katoļu un pareizticīgo savstarpējo

neželīgo teroru, par raganu sārziem, par citticīgo grautiņiem – *tā tak sena vēsture!* Nē, nav sena, nav vis noslēgusies, un „cilvēks manī” ir apdraudēts atkal un atkal, ar

katru paaudzi, ar katru jaunu dienu. Pat varbūt ar katru paštaisnības kārdinājumu.

Ar dzejnieku Uldi Bērziņu *JG* lasītājus nav jāiepazīstina

Foto: Toms Grīnbergs, LU Preses centrs

Anna Foma

Sarunas ar Gagarinu kādā pilsētā, kurā es neesmu bijusi

gaismu mēs lietojam arvien retāk
redzam to tikmēr, kamēr tai nepieskaramies
kamēr jūsu pīļu diļos uz nenosakāmu laiku
ir apmeties tukšums
kaimiņu bērni ir izauguši lieli
un sākuši lietot cerību, ticību un mīlestību –
tos trīs vaļus, kuri jau septītajā Kunga radišanas
dienā izmežģīja plecus
mēģinot aizmigt pēc tam, kad apsolīja
mūžīgi noturēt plecos visas lielākās pasaules
pilsētas, kurās jūs nekad neesat bijusi
kad jūs ejat peldēties es jūs vēroju
ik reiz, kad jūs ienirstat uz pārāk ilgu laiku
esmu paspējis izstaigāt Mēnesi un dažas zvaigznes
tajā dienā, kurā jūs vairs negribējāt iet peldēties
bet tomēr ienirāt uz vairākām stundām
es jautāju Gagarinam vai mēs varētu rītausmā sasniegt Zemi
kamēr mēs tērzejām par bezmiegu, Bartu, Napoleonu un citām
nenopietnām lietām
jūs vairs negājāt peldēties
bet es redzēju jūsu seju kādā krītošā zvaigznē
kura sasniedza Zemi tikai tad
kad es biju izstaigājis visas lielākās pasaules pilsētas
kurās jūs nekad nebijāt bijusi

Gagarin,
es sacīju
laiks nolaisties uz zemes

Amadeja kompass

Grieķi devās nāvē atmuguriski: pagātne bija viņu priekšā.
R.Barts

...

tie bērni ar svilpojošu strazdu mutēm, tie mēs, kuri pazaudēja
savus mugurkaulu dokus ar paceltām burām, tie mēs, kuri
nemācēja smilšukastē uzcelt kārtīgas smilšu pilis

Anna Foma dzīvo literatūrā un teātrī (bet citādi *vienkāršu dzīvi – sabiedriskajā transportā pārvietojoties no viena punkta uz otru*). Studējusi dramaturģiju un aktiermeistarību Latvijas Kultūras akadēmijā, bet Krakovā (Kraków) režiju L. Solska Valsts teātra augstskolā un poļu valodu Jagaiņu U. (Uniwersytet Jagielloński). Meklētā miera un klusuma devēja Annai esot amerikāņu dzejniece un mūziķe Patija Smita (Patti Smith). Publikācijas literāros izdevumos kopš 2008. gada, to vidū apkopojuma *Stāsti. Prozas lasījumi klātienē un nekātienē* 5. sējumā. (2010).

es visu atceros, Amadej, toreiz uz mūsu rotallaukumu atnāca tava māte
un aizliedza man ar tevi spēlēties, bet vai atceries, Amadej, mēs
tikko bijām izgudrojuši Trojas zirgu, lai netraucēti viens otru iekarotu
bet tava māte tajā saskatīja viltu un neļāva man ar tevi spēlēties
vairs nekad, viņa teica, es atceros viņas acis, Amadej
vēl tagad tās acis mēdz iekāpt mikroautobusā, tās ir iemācījušās paslēpties
bet es zinu, Amadej, ikreiz, kad tās novēršas, no sirmā pakauša
izšaujas šķēpi un man ir bail
esmu iemācījusies briesmu brīžos aizvērt acis, esmu iemācījusies
izjaukt Odiseja kuģi, bet man ir bail, Amadej, esmu pazaudējusi
kompasu, kuru tu reiz man dāvināji, kurā mēs reiz skatījāmies kā Piena ceļā
tu teici, ka visas zvaigznes ir viena zvaigzne
tu teici, ka visi cilvēki - tas ir viens Dievs
un mēs aizmigām, Amadej, bet kad pamodāmie kompas adatiņa
caurdūra man sirdi, kamēr nebija atnākusi tava māte, mēs nezinājām, kas ir nāve
vai zini, ko es tagad redzu raugoties uz savām sabristajām un netīrajām pēdām?
tavu seju, Amadej

vai tu zini kādēļ grieķi ir nemirstīgi?
jo briesmu brīžos tie ir iemācījušies aizvērt acis

mīts par vientulību

vai mūsu vientulība nav tikai sens mīts
mūsu nesatikušās rokas
kurās Dievs reiz radīja septiņas dienas

es tagad nepateikšu, kurš kļūdījās pirmais –
tu, kas puteni izkāpusi no vilciena
apmaldījies kādā bērnodārzā
vai tas biju es, kurš klusējis simts gadus
tā arī nejutās pietiekami drošs, lai iemācītos
pareizi izrunāt kaut vienu latīņu alfabēta burtu

mīļā Sāra, mūsu galvas uz šiem spilveniem šķir
vesela mūžība
pat Dante ir apprecējies un Igo katedrālē Kvazimodo
vairs netiek ielaists
mūsu bērni ir nopirkuši mums puķes
mums jāiet viņiem pretī uz nakts vilcienu lai atzītos
ka neviens no mums nav pelnījis šo satikšanos
atzīsimies mūsu bērniem visos mūsu melos –

uz varavīksni drīkst rādīt ar pirkstu
bizbizmārītes mājiņa nedeg
stārķi patiesībā nav putni, bet pēkšņi iestājusies ziema
kurā mēs velti meklējām dievu
lai tam pateiktu

cik ļoti mums pietrūka vēl vienas dienas

Šuberts ir skaists

kundze, novelciet cimdus
izģērbieties
netēlosim muļķus
jo ziemas vairs nav

vakar gāju gar jūsu logu
bet jūs mani tajā nepazināt
piedodiet par manu nepieklājību
bet es dzirdēju kā jūs klausījāties Šubertu

kamēr jūsu kaimiņi plāva pirmo zāli
jūs raudājāt

vai neviens jums nav teicis
ka Marijai nepatika bērni
jūsu bēdas ir tikai šosejas
kurās vairs nekrustojas itin nekas

un jūsu svešie kaimiņi
naktī noklausījās kā jūs aizslēdzāt durvis
pirms man piezvanījāt un čukstot sacījāt:

bet Šuberts ir miris

Dantes atvadas

tagad tās būs tikai atvadas
būsim skaisti un klusi kā senie grieķi un romieši
atvadīsimies nekavējoties, konduktor

es zinu, jums nepatīk atvadas
arī es jūtos neērti pārskaitīdams
šo daudzstāveņu bezgalīgos stāvus

esmu pagalam apmulsis un neesmu drošs
vai pietiekami labi atceros stāvu, kurā jūs dzīvojāt
toties es ļoti labi atceros pie kuras kāpņutelpas
jūs reiz atstājāt mazo vilku sugas kucēnu Danti

viņš ir man blakus vienmēr jūs neticēsiet
jo esat ceļā uz metro uz tiem elles lokiem kuros pirmo reizi satikāties
pagājušajā vasarā kad sajaucāt metro biļeti ar manu roku

nebaidieties, es jums nesekošu, dārgā Beatriče
es tikai gribēju no jums aizņemties dažas jūsu stundas
kurās mēs varētu kārtīgi atvadīties kā romieši vai senie grieķi
izpušķojot savus klusuma un skumju pārņemtos tempļus ar pašu kauliem

mēs uzspēlētu šahu, ja vien jūs neiebilstu, es labprāt zaudētu
ar īkšķi pieskaroties jūsu mazliet miklajam degunam

atvadīsimies nekavējoties, dārgā
zinu, būs skumji, bet padomājiet vismaz par Danti
šis suns, dārgā, atcerēsies visu –

to, kā jums aizejot, jūsu kurpju papēdis kā vientuļš kuģis nogrima dzelmē
to, kā kāds nelaimīgais palīdzēja jums sasiet vienmēr pārāk garās kurpju auklas
to, kā Dante vēl ilgi raudāja, kad pazaudējāt tā kaklasiksniņu ar ciparu viens

SARUNA AR VĀGNERU (Jaunā Vāgnera klusēšana)

Vāgnera kungs, mēs neesam tikušies, bet šķiet, esmu jūs redzējusi sapnī
vai tā Orleānas jaunava, kuru atstājāt kādā svešā vārtrūmē skumt
nav jūsu aizmirstā dzīve, Vāgnera kungs?
kā gan citādi mēs būtu tikušies, ja ne mūsu kopīgajos rītos
kad kafijas krūzēs ieraudzījuši savus nogurušos atspulgus
mēs beidzot pārvarējām rūgtumu tai pieskarties ar mēli
Vāgner, jūs jau zināt, mūsu atspulgi – tās ir tikai kritušas komētas,
komētas, kuras vairs nekad neatradīs savas nāves, pat ne vienkāršākās zīmes
ka reiz šīs nāves ir bijuši kādas dzejnieces pirksti vai čukstos pavērtas lūpas
Vāgner, jūs esat slikts! kā gan citādi mēs būtu tikušies, ja ne mūsu kopīgajās tumsās,
kurās nodevējus saucām par mātēm, mein liebes Mutterchen, atceros, jūs sacījāt,
jūs pārāk ilgi klusējāt, Kungs, mēs pārāk ilgi viens otru nepazinām, lai tagad spētu
atpazīt viens otra kritušos ķermeņus pilsētas laukumā pie Laimas pulksteņa
ziniet, Vāgnera kungs, es jums tikai gribēju pateikt, ka tagad, kad atmiņas vairs
durvis un svešumā nepiedāvā justies kā mājās, mēs varētu kļūt par labākajiem
draugiem
jūs tikai uz atvadām pielieciet roku pie šīs kritušās lūdzējas sejas, saudzīgi atveriet
tai acis,
izstāstiet, ka pametīsiet Orleānu uz visiem laikiem, pastāstiet, ka nekad vairs
neatgriezīsieties,
un vienmēr atcerieties šīs jaunavas lūgšanā apklusušās rokas,
kad promejot neatpazīsiet
savu atspulgu Tā Kunga vienīgajā sejā

**sniega meitene
ar ledus acīm**

*Sniega meitene ar ledus acīm,
Vai nekad tev nekūst acu ledus?*
(Rainis)

Jūs, pilsētas bērni, nomazgājiet rokas
pirms atmiņas ēdīsiet kā dievmaizītes
jūs, pilsētas bērni, iemācieties klusēt
pirms skaļi uzrunāsi savus Simonus
pirms lūgsiet savas lūgšanas nocelt no krusta
pirms aiziesiet vientulībā audzēt biezāku ādu

jūs, skumjā dzejniec, kādēļ audzējat nātres
iznāciet kaila atmiņu priekšā, viņas jūs gaida
izstāstiet kā reiz salauzāt potīti mēģinot atvērt durvis
kurās kāds zvērēja gaidīt mūžīgi
kurās kāds neatpazīna savu laimi

bet jūs godīgi sagaidījāt pēdējo vilcienu
kaut neatšķirāt Cēzara baložus no sniegputeņa
galminiekiem vienkāršiem ļaudīm kuri uz atvadām
neizmirst ieskatīties spogulī

ziniet, dzejniec, vientulība nāk pa trim –
Tēva Dēla un Svētā
Gara ādās

gaisma atgriežas ilgi pēc lietus
tāpat kā jūs tagad, dzejniec
kad ik nakti mazgājat Jūdas neticīgās rokas

TRĪS DZEJOĻI

I

ANNA ANNA

nezinu, kā no jums atvadīties, Anna, Anna
vai uzdāvināt pilsētas laukumā zagtus ziedus
vai noskumušās Mildas zvaigžņu vainadziņu

ko jūs no tā vēlētos, Anna, Anna
varbūt Rembo auļojošos cirka zirgus?
īso un godīgo dzīvi jūs aprakāt kādas svešas
un tumšas pilsētas centrā
ko jūs tagad vēlētos, Anna

varu jums piedāvāt dažus sapņus
kuros mēs tikāties vien pāris reižu rudenī

II
LŪGŠANA
MAGDALĒNAI

zinu, jums nepatiks
zinu, jūsu atmiņas ir pielādēti kravas vilcieni
zinu, Anna, tie tagad vienmēr dodas uz ziemu

tie tagad vienmēr attālinās
Anna, Anna

bet jūs ejiet, ejiet uz to Svēto vakarēdienu
iemācieties atvadīties lai atmiņas nepārvēršas
naidā kā jūsu vienmēr aizvērtās acis
kad skūpstīsiet nodevēja netīrās pēdas

Anna

jūsu acis ir akvāriji, jaunkundz
kā jūs tagad skumstat
vai svešie ļaudis nav tikai atmiņas
kuras nēsāt plecos kā saudzējamus bērnus
kuriem tagad jāmacās vijolišu spēle

iemāciet, jaunkundz, nospēlēt Johanu Sebastianu Bahu
vai kādu no tiem simts opusiem, kuri ar aukstiem
bezmiega pirkstiem ik nakti uz jūsu sejas
atklāj vientuļas salas
ziniet, jaunkundz, šis bezmiegs ir visas jūsu salauztās vijoles
šīs vientuļās salas ir jūsu acis
šie svešie ļaudis, kurus tik bieži sastopat sapņos
ir dažas skopas notis un mazu bērnu nemākulīgie pirksti
ir jūsu logi, kuros jūs jau sen neatpazīstat gaismu

jaunkundz, iemāciet nospēlēt tumsu
reiz taču apraksim visas nenospēlētās notis
visas zaudētās dzīves

jaunkundz, jūs esat tuksnesis
kurā ik nakti spēlējas sveši bērni

jaunkundz, Marija Magdalēna par jums lūdž

izgrebiet no šīs miesas vijolīti
Magdalēn

III

REIZ

dievs man reiz teica: tev nebūs!
neatceros, ko es viņam atbildēju
vai rētu nosaucu par punktu
vai raudāju kopā ar Raini, vērojot
karuseli, kurā mums vairs nereiba galvas

dievs man reiz teica: tev nebūs!
atceros tikai to, ka tam vējam bija
vilka nagi un tam vilkam bija vilka balss

jo tam vējam visu laiku salst
reiz teicu es dievam

jo tagad kad es varu vien nebūt, dievs
mums abiem būtu jāzina
kurš pirmais no mums uzcēla
to Berlīnes mūri –
to dzīvi, kurai tagad netiekam pāri
kā rētai pirms sāpēm
pirms visa, kas sāpēja

dievs

tu biji dzeloņdrāšu putns
un tagad, kad tu vari vairs nebūt
es tikai gribu zināt
kurā mūra pusē –
debesīs vai uz zemes
man jāpaceļ roka

reiz kāds man nepateica
dievs, mans ienaids

ka tam vējam visu laiku salst

decembris-jūlijs (2010-2011)
Valmiera-Rīga-Prāga

Vineta Kaulača. *Telpas. Pāreja II.* Audekls, eļļa. 180 x 250 cm. 2010

Par mākslinieci skat. Lindas Treijas apceri 30. lpp

Maija Meirāne

MĪTS PAR VIENTULĪBU

Dzejoļos viņa ir iemācījusies raudzīties uz sevi it kā no kāda cita redzes punkta. Tas notiek pastarpināti, ar atkāpēm un it kā caur attāluma lēcu, pārtopot tēlā, kurš to uzklausā. Reizēm norādot, kur skatīties un kas slīd garām. Lai novērstos no tā, kas sāp. Alienācija no sava iekšējā „es”.

Dotā īpašība jaunās dzejnieces Annas Fomas brīvā panta valodas domu padziļina un izraisa lasītāja iesaisti ar izjūtu skālu, kas līdzīga tai, ko piedzīvojam, raugoties dramatiskā uzvedumā. Viņa to dara ar lielu pašpārlicību, kā runājot ar mums neredzamiem.

Annas Fomas dzejā (agrāk viņa saucās savā īstajā vārdā) loma piešķirta iekšējiem monologiem un uzrunām klāt neesošiem. Tā ir pašapmāna valoda, ar kuru mēs mierinām izmisumu sevī un citos. Mazie meli, kas liek uz mirkli smaidīt un neredzēt, kas apkārtne nospiedošs, – brīvā panta vai dzejprozas tiešumā, kā dzejoļu ciklā „Mēs taču esam laimīgi, vai ne, Pinokio?”

– mēs protam laimīgi māt ar roku /
nenojaušot, ka pēdējās atvadas nejauši
izmestas kā nobružāta sūknauda, kur vairs
nevar / atpazīt ne ciparu, ne ģerboni /

– mēs esam kļuvuši pieminēti. aizejoša
vilciena dunā / īstāki nekā tikko pienākušā
pasažieru vilciena / galastaciju sasniegušā
pūļa nopūtā. (Karogs 2010 / 4)

Kas ir Anna Foma?

1988. g. Cēsīs dzimusī dzejniece atbild JG jautājumiem:

Savā literatūras laukā nenodarbojos ar dzeju vien. Dzeja – tā man ir godprātība un būtībā ikviens dzejolis man ir katarse. Esmu gan rāta no saviem kolēģiem, tā sakot: ... kamdēļ tik skumja dzeja? ... Laikā, kad Latvijā valdīja drūmi apstākļi, pieteicās Kārlis Skalbe, Rainis ... viņi ienesa gaismu jau tā drūmajā laikā.

Bieži domāju – (tagad arī lasu vēsturisko romānu „Goija jeb ērkšķainais ceļš uz atskārsmi / vai atklāsmi”), kas ir palicis pāri no laikiem, kad vērtības, uz ko cilvēki tiecās, bija skaidras un tiešas, bet kas ir tagad – interneta laikmets, kurā cilvēki viens no otra atsvešinās. Es to ļoti izjūtu un dažreiz domāju, kamdēļ gan nepiedzīmu kaut tā pašā 18.-19.

gs. laikā (..) Mūsdienų laikmets ir saputrojīs visu aizgājušo, mēģinot atdzīvināt, radīt ko jaunu – lielākoties 21. gs. pirmajā plānā ir nostādīts „cilvēks cilvēkā pašā”. Individualitāte. Nav jau vairs konkrētu mērķu, ko aizsākt pasaules mērogos – ir tikai mazais cilvēks, vientuļa sala.

Es iestājos LKA (Latvijas Kultūras akadēmijā) tikko no vidusskolas sola – pirmos divus kursus man noteikti bija trakas acis, jo gribāju zināt VISU. Stājos aktieros, tiku dramaturgos pie Laura Gundara. Dramaturģijas studijas citās valstīs ļoti atšķiras no dramaturģijas studijām Latvijā. Lauris Gundars ir ļoti labs skolotājs, es viņu ļoti cienu, viņš man no acīm norāva apsējus (..) deva iespēju izstāstīt stāstu. Un stāsts ir gan dzejolī, gan lugā, absolūti visur tas ir. Dramaturģija ir koka saknes – teātrī bez šīm saknēm nu nekādi. Parāli dramaturģijas studijām mācījos pie Māras Ķimeles, varētu pat sacīt, ka savus filozofiskos uzskatus esmu mācījusies tieši no viņas. Studiju laikā mēs bijām režisoru, aktieru un dramaturgu apvienotais kurss. Aiz muguras jau trīs izrādes pie jaunajiem režisoriem. Spēlēju kā aktrise, izrāde „Makbets” ir iekļauta Nacionālā teātra repertuārā (rež. N. Griestiņš). Savos 22 gados esmu nospēlējusi Šekspīra Lēdijas Makbetas lomu. Un esmu par to lepna.

Biju studēt Polijā. Gan poļu valodu, gan dramaturģiju aktieru skolā. PWST (Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna im. L. Solskiego) – tā ir stiprākā aktierskola Eiropā. Tur ieguvu patstāvību un mācījos pašdisciplīnu. Neteikšu, ka nejutos Krakovā kā Kafka „Pili” – mācījos sarunāties poliski, jo atbraucot uz Poliju, no valodas nejēdzu pilnīgi NEKO. Mēneša laikā iemācījos runāt tekoši.

Atdzeju neesmu rakstījusi. Atdzejoju tikai (pašas vajadzībām) dažus Brodskas dzejoļus. Pārzinu krievu valodu. Labprāt lasu lugas krieviski – viņu valodā ir spēks. Latviski krievu rakstnieku darbus lasīt nevajadzētu. Nav tas. Kā sacījis Sodums par Dantes atdzejošanu noteiktā pantmērā: – Zūd dimensija un Dante vairs nav Dante.

Es lasu daudz. Sirdij tuvākie autori – Ahmatova, Jeerits, William Blake, Brodskis, un Gogoli ļoti cienu, tāpat Čehovu...un noteikti vēl citi.

*

Tāpat kā Ahmatova, Anna Foma dzejā ir mēģinājusi kāpināt izmisuma un sasālšanas izjūtas. „Mīts par vientulību” un seriņā „Anna

Anna" paveras piesaiste gan literārām, gan reliģiskām alūzijām:

*... jūsu atmiņas ir pielādēti kravas vilcieni / ...
tie tagad vienmēr dodas uz ziemu / – un*

*...iemāciet nospēlēt tumsu / ...reiz taču
apraksim visas nenospēlētās notis / visas
zaudētās dzīves /*

Dzejā viņa pieskaras, uzrunā Bartu, Raini, Vāgneru, Šūbertu, kosmonautu Gagarinu, Vecās Derības Sāru, Mariju Magdalēnu un Dievu. Tie ir šaubu un ticības jautājumi pašai sev.

*jo tagad kad es varu vien nebūt, / dievs
mums abiem būtu jāzina / kurš pirmais no
mums uzcēla /*

*to Berlīnes mūri – / to dzīvi, kurai tagad
netiekam pāri / kā rētai pirms sāpēm /*

pirms visa, kas sāpēja /

dievs

(No „Reiz” ciklā „Trīs dzejoļi”)

P.S. Annu Fomu es atradu reiz ejot cauri Matīsa kapiem. Pavisam vienkārši. Anna Foma ir tikai dzejā. Dzejniece manī. Jo pati esmu gan dramaturgs, gan aktrise. Šobrīd esmu no galvas līdz kājām Jaunā teātra festivālā *Homo Novus*.

Dzejniece un māksliniece Maija Meirāne, dzejkrājumu *Dūmistaba* (1988) un *naktsvēstules* (2002) autore, ir JG redakcijas locekle (skat. dzejoļu kopu un mākslas darbu reprodukcijas, arī dzejnieces Baibas Bičoles rakstu par Maiju JG259).

Madara Rutkēviča

Madara Rutkēviča

ZARA ATMIŅA

Sākumā tas visu laiku čīkstēja, tad sāka krakšķēt tik griezīgi, it kā kāda neredzama būtne vai vējš, iešmaucis viņas istabā pa vaļā atstātu logu, virinātu vaļā un ciēt vecas koka durvis ar ierūsējušām eņģēm. Šī skaņa viņu pamodināja. Viņu pamodināja milzu zars pašā istabas vidū.

Viņa lēni piecēlās gultā sēdus, paskatījās uz svešo objektu, uzmanīgi aizšļūca līdz gultas galam, tad tikpat uzmanīgi no krēsla paņēma zaļos rītasvārkus, uzvilka tos, uzmanīgi atšļūca atpakaļ uz gultas otru galu, tikpat lēni piecēlās kājās, ne reizi neizlaidusi zaru no acīm, klusi un pavisam lēnām, joprojām skatīdamās uz zaru, izgāja no istabas un bez skaņas pievēra durvis.

legājusi virtuvē, viņa uzlika vārīties ūdeni, piegāja pie izlietnes un nomazgāja muti aukstajā krāna ūdenī, ielūkojās spogulī, kurš karājās turpat virs izlietnes, saburzēja pieri; no gulēšanas tajā bija iespiedušās dažas rievās kā uzartas vagas laukā, tās viņa diezgan ātri izgludināja un piere atkal bija tāda pati, kā agrāk – gluda, mazliet apsārtusi no berzēšanas, plata, bet parasta viņas piere. Ūdens pa šo laiku jau bija uzvārījies, viņa no skapiņa izņēma krūzi un pagatavoja sev kafiju, tad iesēdās krēslā pie loga, mazliet to pavēra un brīdi vēroja, kā no viņas un citu māju jumtiem krīt sniegs, mazliet saviebās viņas seja; vakar bija beidzies cukurs. Ainava viņas acīm pavērās tāda pati, kā daždien ziemās tas mēdz būt, vismaz viņasprāt, zeme bija pēkšņi eksplodējusi un tagad to vismaz trīs mēnešus klās balti pelni, baltum balti pelni un klusums. Rāmo un sastingušo ainavu šorīt papildināja kāds vīrs uz jumta, kuru viņa sākumā nebija ievērojusi, viņai šķita, ka vīra spilgti dzeltenā veste viņam mugurā ir saule, kurai jau pavisam drīz jāuzlec. Viņa brīdi vēroja. Viņš strādāja nīkni, ar lāpstu stumdams sniegu pāri jumta malai. Pēc brīža nīknais sniega stūmējs pagriezās pret austrumiem un sastinga. Pirmie austošās saules stari vispirms appludināja viņas seju, pēc tam virtuvi pielēja ar savu maigo gaismu, arī viņai bija jāastingst un jālaujas tāpat, kā to darīja vīrs uz jumta aiz loga. Austošā saule saudzīgi pieskārs savu vērotāju sejām, viņa, to spēcīgi izjūdzama, atcerējās, ka tik saudzīgi viņu noglaudīt prata tikai viņas māte Ada.

Izdzērusi kafiju, viņa piecēlās no krēsla, aizvēra logu un piegāja pie izlietnes, ielika tur

krūzi, kurā vēl atradās kafijas biežumi un atcerējās, ka ir to darījusi jau neskaitāmas reizes daudzus gadus, iespējams, no kafijas viņas zobi ir kļuvuši iedzelteni, zaudējuši savu dabisko nokrāsu, baltumu, pēc kura viņa nemaz arī netīkoja. Dažreiz kafiju viņa dzēra arī pēcpusdienās, jo ne vienmēr viņa piecēlās līdz ar rīta gaismu, ja vakarā viņa bija palikusi ilgāk nomodā, visu nakti šūdama kādu pasūtījumu kārtējam klientam, tad arī pamosties varēja vēlāk, ja nebija nekas jāšuj, tad varēja doties pie miera ātrāk. Arī viņas mamma Ada bija šuvēja. Viņa un Ada šuva vēl arī tad, kad mātes vairs nebija, tagad viņa bija pārmantojusi šo amatu un šūšanas prasmes, un viņai šķita, ka savādāk nemaz nevarētu būt. Šūšana – tas bija varbūt vienīgais, ko viņa prata un ko Ada viņai bija iemācījusi. Viņai šķita, ka viņa to prata un arī darīja jau gadiem ilgi. Šuva un jutās ļoti nogurusi. Domās ieraudzījusi Adas seju – jaunu un smejošu, plati atvērtām, pilnīgām lūpām, viņa kārtīgi izskaloja krūzi un noraudzījās, kā pa izlietnes caurumu noskalojas melnie un ķepīgie kafijas biežumi, vēderā kaut kas sagriezās, kāda sīka adatiņa iedūra, Adas seja līdz ar viņas smaidošajām lūpām izzuda, pārgāja adatiņu sīkie un asie dūrieni. Pirkstu galos sāka kņudēt, viņa saknieba savas lūpas – tās bija plānas un, kā viņai likās, bez veselīgas nokrāsas. Reizēm tajās vajadzēja tā stingrāk iekost, lai justu, ka tās vēl ir dzīvas, derīgas ne tikai tam, lai, tās atverot un aizverot, runātu vai ēstu... Viņa jūta, ka ar lūpām viņu saista vēl kādas atmiņas, bet tās bija tik dziļi noslēpušās vai jau pagaisušas, ka viņa pārstāja par tām domāt.

Griezīgais krakšķis viņas istabā beidzot atkal atgādināja par sevi. Viņa lēni, kā mozdamās, piegāja pie istabas durvīm un, atvērusi tās līdz galam vaļā, sasveicinājās ar milzu zaru, kurš tur vēl joprojām atradās.

Esi sveicināts, zars, viņa klusībā pie sevis no-teica, nezinādama, kā savādāk pret to izturēties, jo nu viņas istabā bija ieradies ciemiņš.

Ciemiņi pie viņas jau sen vairs nenāca, neviens neklauvēja, neviens nezvanīja, viņai arī nebija laika ciemiņiem – ak, viņiem taču vajag tik daudz, visas tās sarunas, plāpas; reizēm viņi var runāt caurām naktīm par neko, goda vārds, par neko, cienastus vajadzēja, ja paši neatnesa, tējas visādas, visvairāk viņu pašu, un tas jau ir pietiekami daudz, jo viņai vēl bija jāšuj, viņa nevarēja to atļauties, viņai bija jāšuj par sevi un par Adu. Viņa tūlīt sajuta, ka no tādām domām viņai paliek mazliet skumji. Viņa paskatījās uz zaru. Tātad, viņa nebija to nosapņojusi, kā viņai šķita

pamostoties. Viņa vismaz gribēja to uztvert kā sapni, bet tā tomēr izrādījās realitāte. Varbūt tas mostas, tāpēc tā krakšķ? Viņa pie sevis iedomājās. Pie lielā zara auga vēl pāris sīki zariņi. Ieslēgusi gaismu, viņa konstatēja, ka mazo zariņu galos aug melni, čemuraini ziedi, kurus viņa sākumā nebija pamanījusi. Melnie ziedi bija līdzīgi pojenēm – Adas vismīļākajām puķēm, tikai tie nebija nedz balti, nedz tumši rozā, tie nebija parasti piemājas ziedi. Drošības pēc viņa aplaida skatienu apkārt telpai. Logs un stikls nebija traumēti, it nekas neliecināja par to, ka šis zars te būtu ielūzis vai iekritis. Vajadzēja kaut ko iesākt, darīt, saukt palīgā, bet tā vietā viņa nedarīja neko. Tikai stāvēja durvis un skatījās uz lie-lo zaru. Lai arī istabā visi logi bija ciet, viņa sajuta sala klātbūtni. Tāda sala, kāds parasti mēdz būt ziemās aiz viņas loga. Un to ziemu bijis daudz...

Visu dienu līdz pat vakaram viņa pavisam rāmi sēdēja gultas galā un vēroja zaru, kurš tik pēkšņi bija parādījies un ienācis viņā kopā ar tik tikko jūtamu nemieru. Viņa neēda, arī uz tualeti negāja, pat nešuva, ko viņai pēc pierastā dienas ritma būtu vajadzējis darīt – šodien vajadzēja tikt galā ar diviem kāzu uzvalkiem, vienu dzimšanas dienas žirafes un vienu anakondas kostīmu, kleitu kristībām un vienām armijas tipa biksēm utt., telefons vakarpusē zvanīja vienā laidā, bet viņa necēla, viņa ignorēja telefonu un šūšanu. Zara monotonā krakšķoņa pārmāca telefona kaukšanu, zars it kā lēnām iemidzināja viņā visas domas, tomēr viņa jūta, ka kaut ko sāk atcerēties, tikai nesaprata, ko tieši. Vienīgais, ko šis zars bija sagandējis, bija viņas šujmašīna. Viņa to konstatēja, kad aplūkoja zaru tuvāk. Un tur tā bija – viņas šujmašīna – saspiesta zem lielā zara smagā auguma. Tur nekas nebija pāri palicis, ja nu vienīgi dažas saplīsušas detaļas, kurām vairs nebija nekāda pielietojuma. Lielais zars bija iznīcinājis ne tikai viņas šujmašīnu, bet arī viņas ierasto dzīvi. Viņa, joprojām atrazdamās zem zara drošā vietā, saprata, ka kādu laiku vairs nevarēs šūt, kamēr nedabūs vietā jaunu šujmašīnu, vēl viņa iedomājās, ka nemaz negrib iegādāties jaunu šujmašīnu, viņa ar atvieglojumu izelpoja ik reiz, kad nepacēla telefonu, izdzirdusi kāda klienta zvanu kaut kur tālu, tālu telpā. Viņa ar pirkstiem pieskā-rās zara mizai, tas bija gluds un silts, šķita, ka tas elpo.

Tikai vēl vakarā viņa beidzot piecēlās no gultas, sajutusi spēcīgu tirpoņu abās kājās un mugurkaulā. No pārāk ilgās un nekustīgās sēdēšanas viņa sajūtās kā būtu tikko

izkāpusi no salta ūdens. Pārvietošanās istabā nebija vienkārša – vajadzēja krietni piepūlēties, lai apietu zaram apkārt tā, lai tas nevilus nesakustētos un nenospiestu viņu pašu. Tikusi līdz durvīm, viņa atkal apstājās un, pagriezusies pret zaru, viegli pieskārs gaismas slēdzim un izslēdza to. Istaba līdz ar visu zaru iegrīma miegainā tumsā. Viņa atkal pieķēra sevi pie domas, ka aiz pierāduma prāto par šūšanu, taču atminējās, ka šujmašīna taču tagad dieva mierā dus zem viņas svešā un dīvainā ciemiņa. Sasprindzinājusī redzi, viņa istabas tumsā ievēroja ko dīvainu, bet varbūt tas arī nebija nekas dīvains – melnie ziedi atvērās un sāka mirdzēt kā sīkas zvaigznītes, tad blāva un sudrabota gaisma vēlās no tiem, līdz apņēma visu telpu kā dūmi vai migla. Viņa gaidīja, kas notiks tālāk. Sudrabotā gaisma te cēlās, te vēlās no viena istabas stūra uz otru, līdz šakoncentrējās kā mākonī virs viņas gultas. Šo notikumu vērojot, viņa neko īpašu nedomāja – tikai vēroja.

Atmiņā atausa kādi seni Ziemassvētki, kad ar māti Adu abas slidoja uz aizsalušā ezera netālu no mājām. Ada kaut kur bija izrāvusi viņām abām vecas slidas. Ar tām nebija viegli paslidot, jo vietām slidu sliede bija sarūsējusi. Viņas slidoja naktī – virs viņām abām jumās sīkas zvaigznītes, un piebriedušais mēness apgaismoja aizsalušo ezeru. Ada viņu turēja pie vienas rokas, bet otrā rokā brīnumsvecīti, tā sprakšķēja, kamēr viņas slidoja, Ada visu laiku smējās, bet brīnumsvecīte lēni dzisa ar tādu kā krakšķoņu... Ada pēkšņi griezīgi iekliedzās, krita milzu zars, krita viņas abas, viņa, to pēkšņi atcerēdamās, fiziski izjūt, kā Ada viņu spēcīgi satver ar vienu roku un aizsviež prom kā tādu lupatu, un viņa tiek izmesta krastā, bet pati paliek.

Zars, kurš visu laiku bija krakšķējis, pēkšņi apklusā. Viņa sajuta, ka pār zodu no apakšlūpas pil kaut kas silts; viņa bija sakodusi sev lūpu, nemaz nejuzdama, ka to dara.

Viņa tagad atceras, ka pēdējais, ko viņa redzēja, tupēdama sniegā tajā tumšajā ezera krastā, bija blāva un sudrabota gaisma, tā tuvojās Adas sejai arvien tuvāk un tuvāk... un tad brīnumsvecītes vārgā gaisma izdzisa un pazuda lielā zara spējā kritiena vaļā atlauztajā ledus plaisā kā dziļā bezdibeņa rēta pavisam.

Viņa jāva, lai atmiņas viņu nes arvien dziļāk tajā melnajā naktī, tajā pašā laikā viņa zināja, ka neko, ka pilnīgi neko nespēj mainīt, kā tikai izsekot līdz savām atmiņām – zara biedējošajā klusumā vēlreiz ieraudzīt to, ko viņa redzēja, kad vēl bija maza meitene, kura tajā

naktī sakoda sev ne vien apakšlūpu, bet arī savus pirkstus. Viņa palūkojās uz zaru, kurš tur gulēja pašā istabas vidū un sajūtās tā priekšā tikpat nevarīga un vāja, kā tad, kad sēdēja ezera krastā sniegā kā bērns. Arī tagad viņa sajūtās kā bērns, kurš, ja arī viņu vadītu mežonīgs spēks glābt, tik un tā nespētu to izdarīt. Arī tagad viņa jutās zara pieveikta un sastindzināta. Zara atmiņa bija spēcīgāka par viņējās izmisīgo vēlmi – kaut tā nekad nebūtu noticis; bez spēka viņa atkrita gultā, nespēdama pieveikt savas atmiņas un nogulēja tā tur līdz nākošajam rītam.

Sākumā tas visu laiku čīkstēja, tad sāka krakšķēt tik griezīgi, it kā kāda neredzama būtne vai vējš, iešmaucis viņas istabā pa vaļā atstātu logu, virinātu vecas koka durvis ar ierūsējušām eņģēm. Šī skaņa viņu pamodināja. Viņu pamodināja milzu zars pašā istabas vidū.

Viņa atvēra acis, piecēlās gultā sēdus, paskatījās uz zaru, pasveicināja to un uzmanīgi izgāja no istabas. Iegājusi virtuvē, viņa neno-mazgāja seju, arī spogulī nepaskatījās, bet uzreiz pagatavoja sev kafiju – dubultā stipru, melnu un bez cukura. Iesēdās krēslā pie loga, atvēra to līdz galam vaļā un dziļi plaušās ievilka ziemas gaisu. Kaklu sažņaudza ledains aukstums, un viņa norīja karstu kafijas malku, kas bija vēl sliktāk, jo kaklu tūlīt sažņaudza vēl spēcīgākas sāpes. Izliekusies pa logu, viņa izspļāva kafiju un pēkšņi pamanīja, ka nav vienīgā, kas to dara. Vispirms viņa pamanīja, ka spļauj arī kaimiņš, kurš dzīvo zem viņas, bet tas, ko viņš izspļauj, nav kafija, bet gan tēja, pēc tam viņa pamanīja, ka to dara arī cilvēki no pretējās mājas logiem – tie visi bija izliekušies pa logu un līdz ar viņu vienlaikus izspļāva kaut ko no savām mutēm. Tūlīt viņa arī dzirdēja to balsis – viņi viens ar otru sakliedzās par kaut kādu milzīgu zaru, kurš jau no vakardienas atrodoties viņu istabās un, līdz ko iestājoties noteikta vakara stunda, viņi atceras kaut ko tādu...

Balsis sāka pārklāt viena otru, līdz pārgāja neskaidrā kļūgāšanā. Pārējo viņa nesaklausīja. Viņa aizcirta logu. Viņa aizvēra acis.

Cēsis dzimusi Madara Rutkēviča raksta visvairāk prozu. Studējusi dramaturģiju pie Laura Gundara Kultūras akadēmijā. Šobrīd gatavo Ilzes lomu Rūdolfa Blaumaņa *Pazudušajā dēlā*, kuru ir paredzēts iestudēt Latvijas Nacionālajā teātrī Normunda Griestiņa režijā. Brīvākos brīžos Madara pārlasa Džeimsa Džoisa *Ulisu*. Vecumdienas, uz kurām gan vēl jāgaida sešas septiņas dekādes, tomēr gribot pavadīt Cēsis. Publikācijas periodikā un apkopojuma *Stāsti. Prozas lasījumi klātienē un neklātienē* 5. sējumā. (2010).

Laima Kalniņa

MANAS DAUDZĀS DZĪVES

Es dzīvoju daudzas dzīves. Kādreiz es biju bērns, kas rotaļājās piepilsētas mājā uz trim pakāpieniem, kas veda no verandiņas dārzā. Es rotaļājos kopā ar savu draudzeni, augstāva Rasmiņu un ar viņas un manām lellēm, vai arī lielā, man šķita, vienmēr siltā istabā uz pelēka grīdas paklāja ar savu spēju lācīti. Bet Ziemsvētkos uz istabas pelēkā paklāja bija liela, zaļa, smaržīga egle, greznota spīguļiem un mirdzošiem stikla karekļiem.

Bet kādu citu reizi es biju meitene, kas kopā ar vecākiem un mazo brāli brauca zirgu vilktās kamanās cauri piesnigušam mežam uz zemu lauku māju, lai svinētu Ziemsvētkus pie tikai sveču greznotas eglītes un dziedātu senās Ziemsvētku dziesmas kopā ar tās mājas ļaudīm. Atmiņā es paņēmu līdzi braucieni cauri piesnigušajam mežam, un tas man likās kā reiz redzēta pasaku valstība.

Taču kādreiz svešs kuģis mani aizvīzināja prom no zemes, kur bija bijusi piepilsētas koka māja uz smilšainās ieliņas. Un zemā lauku māja, kur kādreiz bija svinēti Ziemsvētki. Un es kļuva svešas zemes staigātāja un studente, kas mācījās kļūt par arhitekti, lai radītu sev jaunu dzīvi un mājas.

Zīm. Imāns Rumpēters

Un kādreiz es biju jauna māte, kas svinēja Ziemsvētkus savā mājā ar savu vīru un meitēnu, kas mēdza mums izdomāt pārsteigumus pie eglītes. Reiz tas bija no baltas sveces izgrebta mazmazītiņa pelīte ar garu dakts asti, kas bija ievīstīta papīru papīros un ielikta lielā papes kastē, un mums pagāja krietns brīdis, kamēr to atradām.

Kādreiz es biju arhitekte, kam Ziemsvētku togad nemaz nebija, jo steigšus bija pabeidzams darbs lauksaimniecības izstādei Ēģiptē, un svētvakarū es pavadīju pārliekusies savam darba galdam, skicējot un veidojot izstādes ēkas un iekārtojumu. Man nemaz nebija žēl zaudēto svētku, jo mans labais vīrs bija miris un mana meitene bija studente kādā tālā universitātē, un mana māja bija tukša un sastingusi klusa.

Bet kādreiz mana māja, kurā es biju dzīvojuši četrdesmit piecus garus gadus, man kļuva par lielu, jo neviens nedalījās ar mani tajā, un es vairs nevēlējos viena tur dzīvot, un es aizgāju uz mazu, manas labās draudzes sagādātu dzīvoklīti, kādus tā bija izdomājusi uzcelt savas baznīcas vecajiem ļaudīm. Nams, kurā mēs visi dzīvojām, bija pavisam tuvu mūsu baznīcai, un Ziemsvētkos egle tika dedzināta svētnīcā. Tas bija tik skaisti svecītēm greznoto Ziemsvētku kociņu redzēt plašajā telpā, kur visi sapulcējāmies, lai dzirdētu mācītājas teiktos vārdus un atkal dziedātu senās Ziemsvētku dziesmas.

Dievkalpojuma beigoties, tik daudzas rokas sniedzās man pretī: *Priecīgus Ziemsvētkus! Priecīgus Ziemsvētkus!* Un katrs labais vēlējums bija kā silts un gaišs stars. Likās, mēs cēlām tiltu no viena uz otru, no viena uz otru no gaišiem un siltiem stariem, un visu svētvakarū mūs nesa labais staru tilts.

Kādreiz būs atkal Ziemsvētki, baznīcā degs Ziemsvētku eglīte un ļaudis vēlēs viens otram priecīgus Ziemsvētkus, ārā ejot no svētnīcas, bet es vairs nebūšu tur. Es nebūšu vairs tur. Es nebūšu vairs nekur. Mana dzīve vairs nebūs. Varbūt es būšu aizgājusi pa vieglo staru tiltu uz turieni, no kurienes nav atgriešanās. Tur otrajā pusē. Bet kādreiz es dzīvoju daudzas dzīves.

Arhitektes, prozaīķes, dzejnieces, tulkoņājas un jaunaitnieces Laimas Kalniņas radošajā kontā ir gara virkne daiļliteratūras darbu. Pērnā gada apgāds Jumava laiž klajā viņas *Runci Timiānu un Annu*. Vairāk par rakstnieci skat. JG236(2004):8.

Jānis Elsbergs

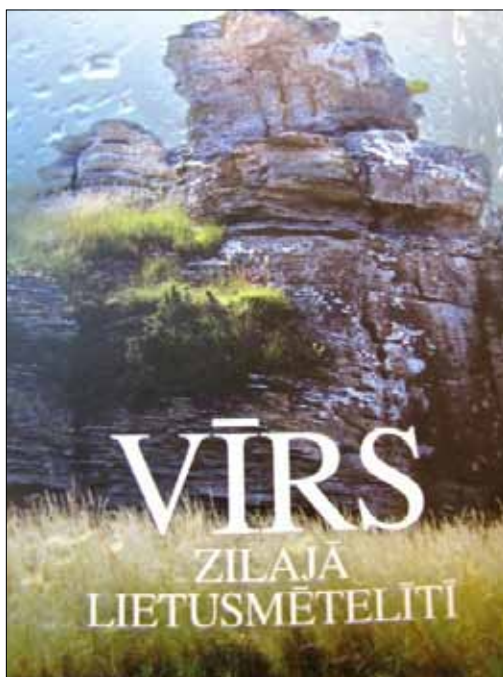
PA ĶĒKA DURVĪM

Komentārs par Dzintaru Sodumu un viņa *Virtuves piezīmēm*, Noras Ikstenas *Vīru zilajā lietusmētelīti* un Ievas Lešinskas „Plakano pasaku”.

Notika tā: *Virtuves piezīmes* (Mansards, 2011) atsauc man atmiņā laiku pirms 10-11 gadiem, kad LU rakstīju par Dzintaru Sodumu diplomdarbu, iepazīnos ar visu viņa tolaik publicēto daiļradi, kā arī Rakstniecības muzejā pieejamajiem materiāliem, un šai procesā piedzīvoju dažnedažādas sajūtas – prieku, gara radniecību, neizpratni, sāpes, brīžiem arī vilšanos. *Vīrs zilajā lietusmētelīti* (Dienas Grāmata, 2011) mani negaidīti sajūsmināja – par spīti tam, ka Nora Ikstena kā rakstniece man vienmēr bijusi pasveša (kā mēdz teikt, *ne priekš manis*). Un „Plakanā pasaka” (Ievas Lešinskas recenzija par Ikstenas grāmatu – žurnāls *Ir*, 2011.1.VI) atstāja sāji pliekānu sajūtu.

Pēdējās sakarā gluži neticami, ka nākas atgādināt pavisam elementāras lietas. Pirmkārt, tev būs literāru darbu, atsevišķu grāmatu, uzlūkot kā suverēnu lielumu, un ir pilnīgi vienalga, ko autore par tās tēmu rakstījusi vai runājusi agrāk, citos žanros un kontekstos. Otrkārt, Sodums savos galvenajos prozas darbos bija izteikti autobiogrāfisks, pat dokumentāls. Tiešas izteiksmes un patiesīguma vārdā viņš upurēja daudzas citas radošas iespējas un pieejas, tāpēc būtu divaini, ja Ikstena šo Sodumam veltīto grāmatu būtu rakstījusi citādi. *Nianses, kuras attiecas uz reālo dzīvi* (Lešinskas formulējums), ir tieši tādas, kādas tās ir. Veca cilvēka ikdiena, kopšana un aiziešana ir tāda, kāda ir, tā ir īstenība (precīzāk sakot: Ikstenas rakstītais mani pārlicina kā īstenība, es to no teksta redzu un noticu tam), un tālākais jau ir manis kā lasītāja spēja un vēlēšanās to saprast, iejusties tajā, pieņemt, mācīties. Ja es to jūtu sabalsojamies ar savu dzīves un literāro pieredzi, ja man šķiet, ka tikai tik tieši un konkrēti vajag par Sodumu rakstīt, tad tā ir mana uztvere (un ne vairāk). Ja Lešinskai tas tikai *ļauj apmierināt ziņkāri, šķiet triviāli un reālajam Sodumam pat pazemojoši*, tad tā ir vienīgi viņas uztvere.

Taču sākotnēji gribēju rakstīt tikai par *Virtuves piezīmēm* – paplānu brošūriņu ar Dzintara Soduma pēdējo gadu atziņām un vērojumiem, kurus no Soduma kladēm atlasījusi Nora Ikstena un sakārtojusi Gundega

Blumberga. Tā ir mazliet divaina grāmata. Vispirms man ienāca prātā Knuta Skujenieka dzejoļa rinda: *uzvarētājs nāk pa ķēķa durvīm*. Virtuvē parasti ielaiž tikai savējos, un te tā arī ir – cilvēkiem, kas kaut ko zina un saprot no Soduma, šī grāmatiņa būs tuva, jauks piensums kopīgajam darbu korpusam, atgādinājums par autora šarmu, šerpumu, neatkārtojamo intonāciju. (Atceros Agnesi Krivadi ar sajūsmu tvītojam par šīm piezīmēm.) Tiem, kam konteksts svešs, tā varētu likties tikai kategoriska nīgra veča burkšķēšana, vienpusīga un pārsvarā neargumentēta. Un tas pat nebūtu īpaši tālu no patiesības. Autors pasmīn par tiem, kam *prāts tālāk par nacionālismu nesniedzas*, kamēr pats visas grāmatas garumā savus vērojumus un atziņas skaidro gandrīz tikai ar nacionālām īpatnībām: latvieši, lūk, tādi, krievi tādi, angļi, toties, šitādi... Viņš aicina domāt un ar prātu visu risināt, kamēr pats reti kuru domu izdomā līdz galam, tikai apgalvo, apgalvo, apgalvo... Taču man kā Soduma cienītājam teksts šķietas visnotaļ fascinējošs, tāpēc neceļas roka pārmest Ikstena un Blumbergai šīs grāmatiņas klajā laišanu.

Saistībā ar manām atdzīvinātajām atmiņām par darbu ar Sodumu (dzīvē neesmu ar viņu sarakstījies vai tiesies) man gribētos ar līdzību īsi ieskicēt savu priekšstatu par Soduma likteni. *Ir* leģenda par slaveno vijolnieku Paganīni, kuram kādā koncertā vijolei stīgas trūkušas cita pēc citas, kamēr palikusi tikai viena, un viņš spoži pabeidzis koncertu, spēlējams uz tās. Soduma jaunības gadu literārā darbība izsekojama kara laika Latvijas un pirmo trimdas gadu preses publikācijās, kā arī

viņa sadaļā jauno dzejnieku krājumā *Trīs autori* (1950) un romānā *Taisām tiltu pār plašu jūru* (1957). Redzam ārkārtīgi dzīvīgu, aktīvu, daudzpusīgi apdāvinātu jauniešu, un autobiogrāfiskajā romānā *Jauni trimdā* (1997) redzam, kā viņš pamazām pārvērties. 1960. gadā iznāca *Ulisa* tulkojums, 1963. gadā viņš pārcēlās no Zviedrijas uz ASV.

Cīņā ar savu pēckara gadu alkoholismu un depresiju Sodums atteicās no jaunības gadu radošajiem uzstādījumiem (vai to trūkuma), bet vienlaikus arī no valodiskās un poētiskās atraisītības, kas viņam piemita, un tapa skarbi askētisks un arī visai vienpusīgs šai jomā. Cīņa netika zaudēta, bet viena stīga bija pārtrūkusi. Nespēdams atrast sev vietu, negūdam, kā viņam šķita, pietiekamu atbalsi savām domām un centieniem trimdas latviešu sabiedrībā, viņš no tās vienkārši norobežojās, turklāt norobežošanās attiecās arī uz zviedru un (vēlāk) amerikāņu sabiedrību. Vēl viena stīga pušu, pavediens, kuram taču vajadzēja barot viņu kā visnotaļ reālistiskas ievirzes rakstnieku. Pārtulkojis *Ulisu*, viņš Džoisā un *Ulisā* kā tulkotājs arī noslēdzās. Ja rakstnieks vēl var iztikt ar ierobežotiem valodas un izteiksmes līdzekļiem, tad tulkotājam noslēgšanās sava stila un domāšanas kanonā ir nāve. To rāda vēlākie neveiksmīgie mēģinājumi piepulcēt Džoisam T.S. Eliotu un vēl dažus atdzejotus autorus. Arī šī stīga bija pušu.

Palika viena stīga, un uz tās arī Sodums savus pēdējos apmēram 20 gadus spēlēja. Vienam liksies, ka vienveidīgi, kategoriski, plakani. Citam – ka spoži, fascinējoši, neatkarīgi. Varbūt atkarībā no tā, kuras grāmatas gadīsies pa rokai. Es ar lielu interesi un prieku lasīju autobiogrāfiskos romānus *Savai valstij audzināts* (1993) un *Jauni trimdā*, kamēr jutos sāpināts par to, kā Sodums jaunajā 1993. gada izdevumā bija pārstādājis sabojājis savu 1957. gada romānu *Taisām tiltu pār plašu jūru*.

Katram mums savs Sodums. Leģēns droši vien visupirms kolēģis pa Eliota „līniju”, Ikstenai svarīgas literāri-personiskas skolotāja-skolnieces attiecības 20 gadu garumā, man – epizode literārajā pieredzē, kas atstājusi dziļas un varbūt neizdzēšamas pēdas.

Dzejnieka, tulkotāja, atdzejotāja Jāņa Elsberga radošajā kontā ir dzejkrājumi *Vistīrākā manta* (1993), *Rīta kafija* (1996), *Daugavas bulvāris* (2000), *panti* (2008), kam pievienojas Jura Kronberga zviedru valodā atdzejotā izlase *Daugava boulevardē* (2003). Tulkojis amerikāņu un lietuviešu dzeju, svarīgākos Vonneguta (Kurt Vonnegut) darbus, virkni 20. gs. dramaturgu darbu Nacionālajam teātrim u.c. Publikācijas periodikā, arī *JG*. Komentārs publicēts $\frac{1}{4}$ satori

Imants Auziņš

ČETRI BRĪNUMAINI MANAS DZĪVES GADI LATVIJĀ

Tādu pieredzētā vērtējumu Zinātņu Akadēmijas pārpildītajā aktu zālē, atverot grāmatu *Tuvošanās Latvijai. Vēstnieka atklājumi krievu valodā (Приближение к Латвии. Откровения посла)*. Rīga: Bonmark, 2011. 246. lpp.), maija sākumā izteica pats autors Rauls Čilačava. Šobrīd tiek gatavots paplašināts grāmatas izdevums gruzīnu valodā; saietā izskanēja vēlme jo drīzāk to ieraudzīt arī latviešu un ukraiņu valodā. Jo – *vēstnieki nāk un aiziet, bet Čilačava paliek*, kā rakstījusi (241) kinorežisore, dzejniece un žurnāliste Vija Beinerte. Tiešām!

Kas ir šis neparastais cilvēks? Gruzīnu dzejnieks, lielās Ukrainas vēstnieks (2006-2010) mūsmājās; arī ukraiņi rakstoši un atdzejotāji; saņēmis abu savu dzimteni, vairākkārt arī Latvijas, augstas balvas un prēmijas; mūsu ZA Goda doktors, Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks; gandrīz simts grāmatu autors... Pilnīgāks uzskaitījums iznāktu pagārš. Tomēr viens piemērs vēl nepieciešams: Rauls Čilačava ir arī viens no nedaudziem Franca Kafkas starptautiskās prēmijas laureātiem (šajā pulciņā ir Aleksandrs Solženicins, kinorežisori Stīvens Spilbergs, Milošs Formans u.c.).

Par šo unikālo personību akadēmiķis Jānis Stradiņš teicis: *Ar Gruziju viņu saista asinsradniecība, ar Ukrainu – laulības saites, ar Latviju – mīlestības saites* (243).

Autors piekrīt, ka tā arī ir, un piebilst, ka *mīlestības klātbūtne ir visur*. Manuprāt, tā tad arī ir *Tuvošanās Latvijai* atslēga, būtība un satvars: mīlestība un izpratne. Bez tā pat redzīgai un dedzīgai publicistikai diemžēl mēdz būt īss mūžs. Allaž taču ir iespējams – arī šajā grāmatā – kaut ko precizēt, papildināt, bet paliekoša vērtība ir mīlestība un izpratne. Un – veikums, kas tās balsta un apliecina.

Tuvošanās Latvijai veidota kā šo četrus brīnumaino gadu summējums. Esejas, intervijas, tulkoto latviešu grāmatu ievadi, dienasgrāmatas ieraksti, preses atsauksmes, Latvijas politiķu un kultūras darbinieku portretu skices, sarunas ar pazīstamiem politiķiem, rakstniekiem, zinātniekiem, uzņēmējiem.

Nav brīnums, ka erudītais autors spēj mums ko jaunu pavēstīt par Ukrainu un Gruziju, tāpat par sev tik pazīstamo tautu diasporām. Nereti pārsteidz, ka viņš palīdz mums ieraudzīt jaunas šķautnes arī Latvijas dzīvē un kultūrā.

Kā diplomātu Raulu Čilačavu, protams, nodarbinājis plašs starpvalstu attiecību spektrs: politika, ekonomika, nacionālās attiecības. Par visu to atrodam vērā liekamas ziņas un pārdomas. Piemēram, par sarežģīto Ukrainas valsts attīstību un Gruzijas dramatisko ceļu laikam gan retais spētu tik daudz pateikt lakoniskās un pārliecinošās rindās.

Par plašāko, galveno daļu – Latvijas dzīvi – var sacīt īsi: daudz kur pabūts, daudz pagūts skopajās stundās pie rakstāmgalda. Viens cilvēks ar saviem palīgiem paveicis to, ko, dod Dievs, jebkurā zemē paveikt veselām jaudīgām valsts institūcijām! – četros gados sagatavota un izdota Raiņa un Aspazijas dzejas un atziņu grāmata trijās valodās (latviešu, ukraiņu, gruzīnu), Aleksandra Čaka dzejas un stāstu kopojums, Ojāra Vācieša krājums (ukraiņu un gruzīnu valodās), liela Raula Čilačavas darbu izlase gruzīnu valodā, kurā ietvertas gan minēto, gan Knuņa Skujenieka un Imanta Auziņa dzejoļu kopas. Liels palīgs šajos un citos darbos bijusi dzejnieka dzīvesbiedre Ija, ievadu, stāstu un atziņu tulkotāja šīm grāmatām ukraiņu valodā. Bez Raula Čilačavas un Ijas ieguldījuma nav iedomājama Tarasa Ševčenko divvalodu izlases *Liktenis*, kā arī unikālas antoloģijas *Vējš no Ukrainas* tapšana latviešu valodā. Atsaucīgi līdzdarītāji centāmiem būt arī mēs, lielāka vai mazāka Rīgas atdzejotāju grupa. Atsevišķi atzīmējams Šotas Rustaveli poēmas *Bruņinieks tīģera ādā* fragmentu

skaistais izdevums oriģinālā un latviski. Šajā laikā Rīgā laistas klajā arī vairākas Čilačavas grāmatas – piecvalodu izdevums *Smilšu pulkstenis*, gruzīnu un ukraiņu dzejoļu atlasē *Loma* latviešu valodā.

Kopumā tie ir tie vaļi, kas droši balsta arī *Tuvošanās Latvijai* daudzas lappuses. Atbalsojas. Sabalsojas.

Kā jau sacīts, šiem darbiem jau iezīmējas turpinājums. Viens no lielajiem mērķiem tika minēts jau grāmatas raudzībās: jauna gruzīnu dzejas antoloģija latviski un jauna latviešu dzejas antoloģija gruzīnu valodā. Un vēl. Laikā, kad Gruzija zaudējusi apmēram pusi teritorijas, kad zeme grūti pārvar kara sekas, dzejnieks stāsta: Gruzijā joprojām tiek izdoti desmit (!) literatūras un kultūras izdevumi. Un Tbilisi, Zugdidi pārpildītās zālēs skan arī Latvijas atbalsis un vārds. Vieglākie laiki nav arī Ukrainai. Un tomēr...

Vai tā nav viela pārdomām Rīgā? □

Rauls Čilačava

ČAKA NOMALE

*Tūr, kur izbeidzas tramvaja sliedes,
Čaka pilsētas nomale sākas.
Zini vērtību, kāda tai pieder,
Bet ar to grūti dalīties nākas.*

*Rietā pametot Rīgu, tu brīnies,
Skatot namiņu slēgus un rakstus
(Ievas – līgavas vajējām pīnēm,
Baltā liesma tev sveļ acu plakstus).*

*Nav ne pakalna zemei kā galdam,
Apkārt ezeri, biezokņa siena.
Miers un klusums visdziļākais valda,
Arī tevī tas šovakar ienāk.
Laupītājam tā čakura* piestāv
Kā te krēsla, ap kokiem kas kļaujas.
Tevī apbur šī aina, tad dziest tā,
Čaka acīm viss pārvērsties Jaujas.*

Atdzejojis Imants Auziņš

*čakura – rietumgruzīnu (gūrījiešu un adžāru) augumam piegulošs nacionālais tērps.

Par rakstnieku Imantu Auziņu skat. JG264:7.

JĀNIS GULBĪTIS (VIESIENS): BEZ TEĀTRA NEVAR DZĪVOT!

Lilita Zaļkalne

Par sevi vēstulē literāturzinātniekam Viktoram Hausmanim Kalugas guberņā, Krievijā, dzimušais (1916) publicists, dzejnieks un dramaturgs Jānis Gulbītis (pseids. Jānis Viesiens) pazemīgi izteicies, ka viņam taču pietrūkstot „rakstnieka talanta”. Tam, protams, neviens mūsu rakstniecības zinātājs nepiekritīs. Ja nu kas, tad spēja atstāstīt savus piedzīvojumus, uzburt kādus sen notikušus notikumus lasītājos tā, it kā tie visi teju teju tepat vēl notikuši, to gan Jānis mācēja. Pārļasot viņa atmiņas par skolā pavadītajiem gadiem Rīgas pilsētas 1. ģimnāzijā (1930-1934), par šīs skolas vēsturi, pedagogiem, pulciņiem un audzēkņu pašdarbību, viss šķiet tik aizraujoši, it kā mēs paši būtu bijuši aizvadītā

gs. 20. un 30. gadu skolas notikumu līdzgaitnieki. Šogad Jāņu laikā Upsalā, Zviedrijā, šīs zemes gaitas 95 gadu vecumā beigušais trimdinieks skolas gaitas uzsācis Viļa Olava komercskolas pamatskolā, tās turpinājis Rīgas 1. pilsētas ģimnāzijā, pēc tam studējis LU tautsaimniecības un tiesību zinātņu fakultātē, līdztekus darīdams kancelejas ierēdņa darbu Sabiedrisko lietu ministrijā. Kara laikā vispirms bijis tulks vācu Brandenburgas pulkā, kas izsoļojis līdz pat tālajai Kubanai un Kaukāzam, bet 1943. gadā pēc paša vēlmes pārgājis uz Latviešu leģionu, kur kārtojais aizgādības lietas karavīru ģimenēm. Karam beidzoties, autoritātes nosūtījušas uz Dāniju, ko pie pirmās izdevības slepus atstājis, pārbēgot uz Zviedriju, kur jau viņu gaidījusi Rīgas mīlestība Aija. Pēc uzturēšanās atļaujas saņemšanas apmeties uz dzīvi Dienvidzviedrijas universitātes pilsētā Lundā, strādājot rūpnīcās un fabrikās, pa vaļas brīžiem rakstot lugas un nododoties sabiedriskam darbam. Lundas posmā (1946-1952) sarakstītas un iestudētas sešas lugas. Seko pārceļšanās uz Upsalu. Šajā pilsētā – ar Zviedrijas vecāko universitāti un slaveno *Carolina Rediviva*

Foto: Uldis Grasis

bibliotēku – pēckara gados dzīvojuši un strādājuši daudzi pazīstami latviešu trimdinieki – teologs Haralds Biezais, mācītājs Leons Čuibe, vijolnieks Alfrēds Dunkels, publicists Osvalds Freivalds, literatūrzinātniece Zenta Mauriņa, mineralogs Oto Mellis, filozofs Konstantīns Raudive, literatūras kritiķis Jānis Rudzītis, botāniķi Heinrichs Skuja un Auseklis Vegis. Gulbītis kļūst par diplomētu pedagoģu Upsalas Skolotāju augstskolā (1964), bet pēcāk iegūst filozofijas maģistra grādu Upsalas Universitātē, kam seko vēstures, mākslas vēstures, sabiedrisko zinātņu un psiholoģijas mācīšana (1967-1981) Jēvles (Gävle) tehniskajā ģimnāzijā. Intensīvais skolmeistara darbs neattur viņu no nemitīgām bēgļu sabiedriskām aktivitātēm – gan Latviešu PEN klubā, Latviešu Rakstnieku Apvienībā (LaRA), Latviešu Akadēmiskajā organizācijā Zviedrijā un Latviešu Palīdzības komitejā, gan arī ne tikai Upsalas Latviešu teātrī, bet arī Stokholmas Latviešu teātrī. Sabiedriskā darba neizbēgamajos strīdos Gulbītim piemita brīnišķīgā spēja izlīdzināt asumus. Ilgus gadus viņš strādā arī par ārštata radiožurnālistu – sākmā *Radio Brīvība*, pēcāk *Radio Brīvā Eiropa*.

Gulbīša pirmā grāmata ir no 1950. līdz 1967. gadam sacerēto dzejoļu apkopojums *Māla bezdelīgas* (1968), ko Kopenhāgenā laiž klajā apgāds „Imanta”. Daudz publikāciju parādās trimdas avīzēs un žurnālos. Viņa lugu krietns skaits – ieskaitot zem pseidonīma „Upsalas skolotājs” bērniem sarakstītās – iestudētas vēlāk Latvijā un arī trimdas latviešu „pagastos” Zviedrijā, Vācijā, Austrālijā, ASV, Kanādā. Jāmin arī pēc Atmodas Latvijas radiofonā translētās, kuras pirms tam varēja noklausīties *Amerikas Balss* un *Radio Brīvā Eiropa* raidījumos. Gulbīša lugas iztīrātas teātra zinātnieka Viktora Hausmaņa grāmatā *Kas tie tādi... Trimdas lugu rakstītāji?* (1999). Ludziņas bērniem *Bērni, spēlēsim teātri* (Stokholmā, 1962) laiž klajā Eiropas Latviešu jaunatnes apvienība (ELJA).

Gulbītis pievērsās arī zviedru dzejnieku atdzejošanai, piem., Bruno K. Eijera (Öijer), kura kopā ar Juri Kronbergu latviskoto krājumu *Melns kā sudrabs (Svart som silver)* izdod (2009) „Mansards”. *Dzejas tulkošana ir īsta atpūta un prieks (...)* ceru, ka mani tulkojumi atradīs vietu latviešu lasītāju sirdīs – tā Jānis Gulbītis intervijā Upsalas dienas laikrakstam *Uppsala Nya Tidningen*. Tieši rakstnieka nāves gadā apgāds „Antava” izdod viņa lugu un dzejdarbu kopsējumu *Nozaudētais vilkītis, Jānis Reiters, Māla bezdelīgas*. Kā redakciju loceklis Gulbītis pieliek roku *Rīgas pilsētas 1. ģimnāzija. Rakstu krājumam*

(galv. red. Andrejs Johansons – 1984 Zviedrijā) un *Stokholmas latviešu skatuvei 1946-1996. Atmiņu raksti un bildes* (Stokholmā: Stokholmas Latviešu teātris, 1996) tapšanas. Ar apskatu „Latviešu teātris Eiropā” (*JG103*, 1975) Jānis Gulbītis uzsāk savu ceturtdaļgadsimta līdzdarbību mūsu rakstu krājumā, bet nobeidz ar atmiņu rakstu „Par dažiem redaktoriem” (*JG221*, 2000).

Lilita Zaļkalne, *JG* redakcijas locekle, ir Stokholmas U. mācītbspēks.

* * *

Juris Rozītis

Jāņa Gulbīša lielais devums nav salasāms viņa biogrāfijas faktos, nedz padarītajā darbā. Latviešu sabiedrībai Zviedrijā tas drīzāk bija viņa paša raksturs – gaišums, pozitīvisms, enerģija, jauneklība, goda prāts, labestība, viņa spēja par visu pasmaidīt, pajokot. Līdz ar to bija viegli ar viņu sastrādāt. Katra tikšanās sagādāja jaukus brīžus. Viņš bija katalizators, kas veicināja sabiedrisku rosību, viens no galvenajiem dzinējspēkiem Zviedrijas latviešu teātra darbībā. Saules izslāpušajā Zviedrijā ļaudis svēti bauda katru saules stariņu, bieži braukdami atvaļinājumos uz siltākām zemēm. Arī Jāņa sieva Aija labprāt braukāja uz Spāniju. Jānis arī, bet ja bija jāiestudē luga vai jābrauc turnejā, viņš bez šaubīšanās palika mākoņu pārklātajā Zviedrijā, kratījās vilcienā no Upsalas uz Stokholmu, kur pavadīja dienas bezgaisa un bezlogu mēģinājumu telpās. Kad kādā sevišķi drūmā rudens dienā pavaicāju, vai viņš neilgojas pēc Spānijas un tur esošās Aijas: *teātris man ir svarīgāks, bez tā nevaru dzīvot.*

Ar Jāni iepazinās 70. gados, kad pārcēlos uz Zviedriju. Pirmo reizi sadarbojāmies, kad ar Stokholmas Latviešu teātri (SLT) iestudēju *Raudupietes* izrādi dziesmu svētkiem Lidsā, Anglijā (1982). Viņš bija viens no tiem, kuri pastāvēja, ka vajag pieaicināt šo jauno, nepazīto režisoru no Austrālijas. Pēc *Raudupietes* pirmā iestudējuma ar laiku izveidojās divi ansambļi: viens tradicionālo lugu repertuāram ierastajā trimdas stilā, kamēr otrs meklēja jaunu pieeju, jaunu vielu, jaunus izteiksmes līdzekļus – kāds ironisks skatītājs reiz trāpīgi izteicās: *...aktieri pusgaismā rāpo pa skatuvi un sten*. Vairāki vecāka gada gājuma aktieri pēc pirmā *Raudupietes* iestudējuma

atteicās šādās dēkās ielaisties. Lai gan gadiem ilgi darbojies ierastajā stilā, Jānis Gulbītis ar labpatiku meklēja izaicinājumu un jaunus impulsus. Viņa tēlošanas stils bija tradicionāls – skaidra, izkopta dikcija, labs deklamētājs, kustības un žesti – skaidri, droši, noteikti, taču viņš labprāt arī lēkāja vai metās uz grīdas, ja vien darbs jaunajos iestudējumos to prasīja. Viņš spēja sevi apvienot divus pretpolus. Galvenais – ka tik teātris! Gulbītis kārtīgi un apzinīgi ieturēja sabiedrības pieklājības normas, bet tajā pašā laikā tikpat viegli piedalījās pārrunās, kas izaicināja sabiedrības klīšejas, labprāt laužot trafaretus, draiskuļojoties kopā ar jaunajiem un godīgi apšaubot pieņemtas patiesības.

Gulbītis bija liels balsts manam darbam SLT. 35 gadus vecāka cilvēka klātbūtne pati par sevi deva drošību un pašapziņu. Ansambli viņš bija neatvietojams ar to vien, ka katrā pilsētā, kur mūs uzņēma, – vai tas būtu ASV, Austrālijā, Anglijā vai Latvijā – pateicības vai apsveikuma vārdus mūsu nama tēviem un izrāžu rīkotājiem uzņēmās teikt viņš, kad pārējie dalībnieki pēc izrādes ilgojās vienīgi pēc miera un atpūtas. Jānis vienmēr atrada kādus asprātīgus un piemērotus vārdus ierakstīšanai daudzajās viesu grāmatās, sastādīja avizēm informatīvus rakstus pirms turnejiem, deva intervijas preseī, bija SLT hronists, sacerēja pārskatus dažādu izrāžu programmas grāmatiņām. Arī brošūra *Stokholmas latviešu skatuve 1946-1996* (1996) balstījās galvenokārt uz Jāņa Gulbiša savākto materiālu. Starp jaunajiem viņš ieņēma tādu kā iemīļota un cienījama vectēva lomu.

Iestudējot *Raudupietes* 4. variantu gan sagājām ragos. Pirmajam variantam Līdsas dziesmu svētkiem pieņēmu visus, kuri izteica interesi piedalīties – vairāk nekā 20 dalībnieku. Gatavojoties 2. variantam – Austrālijas turnejai – bija jāsamazina ansamblis gandrīz uz pusi. Jānis palīdzēja, veikli sarakstīdams pāris skatu, kuros apvienoja Mācītāja tēlu no pirmā un pēdējā skata ar Raudupietes padomdevēja tēlu lugas vidū, pats tēlodams Mācītāju gan Austrālijas, gan arī vēlākajā Amerikas turnejā. Kad radās iespēja izrādī uzvest Latvijā (1991), ansamblis atkal bija jāmaina. Atņēmu Jānim Mācītāja lomu, neapverdam, cik ļoti viņš bija pieķēries šim pašā radītajam tēlam. Jāni tas aizskāra tik dziļi, ka uz laiku izstājās no ansambļa. Mēs izmainījāmies ar vēstulēm, klāstīdami viens otram savu viedokli, tomēr katrs spītīgi palikām pie sava. Vēlāk, kopīgi sastādot brošūru par SLT 50 gadiem un plānojot apkopot visus rakstus, recenzijas, programmu lapiņas

u.c. vēl plašākā rakstu krājumā, abi smīnēdami vienojāmies, ka arī mūsu „dusmīgā” korespondence būtu jāpublicē. Godinot šo mūsu „norunu”, atļaušos citēt pāris raksturīgu rindiņu no mūsu sarakstes:

Jānis: *Man pēc mūsu telefona sarunas vēl nepieciešamība mazliet „norakstīties”, lai kaut cik atbrīvotos no rūgtajām mielēm, kas manī salijušas. Varbūt uz vecuma dienām esmu kļuvis pārāk jūtīgs, pareizāk sakot, ļauju jūtām parādīties ārpusē, bet tās iekšienē vienmēr mani vadījušas, tāpēc esmu bijis – slihts vai labs – amatieraktieris. Taču vienmēr esmu tās turējis arī kontrolē un izvairījies no visa veida „škandāļiem”. Tādēļ varbūt jums visiem bija pārsteigums par manu reakciju, dzirdot lomu sadali. Ja es tā nebūtu darījis, tad es būtu bijis liekulis un kā tāds ansamblim tik un tā nederīgs. Es biju, un arī runājot ar Tevi telefonā, patiešs. Jo – Mācītāja loma man nebija tikai teātra spēlēšana, tajā es ieliku daudz no sevis. Tā izveidojās par vienu no manām mīļākām, tuvākām lomām, kurai biju uzticīgi kalpojies turnejās Austrālijā un Amerikā. Noņemot to man, Tu „noplēsi” arī kādu daļu no manis. Man likās, ka kaut kas no manis tiek samīts. (..) Negribētos, ka šīs piektdienas vakara man sāpīgais starpgadījums vērstos par kādu naida plaisu starp mani un Tevi. Es Tev vēlu visu labāko, strādānot ar „Raudupieti”. (..) Nākotnē, cerams, vēl sastrādāsim.*

Mana atbilde: *Tava aiziešana krasi maina šo ansambli. Nevis tikai tas, ka jāmaina izrādes plāni, jāpāraksta atsevišķi skati utt. Nē, vēl vairāk – un to nesaku es viens, tu patiesībā piektdienas vakarā teica visi – Tu ar savu klātbūtni spēlēji lielu lomu ansambļa izveidošanā. Pēc Tevis paliek robs. Tāpēc arī saprotam, ka Tavs lēmums Tev bijis svarīgs, ka iemesls tam būs bijis ļoti liels, jo pieņemam, ka arī ansamblis Tev bijis tikpat nozīmīgs, cik Tu ansamblim. Tavu lēmumu tad arī visi respektējam. (..) Tu pats varbūt to nezamaz neapver, cik ļoti Tu esi saudzis ar ansambli. (..) Gribu uzturēt kontaktu ar Tevi, jo kā jau mums abiem pazīstams cilvēks [Jankela tēls Raudupietes izrādē] teicis – „Galvenais, ka var runāt!” Pēc tam gan satikāmies, gan sadarbojāmies bez naida vai pārmetumiem, drīzāk kopīgi pasmiedamies par mūsu „konfliktu”.*

SLT savu darbību izbeidza 90. gadu sākumā. Pēc tam tikāmies retāk. Satiku Jāni kādās 18. novembra svinībās Stokholmas pilsētas koncertnamā, kur Latvijas vēstniecība bija sarīkojusi koncertu un pieņemšanu. Jānis ļoti priecīgi un dzīvīgi piedalījās tā vakara

priekos, kā jauns zēns, baudīdams vēstniecības sagādātos pīrāgus un Rīgas balzamu, sirsniņi runādami ar viesiem. Upsalā dzīvojot, viņam pietrūka sabiedrības. Pietrūka teātris. Jānis gan cītīgi apmeklēja Stokholmā sarīkotās Latvijas teātra viesizrādes, labprāt rakstīdams par tām recenzijas. Tajās tiekoties, viņš vienmēr puspaļokam prasīja: *Nu, kad sāksies mēģinājumi?* Un atvadoties pusčukstus: *Ja tu taisi kādu izrādi – atceries mani!* Kādu laiku spēlējot ar domu, ka varētu ar Jāni iestudēt kādu Beketa monologu. Dīemžēl, šī doma netika īstenota.

Vairāk kā pusgadu Jānis dzīvoja Upsalas vecļaužu mītnē jeb „vecuma mājā”, kā viņš to sauca, rūpēdamies arī par savu slimo sievu, līdz viņa ķermenis pēkšņi vairs to neatļāva. Pašam bija vajadzīga kopšana. Izkārtāja, ka abi tika ievietoti vienā mītnē, tikai katrs savā stāvā.

Kopā ar dažiem citiem divas reizes aizbraucām uz Upsalu Jāni apciemot viņa jaunajā mītnē – vienreiz apsveikt 95. dzimšanas dienā, kad, iebaudot meitas sagādāto šeriju, svinējām arī viņa darbu kopojuma iznākšanu šogad Latvijā, un atkal īsi pirms Jāņiem, nedēļu pirms nāves. Ķermenis vairs negribēja klausīt, bet prāts bija tikpat možs kā vienmēr. Viņš interesējās par Latvijas politikas aktualitātēm, par Prezidenta Zatlera ierosinājumu atlaist Saeimu, par KNAB direktora atcelšanu no amata, apprasījās, kā veicas ar Zviedrijas latviešu abu lielo organizāciju apvienošanu, kavējās atmiņās, starp citu, par piedalīšanos frontes teātri un, aprakstīdams kādu ne visai veiksmīgu deju uzvedumu, ar veco dzirksti acīs savas vājās rokas noplavināja virs galvas teātrālā parodijā par baleta deļotājiem. Pirms Jāņiem viņam bija svarīgi no visa ciemiņu atnēstā ieņemt kaut kumosu – pīrāga gabaliņu, Jāņusiera kriksīti, alus malciņu – gandrīz kā svēto vakarēdienu. Šie bija pirmie Jāņi 30 gados, kad viņš pats nebija sējis Jāņusieru. Nodziedājām Jānim Jāņu dziesmu, uz ko viņš atbildēja ar citu, ko viņa māte esot dziedājusi.

Aprūpe „vecuma mājā” likās ļoti laba – pašam sava istaba, gaiša, ērta, ar savu vannas istabu un virtuvīti. Mūsu abos apmeklējumos viņš gan nopūtās savā dziļajā taisnīguma sajūtā: *Latvijā šādā istabā gulētu seši!* Ārpus katras istabiņas bija maza vitrīnīte, kur iemītnieks varēja ievietot kādu sev personīgi nozīmīgu priekšmetu. Jānis savā bija ievietojis fotogrāfiju no SLT iestudētās Ionesko lugas *Krēsli*, kur viņš tēloja kopā ar Laimu Cekuli. Manuprāt šeit vairāk nekā jebkurā citā izrādē viņš bija atradis teātra būtību.

Mūsu otrajā apmeklējuma laikā, manāmi noguris, Jānis atvadījās un lūdza apciemot Aiju, bet pēc kāda laiciņa, gluži atžirdzis, parādījās apkopējas stumtā ratiņkrēslā gaitenā galā, sēdēdams kā tronī ar ozollapu vainagu galvā un Latvijas alus pudeli, gan neatvērtu, kā amata zizli klēpī, skaļi dziedādams *Līgo! Līgo!* Apmulsušajiem zviedriem viņš īsi paskaidroja: *Latviešu vasaras saulgrieži!* Svešā mītnē līdz pēdējam lepns uz savu latvisko kultūru! Šī bija viņa pēdējā teātrālā uzstāšanās.

Teātrinieks Juris Rozītis ir arī Stokholmas U. filoloģijas zinātņu doktors.

* * *

Uldis Grasis

Veltījums Jānim Gulbītim 2011. gada Jāņos

Mēs aizgājām pie Tevis ciemā,
Rapši ziedēja
Un ceļā trīs ozoli.
Sūnaini jumti mums aizskrēja garām
Kā lidojoši gulbji.
Ilze Kalnāre un Vestiena mūs sveic –
Mēs dzērām no gaismas,
Ko tēvu tēvi nemirstīgi laista:
Tolka, tolka buoleņami,
Kāds tālē skandina –
Viss kopā sasaistās!

Kad aizgājām pie Tevis ciemā,
Pat ceļmallapa laistījās,
Mums mīļi pasmaidīja
Un Gaiziņkalns vēl staltāks
Mūs sagaidīja.

Ceļš visnotaļ rotāts,
Izgreznots un iestaigāts:
Ja kādā dienā jāiet
Atkal būs pie Tevis ciemā.
Tas mūs aizvedīs –
Vēl skanīgāk pie Tevis.

Cik dzirkstoša būs diena,
Kad jūra mirdzēs –
Un krastā atspulgos liegs vieglums,
Kas kā ceļa bulta parādīs –
Mums virzienu pie Tevis.

Mēs aiziesim pie Tevis...
Ciemā,
Ciemā, kas tik tuvu,
Jo tālu jāiet nav mums nekad bijis,
Kad aizejam pie Tevis...

Dagmāra Vallena

MAZĀ DĀMA ELZA ŅEZBERE

Neskatoties uz maigajām vārsēm, Elza Ņezbere (1911-2011) bija spēcīga personība. Viņa laikam bija nolēmusi uzzināt, kā cilvēks jūtas savā 100. dzimšanas dienā, un tā arī izdarīja. Bet kad viņas goda diena 5. maijā tuvojās noslēgumam, viņa rezignēti teikusi: *Viņi bija nākuši atvadīties*. Un tiešām, 6. jūlija rītā dzejnieci atrada mirušu.

Dzīve nebija viņu taupījusi. Māti zaudējusi jau piedzimstot, Elza izauga pie tēva, kas bija stingri noteicis dusmīgai no savas istabas ārā nenākt. Tā viņa iemācījās savas sajūtas aizslēpt. Šī nostāja pārnesās arī uz viņas dzeju, kur attēlotais bieži parādās attālināti, kā atspidums ūdenī. Tas varbūt arī izskaidro viņas lielo popularitāti tautā: lasītājs viņas rindās vieglāk ietulko pats savas izjūtas. Viņas pirmajā krājumā *Profils stiklā* (1937) un arī citos atrodami dzejoļi par *Mazo dāmu* – citreiz baltā, bet citreiz gluži melnā, kas delnā nes sārtu ziedu – vai arī savu sirdi. Liekas, ka šajos dzejoļos paslēpta kāda norāde par dzejnieces dziļāko būtību.

Elza Ņezbere agri iedraudzējās ar grāmatu pasauli. Jau kopš bērnības viņa apzinājās, ka tā viņai tuvāka par īsto dzīvi. Savos dzejoļos viņa sarunājas ne tikai ar Peru Gintu un leitnantu Glānu. Daudzus citus ierosinājis kāds Kārļa Skalbes, Andreja Eglīša, Jāņa Jaunsudrabiņa vai cita latviešu dzejnieka darbs, no kā viņa paņēma dažus vārdus un tad turpina savu domu.

Jaunībā Ņezbere jūsmoja par visu skaisto – mūziku, porcelānu, sapņiem... Viņai bija stalts vīrs un divas mīlas meitīņas. Vīra – Latvijas armijas virsnieka – dēļ viņi dzīvoja romantiskajā Gulbenes pilī, kur bez pirmā radušies arī krājumi *Dziedošais gliemežvāks* (1938) un *Vēstules Peram Gintam* (1938), kas atkārtoti izdotas vēl sešas reizes. Viņas grāmatu vākus darināja izsmalcinātais mākslinieks Kārlis Padeģis.

Toreizējie literatūras vērtētāji Ņezberes dzejā daudz cildināma nesaskatīja, pat mudināja piestrādāt pie dzejoļa formas gludināšanas un plašāka vārdu krājuma meklēšanas. Dzejniece atcerējās, kā Jānis Grīns, pēc viņam Rīgā piesūtītas grāmatas, avīzē pamatīgi par to paņirgājies. Taču dzejniece ij nedomāja tiekties pēc citu izdomātas pilnības, jo apzinājās sevi kā *mazu, pelēku putniņu, kas*

dzied savu īso dziesmiņu, sēdot Dievam uz pleca. Viņa pat turpināja uzturēt ar Grīna ģimeni draudzīgas attiecības, vēstulē no Vācijas Grīnam rakstot: *...mūsu starpā bijis savdabīgs amizieris – allaž par kaut ko ecēties*.

Ierasto dzīves plūdumu neatgriezeniski pāršķēļ 1940./1941. gads, kad vīru aizved, viņa pati nonāk cietumā un iezi pat tiek vesta uz nošaušanu. Dzīvoklis izlaupīts, tēva mājas izpostītas, pats tēvs slims un nevarīgs. Sicinā un smagiem darbiem neradinātā Elza nu atceras Priekuļu lauksaimniecības skolā mācīto un iesēj rudzus, nopļauj āboliņa lauku un novāc kartupeļus, lai ģimenei būtu ko ēst. Bet līdz ar to viņa it kā salūzt, un kopš tā laika *dzīvo kā nāvei parādā*. Top viņas – šoreiz neizturami grūtās *ī s t ā s* dzīves – rosinātais krājums *Jāapsnieg* (1943) un *Dziesma par dzērvī* (1944). Klāt arī laiks doties bēgļu gaitās, kas aizved viņu ar abām meitiņām uz Vāciju. Pēckara posmā dažus gadus viņa dzīvo bēgļu nometnē Blombergā, kur pulcējušies daudz latviešu rakstnieku un mākslinieku, zeļ kultūras dzīve, un arī Elzai Ņezberei iznāk krājumi *Krēslainie spoguļi* (1949) un *Ilūzijas* (1950). Tur „atspīd” daži jauni un arī vecāki dzejoļi.

Ja arī materiālā ziņā dzīve Vācijā nebija pārticīga, tomēr daudz grūtāk dzejniecei ar diviem maziem bērniem klājās, nonākot Amerikā, kur viņa izmēģināja dažādus darbus, beidzot paliekot par ārstata darbinieci pie laikraksta *Laiks*, kura īpašnieks Helmārs Rudzītis bija viņas galvotājs. Kaut arī Elza Ņezbere ļoti negribēja atstāt Eiropu, pamazām viņa iemīlēja arī Ņujorku, it sevišķi tur kūšājošās kultūras dzīves dēļ. Ņujorkā iznāca viņas dzejoļu krājums *Koncerts* (1965). Viņa piedalījiesie daudzos rakstnieku sarīkojumos dažādos latviešu centros ASV un

Kanādā, ceļā aizvien interesanti stāstīdama gados jaunākajiem dzejniekiem par pirmskara literāro sadzīvi Rīgā.

Ilgajā mūžā Elzai Kezberai nācies pārdzīvot ne mazums bēdu: abu meitu nāvi, pašas slimības un vecuma nespēku. 1992. gadā labvēli viņai sagādāja iespēju ciemoties Latvijā. Bija tik aizkustinoši redzēt milzīgos puķu vezumus, kas sagaidīja dzejnieci katrā viņas pieturas vietā, un kā viņas cienītāji stiepj pretī ierakstam no biežas lasīšanas nodilušas, pirmskara laikos izdotas viņas grāmatīņas (jo padomju laikos Elzas Kezberes vārdu nedrīkstēja pieminēt, kur nu vēl viņas darbus pārdrukāt). Šeit viņa arī satika Sibīriju pārcietušo vīru, par kuru viņai 1947. gadā ziņots, ka viņš miris. Bet dažus gadus vēlāk atklājies, ka tomēr dzīvs un apprecējies otrreiz. Pati dzejniece šo sastapšanos izturēja bez liekiem uztraukumiem, bet viņas cienītāji bija pagalam apmulsuši, jo savās domās bija apvienojuši mūžīgo gaidītāju Solveigu no dzejoļa ar tā radītāju Elzu Kezberi. Jāpiebilst, ka viņa personīgās vēstules mēdza parakstīt ar savu kristīto vārdu Elizabete, un tikai ar dzeju saistītās lietās kļuva par Elzu Kezberi (šo variantu savā laikā esot ieteikuši izdevēji). 2002. gadā Elzai Kezberai piešķirts Triju Zvaigžņu ordenis. Grūtos brīžos viņa meklējusi balstu Bībelē, un Dziesmu grāmatā ir vairāki korāļi ar viņas tekstiem. Kezberes darbus sevišķi iemīļējuši mūziķi: 160 viņas dzejoļu ietverti melodijās. Dažus, piemēram Pera Ginta temu, komponējuši trīs – gan Jānis Mediņš, gan arī Jānis Ķepītis un Jānis Norvilis. Simtgadei par godu izdota Elzas Kezberes dzejas izlase jaunatnei *Gliemežvāks dzied* („Zvaigzne”, 2011), ko viņa vēl savā dzimšanas dienā dabūja paturēt rokā un papriecāties. Dzejnieces cienītāji apvienotiem spēkiem panākuši, ka „Valters un Rapa” sāka (2006) izdot viņas *Kopotos rakstus*. Pirmie divi sējumi ar Ingūnas Daukstes-Silasproģes ievadu jau iznākuši, trešo sola visā drīzumā. Tā beigu daļā pievienota dzejnieces sarakste ar laika biedriem, kas palīdz iepazīt viņas dzīves priekus un bēdas, gan arī ļauj atminēt viņas talanta un rakstura īpatnības. Daudz darba un rūpju rakstu sastādīšanā ieguldījusi arī dzejnieces draudzene, mākslas vēsturniece Eleonora Šturma.

Dagmāra Vallena krietnu mūža daļu veltīja radioraidījumu veicināšanai latviešiem krievu okupētajā Latvijā, vadīja sākumā *Radio Brīvība*, pēcāk *Radio Brīvība Eiropa* latviešu redakcijas nodaļu Ņujorkā. Skat. sīkāku informāciju *JG250(2007):44-46*.

Juris Šlesers

JĀ, SOLVEIGA, MĒS TE ESAM LAIMĪGI

*Mazā sirmā kumeliņā
Jāj pa ceļu pasaciņa.*

*Ilgī, šķiet man, profjām biju, –
Nu to atkal ieraudzīju.*

*Jāj un jāj un neapstājas,
Zemes virsū nav tai mājas.*

Aspazija

Māras Celles odiseja *Ilgais ceļš mājup*¹ sākas: *Es Latviju atceros no tiem agrajiem bērības laikiem, kad sapņi jaucās ar pasakām, – un, lai gan noslēgumā ir skaidrs, ka viņai mājas zemes virsū laimīgā kārtā tomēr ir – tās laikam nekad nebūs vienuviet. Dzimusi 1938. gadā Rīgā, uzaugusi un nodibinājusi ģimeni Amerikā, 32 gadu vecumā „pēkšņi” atskārst – man ir jābrauc uz Latviju. Sākas ilgā, šķietami nebeidzamā trauksanās turp un atpakaļ – nu jau vairāk kā 40 gadu. Šī darba recenzents Eduards Silkalns² raksturo autori – un reizē daudzus mūs – kā *klīstošos holandiešus*, kā vienu no grāmatas vadmotīviem izceļ jautājumu – *kāpēc ārzemju latvietim it kā nāktos atgriezties mājās, bet kāpēc viņš to nedara?**

Pēc formas *Ilgais ceļš* ir tēlojumu kopojs – mazliet pēc Anšlava Eglīša *Neierastās Amerikas* šablona – lielāko tiesu hronoloģiska piedzīvojumu un pārdzīvojumu virkne, kurai caurvītas dažu viņai tuvu cilvēku dzīves (– *jā, Solveiga!*) un epizodiski ienāk un iziet citi. Stils visumā čalojošs, daudziem trimdas laikrakstu lasītājiem jau pazīstams. (Smagās politiskās analīzes rakstītāja atstāj vīram – žurnālistam Ojāram Cellem.) Rakstu krājums sadalīts trīs pakāpeniski lielākās daļās: „1970. gadi” (2 raksti, 38 lpp.), „1990. gadi” (5 raksti, 47 lpp.) un „21. gadsimts” (53 raksti, 297 lpp.). Stāstījums svaigs, šķietami rakstīts īsi pēc aprakstītajiem notikumiem, ne no atmiņas – tikai nedaudzi vēlāki iestarpinājumi. Nezinu, cik no rakstiem jau agrāk publicēti. Tos papildina ap duci sirsniņu ģimenes fotouzņēmumu.

Pirmā daļa – pirmās atgriešanās dzimtenē 1970. un 1972. gadā – ir grāmatas *prologs*.

1. Rīgā: VESTA-LK 2010, 390 lpp. Mākslinieces Daigas Brinkmanes dizains.

2. „Savas dvēseles meklētāja”, *Laiks* 2011.12.-18.II:13.

Šo agrīno apmeklējumu apraksti ļoti emocionāli – atsauc atmiņā mūsu pirmo braucieni *Intūrista* izkārtojumā (1973). Programma, pieredzējumi un emocijas tik līdzīgas. Dzimtā zeme zem kājām vairs nav sapnis. – *Divdesmit sešus gadus to nepazīnu, nu to biju ieraudzījusi.*

Lēcieni uz priekšu – 1991. gada 18. augusts. 18 stagnācijas un atmodas gadi ir izlaisti – acīmredzot „temats par sevi” (varbūt viela citai grāmatai?). Sanhozē televīzija ziņo: *Gorbačovs nogāzts!* Māra Celle raksta: *Absolūts šoks. Kaut kas ir iekustējies. Kaut kas iet vaļā.* Pēc trim dienām – *Nu jau divas nakts maz gulēts, un – Latvija deklarējusi neatkarību ...* Uz mašīnas aizmugures aizsargstieņa viņai liels lipekļis: *FREE LITHUANIA, LATVIA, ESTONIA.* Nu skaidrs, visi to var izlasīt, bet neviens nesaprot, cik tas man svarīgi. Rūpējas arī par dokumentu notarizēšanu, lai pieteiktos uz savu vecāku īpašumiem Mežaparkā. Tie ir dzimtā māja un otrs zemes gabals, ko tēvs 1939. gadā nopircis un uz kura pa šiem gadiem neviens māju nav uzcēlis. 1994. gadā Māra to apmeklēja un ieslīgst dziļdomās: *Nopūšos un apsēžos uz kāda dēja gabala. Uz savas zemes. Te vajadzētu uzcelt māju. Vai te varētu būt mājas?*

Otro daļu („1990. gadi”) pilnveido divi šedevriski stāstiņi, kur rakstniece izvēršas it kā fikcijā, it kā spoguļu spēlē par it kā līdzinieci Ināru, kas arī Latviju atstājusi sešu gadu vecumā, arī dzīvo Amerikā, arī precējusies ar latvieti – tikai Andri, nevis Ojāru. Interesantā kārtā abām ir mazmeiņa Solveiga ... Ināra un Andris 1996. gada Ziemassvētkos lasa *Laika* avīzi un pārrunā stāstiņu: *Paskaties, Nāriņ, Tev tomēr taisnība. Tā Māra Celle ir uzrakstījusi par mums.* Stāstiņš viņus vedina domāt par dzīvošanu Latvijā. Trīs gadus vēlāk, 1999. gada Ziemassvētkos, Māra satiek draudzeni Ināru Rīgā, Ināra stāsta par pārcienu slimību, par ārstēšanos Rīgā, par dzīvi ...

2001. gadā autore ir atkopusies arī no savas saslimšanas un ārstēšanās Latvijā un ASV (par to viņa īsumā pastāsta vēlāk), un ar sparu iekļaujas atkal dzīvē un rakstīšanā: grāmatas trešā daļa apjomā trijkārt pārsniedz abas iepriekšējās kopā. Pa to laiku viņa ar vīru ir uzcēluši sev māju uz iemantotā tukšā

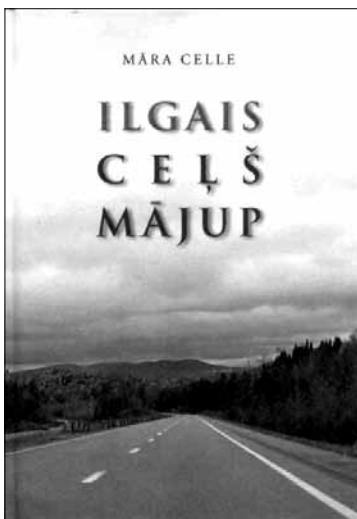
gruntsgabala. Ojārs tur dzīvo visu gadu, bet Māra astoņus mēnešus gadā. (Divreiz gadā – rudenī un agrā pavasarī – viņa uz diviem mēnešiem atgriežas savā Amerikas mājvietā.) Rīgā viņu meitai levai 1998./99. gada ziemā piedzimst pirmais bērniņš Solveiga, un savu pirmo gadiņu Solveiga pavada vecvecāku jaunajā mājā Mežaparkā. Lielā mērā *Ilgaiss ceļš* ir *Solveigas grāmata!* Vecmāmiņas un mazmeiņas siltās attiecības un meitenes nepārspējamais šarms vijas cauri visam un dara grāmatu īpaši baudāmu. Znots, vācietis, ir vijolnieks *Gewandhaus* orķestrī Leipcigā.

Kā tas vēlāk izvērtās, 2001. gads ir daudzējādi mums visiem sevišķs, bet Ceļļu ģimenē vispirms ar to, ka tajā pavasarī pirmo reizi no Leipcigas atgriežas 3½ gadus vecā mazmeita Solveiga, turklāt lai pavadītu Rīgā veselu gadu. Mazais brālītis arī – bet tas vēl autiņos un nespēj konkurēt ar māsu! *Lielā* mīlestība iedegas starp vecmāmiņu un mazmeitu – un starp mazmeitu un Latviju:

Kad Solveiga pārkāpa mūsu mājas sliekšni, viņa sastinga, uzmanīgi lūkojās apkārt un tad paziņoja: „Man liekas, es te kādreiz dzīvoju – kad es biju ļoti maziņa.” Un tas ir fakts, jo Solveiga ir dzimuši ridziniece. Un sava mūža pirmo gadu arī te pavadījusi. (...) Dārzā starp liepām atkal iekārts šūpuļtīkls, piepūšanai baseiniņā ūdens katru dienu ātri sasilst, tur var plunčāties gan Solveiga, gan ciemos atnākušie bērni. Solveiga vienu dienu saka: „Vecmammiņ, mums te ir ļoti laba dzīve.” „Jā, Solveiga,” es atbildu, „mums te ir laba dzīve.” – „Vecmammiņ, mēs te visi esam laimīgi.” – „Jā, Solveiga, mēs te esam laimīgi.”

Tā šī mīlestība iesākas un turpinās – šī, šķiet, ir Māras Celles atbilde uz jautājumu, kā bērns plaukst patriotiskas jūtas – un kā bērns savukārt stiprina šīs jūtas lielajā cilvēkā. Pēc šī pilnā gada Rīgā, Solveiga ziemas pavada Leipcigā. Dažus gadus vēlāk, kad rudenī jādodas atpakaļ uz Leipcigu, Solveiga caur asarām dzeš – *Es negribu atstāt Latviju!* Filozofiskāk šī tēma apskatīta nodaļā „Ak, Latvija, kur tavi bērni?” Bet par Silkalna formulēto jautājumu – *kāpēc ārzemju latvietim it kā nāktos atgriezties mājās, bet kāpēc viņš to nedara?* – grāmatu lasot gan bieži jādomā, tomēr viennozīmīga atbilde nerodas ...

Turpinājums nākošajā lpp.

Māris Brancis

SIMTGADNIEKS
UN 3 MAZMEITAS

Gederta Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzejā atklāj (30.VI) prof. Eliasa skolnieka Friča Zandberga (1910-1972) un viņa mazmeitu Ingemāras, Jutas un Lindas Treiju darbu izstādi *Kopā*. Prof. Jānis Siliņš *Latvijas mākslas 2. sējuma* (1990) raksta: *Parādījes Kultūras fonda izstādēs ar žanriem, kluso dabu un ainavām, Zandbergs vairs nav sastopams izstādēs, un nav zināms, kas ar apdāvināto mākslinieku noticis*. Šodien mākslinieks ir kļuvis kaut cik zināms mazmeitu enerģiskās rīcības dēļ.

Latvijas Mākslas akadēmiju beigušais (1937) Fricis Zandbergs pieder pie tās nelaimīgās paaudzes, kuru karš, došanās svešumā vai izsūtīšana uz Sibīriju skar vissāpīgāk. Kaut arī kritika 30. gadu beigās un vācu okupācijas laikā viņu slavē kā daudzsološu gleznotāju, pašos pamatos viņš vēl nebija atradis savu izteiksmes veidu. Viņš izgāja radošo meklējumu *moku ceļu*. Viss bija tikai sācies. Tiesa,

viņš bija Eliasa mīlākais skolnieks, kam uzticētas pat meistara darbnīcas atslēgas. Viņa glezniecība izceļas ar pastoziem otas triepieniem, ar smalku tonālo risinājumu, demokrātiskām tēmām – plostu pludināšanu, zvejnieku dzīvi, zemnieku ikdienu, tomēr tikai viņam vien piemītošās balss vēl pietrūkst. 30. gados viņš strādā par skolotāju Gaujienā, vēlāk bija skolu inspektors. Kara laikā Fricis Zandbergs mēģina dabūt darbu Rīgā, bet kolēģa nodevība piespiež doties uz dzimtajām mājām Kandavas apriņķa Griepciema *Klāvos*. Mākslinieks iestājas (1943) leģionā, karo 15. divīzijas sapieru bataljonā, izpelnīdamies I un II pakāpes Dzelzs krustus, paliek Kurzemes cietoksnī un, karam beidzoties, pārrodas tēva mājās, bet tiek apcietināts un izsūtīts spaidu darbos uz Sibīriju. Atgriežas (1955) ar smagu kreisās puses paralīzi Latvijā, kur, kā tautas ienaidniekam, viņam liegta apmešanās Rīgā un – kas vēl smagāk – darbā pieņemšana. Fricis Zandbergs atsāk gleznot, pievēršdamies iemīļotām tēmām – zvejniekiem, lauku ļaudīm, ainavām un klusajām dabām, galvenokārt ziedu gleznojumiem, kas vērtējami visaugstāk. Žanra darbos bieži var novērot Valda Kalnrozes, Jāņa Liepiņa u.c. ietekmi, tikai Zandberga darbi ir krāsaināki. Mākslinieku

Pārnesums no iepriekšējās lpp

Trešās daļas rakstu vairums ir vinjetēm bagāti epizodu, novērojumu un sajūtu tēlojumi autorei plaši izvērtējā pačalas stilā. (Pati atzīstas, ka īsas vēstules rakstīt arī neveicoties.) Laiksprīdis 2001-2003 ir visvairāk aprakstītais – 35 raksti, par pārējiem gadiem mazāk. Interese loks plašs – lasītājs iepazīstas ar Rīgas kultūras ainavu, sarīkojumiem Latviešu biedrībā, teātru izrādēm, galerijām, arī kafejnīcām, 11. tramvaja pasažieru izdarībām, dārzkopes priekiem un likstām Mežaparkā un daudz cita. Visam pa vidu pakāpeniski kuplojošā mazbērnu saime – Solveiga, Ingmārs, Jūlija.

Aizrautībā ar mazbērniem un Mežaparku, pavīd arī daži aklie plankumi rakstītājas citkārt asajā notikumū uztverē. 2001. gads bija Rīgas 800 gadu jubilejas gads un dāsni aprakstīti ar to saistītie notikumi – restaurētā Brīvības pieminekļa atklāšana, dziesmu un deju svētki, jubilejas svinības ar garo ēdienu galdu Raiņa bulvārī un uguņošanu. Lasītājam visam tam jāpeld cauri drusku apmulsušam, jo tikai šis notikumū virknes pašās beigās pieminēts, ka tam visam sakars ar Rīgas 800 gadu jubileju. Pārsteidz arī, ka tā gada 11. septembra pasaules trauma Latvijas dīķīti it kā nekādu vilni nebūtu izraisījusi,

jo autore pārsteigta notikušo pilnībā uztver tikai oktobrī atgriežoties Amerikā. Viņu dzīvē šis septembris bija iezīmējies ar Solveigas gaitām Mežaparka bērnu dārzā un Māras un Ojāra auto ekskursiju pa Kurzemi, ne ar pušplēstu nopūtu nenorādot uz kaut ko drausmīgu tikai nedaudz tālāk. Vēlāk, 2004. gada rakstīnā „Latvijā putrojas”, iestūrējusi mazliet sava vīra Ojāra lauciņā – politisko norišu apskatē, autorei starp visām mūžīgajām *putrošanām*, šķiet, pilnīgi nemanīts paslīd garām tā pavasara monumentālais pagrieziena – Latvijas iekļaušanās Ziemeļatlantijas aliansē un Eiropas Savienībā.

Ilgaiss ceļš mājup ir vienas vidējās paaudzes latviešu trimdinieces meklējums pēc īstajām mājām. Viņas (un savu) paaudzi es ar nolūku saucu par „vidējo”, jo mūsu trimdas jaunā un visjaunākā paaudze ir tās, kuras mēs *par trimdiniekiem* esam izaudzinājuši. Tāpat kā tieši *personiskā sirsnība* ir tā augsne, kurā sakņojas Solveigas plaukstošā latviskuma apziņa, Māras Celles grāmatas *forte* ir tās sirsnīgais cilvēcīgums un nepiespiestais dabīgums.

Dr. med. Juris Šlesers ir JG redakcijas loceklis un daudzu rakstu autors. Dzīvo ASV, Bostonas pievārtē.

savienībā viņu kā bijušo leģionāru neuzņem, kas apgrūtina krāsu iegādi.

Mākslinieka trīs mazmeitas ir mākslinieces – divas gleznotājas un viena tekstilmāksliniece. Gods un slava viņām, kuras neļauj vectēvam pazust pagātnes miglājā bez pēdām. Viņas, jo sevišķi Ingemāra, vāc Zandberga gleznas (pēc dažām ziņām tās kara beigās sadegušas tēva mājās) un ved pa Latvijas muzejiem rādīt gleznotāja veikumu, sarūpējot arī katalogu. Pēc Jelgavas muzeja ierosinājuma vectēva un Ingemāras gleznojumiem pievienots arī Jutas un Lindas mākslinieciskais devums. Viņām katrai eksponēti pa pāris darbiem, no kuriem grūti spriest par trešās paaudzes mākslinieču potencēm. Vecākā mazmeita Ingemāra glezno visai dekoratīvām krāsām figurālas kompozīcijas lielos laukumos. Vidējās māsas Lindas radītā *Nostalgija* (2010), kas reproducēta krāsās JG263, tāpat kā Sarmas Muižnieces-Liepiņas intervija ar Lindu tajā pat numurā liecina par ilgām pēc dzimtenes. Linda ierodas ASV drīz pēc Latvijas Mākslas akadēmijas absolvēšanas (1997) un tagad ir Amerikas Latviešu mākslinieku apvienības (ALMA) priekšsēde un vislatviešu rakstu krājuma *Jaunā Gaita* mākslas redaktore/kritiķe. Juta ir tekstilniece, kura jelgavniekiem rāda divus zīda gleznojumus.

Māris Brancis, kurš kompilē JG „Dažu vārdu” sadaļu „Tēlotājmāksla”, ir mākslas vēsturnieks un kritiķis, vairāku grāmatu un daudzu rakstu autors. Dzīvo Jelgavā.

Helēna Gintere

LATVIEŠU ZVAIGZNE ANDRIS NELSONS

LV augstāko apbalvojumu mūzikā – *Lielo mūzikas balvu* – diriģents Andris Nelsons pirmoreiz saņēma 23 gadu vecumā (2001), kam seko apbalvojuma otrreizēja piešķiršana 10 gadus vēlāk par sasniegumiem starptautiskā vidē un par Latvijas vārda daudzinašanu pasaulē.

Rīgā dzimušā (1978) Andra Nelsona abi vecāki ir mūziķi. Māte Irēna Nelsone – mūzikas pedagoģe, diriģente un Latvijas Mūzikas akadēmijas (LMA) profesore. Tēvs Armands – Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra čellu grupas otrais koncertmeistars. Andris uzaug ģimenē ar patēvu Andreju Mūrnieku, mūzikas pedagogu, diriģentu un lektoru LU pedagoģijas un psiholoģijas fakultātē. No klavierspēles 11 gadu vecais Andris pāriet uz trompeti,

ko spēlē 14 gadus, līdz brīdim, kad kļūst par LNO diriģentu. Jau agrā bērnībā vecāki dēlu ved uz operas izrādēm. *Jā, tā ir gara opera, bet tā uz mani atstāja hipnotisku iespaidu. Mūzika mani pilnībā pārņēma. Kad Tanheizers nomira, es raudāju. Es domāju tas ir mans lielākais bērnības notikums* – tā vēlāk Andris Nelsons atceras Vāgnera (Richard Wagner) operu, ko redzējis piecu gadu vecumā. Irēnas Nelsones nodibinātajā (1999) renesanses un baroka ansambli *Canto* dziedājis arī dēls, kurš no 15 līdz 22 gadu vecumam mācās arī solo vokālo mākslu, ieskaitot baroka un operas dziedāšanu (Anglijā) pie Tabas (Evelyn Tubb) un Kerkbijas (Emma Kirkby). Mūzikas maģistra grādu iegūst Latvijas Mūzikas akadēmijā (LMA) trompetes spēlē (pie Pētera Kaldres). Drīz vien seko trompetista amats LNO simfoniskajā orķestrī. Diriģēšanu, ar ko viņš *nāvējoši saindējies* jau 16 gadu vecumā Emīla Dārziņa Mūzikas vidusskolā, kad gadījuma pēc iznāk vadīt skolas orķestri, Andris mācās piecus gadus LMA (pie Normunda Vaiča), piedalās meistarklasēs Pērnāvā pie diriģenta Jervi (Neeme Järvi), arī slaveņā krievu profesora Aleksandra Titova Sanktpēterburgas konservatorijas operas un simfoniskās diriģēšanas klasē un pie diriģenta Marisa Jansona. Īpaši cieša sadarbība ar Jansonu iesākas, kad, viņa vadītā Oslo Filharmoniskā orķestra koncertā Rīgā saslīmušo trompetistu jāaizvieto Andrim, kurš vēlāk raksturo savu skolotāju: *Mariss Jansons ir lielākā personība manā dzīvē, mans vissvarīgākais skolotājs un iedvesmotājs, kuru raksturo pašdisciplīna un darba ētika*. Pirmais lielākais panākums, kad tolaik LNO diriģents Normunds Vaicis pieņem (2001) Andri par asistentu darbā pie Rosīni (Rossini) *Seviļas bārdzīņa* (*Il barbiere di Siviglia*).

*Gribu kļūt par labu diriģentu, pilnveidoties, cik nu iespējams, jo diriģentam ir jāmacās gandrīz visu mūžu – šis ceļš ir nebeidzams un tu nekad nevari teikt: tagad esmu gatavs – tā topošais diriģents. 25 gadu vecumā Andris Nelsons, jau kā LNO orķestra trompetists labi pārzinādams visu „operas virtuvi”, kļūst par LNO galveno diriģentu. Līdzās pamatdarbam iznāk diriģēt vairākus nozīmīgus simfoniskās mūzikas koncertus un piedalīties mūzikas festivālos. Gara virkne aizvien jaunu panākumu. Par Andra Nelsona uzstāšanos (2003) *Demetrios* festivālā Salonikā (Thessaloniki) mūzikas kritiķis Andonis Konstantinidis raksta: *Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris Dmitrija Šostakoviča 5. simfoniju spēlēja ar patiesu atdevi, iedziļinoties vissmalkākajās darba detaļās, par ko jāpateicas diriģentam Andrim Nelsonam, tāpēc īpaši vēlētos iedrošināt un**

Fricis Zandbergs. *Smagie ormaņi*. 1937.

No LNMM kolekcijas. Foto: Māris Brancis

atbalstīt vēl gados jaunā, bet jau ar īpašu mūzikas izjūtu apveltītā maestro darbību nākotnē. Kādu dienu viņa diriģenta zižļa priekšā paklanīsies visa mūzikas pasaule! Profesionāls briedums nepārprotami iezīmējas koncertā Lielajā Ģildē (2006), kad kopā ar LNSO un solisti Kristīni Opolais, Nelsona dzīves partneri, tiek atskaņots Izoldes nāves skats no Vāgnera operas *Tristāns un Izolde* (*Tristan und Isolde*) un Mālera (Gustav Mahler) 5. simfonija *Augšāmcelšanās* (*Auferstehung*), par kuras atskaņojumu Guntars Pupa izsakās žurnālā *Mūzikas saule* (2004): *Jaunais maestro kā no putna lidojuma pārredz simfonijas celtni kopumā, vienlaikus viņš saskata katru ķieģelīti sienās, nemaz nerunājot par iekštelpu plānojumu un iekārtojumu, savācot šo gigantiskā apmēra opusu ar solistiem, simfonisko orķestri un Valsts akadēmisko kori.*

Nedaudzu gadu laikā jaunākās paaudzes diriģents Andris Nelsons kļūst par vienu no pieprasītākajiem diriģentiem globālā mērogā. Viņš ir gaidīts uz tādām ievērojamām mūzikas skatuviem kā Ņujorkas *Metropolitan Opera*, Vīnes *Staatsoper*, Zalcburgas (*Salzburger Festspiele*) un Vāgnera festivāls Baireitā (*Wagner Festspiele Bayreuth*), *Berliner Philharmoniker*, *Wiener Philharmoniker*, *Symphonieorchester des Bayerischen Rundfunks* (Minhenē), *Gewandhausorchester Leipzig*, *Orchestre nacional de France*, *New York Philharmonic Orchestra* u.d.c. *Der Tagesspiegel* ieskatā starptautiskajā diriģentu arēnā Nelsons ir dižākā un spožākā cerība, trīsdesmitgadīgais diriģents ir mūzikas dārgums. Un laikraksts *The Times*: *Vai vēl kāds diriģents spēj dot tik daudz aizrautības un prieka savā darbā kā maestro Andris Nelsons? Berlīnes Morgenpost* savukārt izsaucas: *Sensacionāls koncerts! Sensacionāls diriģents! Sensacionāla [Nelsona] debija Berlīnes Filharmonijā!* Bet Vīnes žurnāls *Österreich*: *Tas nebija tikai koncerts! Tā bija mūzika Austrijai, un tas ir daudz!*

Par vienu no pasaules labākajiem simfoniskajiem orķestriem tiek uzskatīts angļu *City of Birmingham Symphony Orchestra*. Andris Nelsons kļūst (2008) par CBSO galveno diriģentu. Pēc ļoti veiksmīgas pirmās sezonas, pārsniedzot visaugstāko visu angļu orķestru biļešu pārdošanas rekorda līmeni, darba līguma pagarināšana līdz pat 2013./2014. g. sezonai. Tolaik 31 gadu vecais diriģents piedzīvo galvu reibinošu karjeru – sadarbojas ar pasaules vaļošajiem orķestriem un operām, piedalās Šveices slavenajā *Lucerne Festival* u.c. 2009./2010. g. sezonā divas debijas – *Royal Opera Covent Garden* Londonā, diriģējot Pučīni *Bohēmu* un Ņujorkas

Metropolitānā Pučīni *Turandotu*. Vīnes Valsts operā, atvietojoj Marisu Jansonu Bizē (Bizet) *Karmenas* (*Carmen*) izrādē (2010.IX), Nelsons pirmoreiz vada Londonas simfonisko orķestri, bet mēnesi vēlāk Berlīnes Filharmonisko un mazliet vēlāk arī Vīnes Filharmonisko orķestri, ar ko novembrī jādodas tūrē uz Japānu. Tas arī ir gads, kad Nelsons pirmoreiz uzstājas Baireitas operu festivālā, Vācijā, diriģējot Vāgnera romantisko operu *Lohengrin*, un tiek acināts atgriezties *Vāgnera mūzikas templī* arī š.g. sezonā. Nelsons uzsāk arī Mālera atcerei veltīto *Birmingham Mahler Cycle*, kad pirmoreiz orķestra vēsturē tiek iestudētas visas komponista simfonijas. Pēc Ņujorkas filharmoniskā orķestra diriģēšanas *The New York Times* mūzikas kritiķis Tomasīni (Anthony Tommasini) raksta: *Dinamiskais, 32 gadus jaunais latviešu diriģents Andris Nelsons programmā bija izvēlējis Dmitrija Šostakoviča 5. simfoniju. (...) Spriežot pēc publikas ovācijām un orķestra mūziķu aizrautīgā atskaņojuma, viņam vajadzētu kāpt prominentā Linkolna centra podestā. Tas arī istenojas, kad Nelsons diriģē Čaikovska *Piķa dāmas* piecas izrādes.*

Neparasti talantīgo mūziķi dievina gan publika, gan orķestru mūziķi, gan arī kritiķi, kuri viņā saredz vienu no 20. gs. dižākajiem diriģentiem. Par to pavisam nesen liecina arī pasaules izcilākā orķestra *Berliner Philharmoniker* žurnāls, kurš par savu „seju” (2011.IX-X) izraudzījies 32 g. v. Andri Nelsonu – kā cieņas un draudzības apliecinājumu un arī saistībā ar diviem konkrētiem koncertiem, kas iekļauti vienā no Berlīnes izkoptākajām tradīcijām – mūzikas festivālā *Musikfest Berlin* (2.-20.IX), kur pulcējas pasaules izcilākie orķestri un diriģenti. Atsevišķus koncertus pārraida arī kinoteātros – ne tikai trijās vietās Berlīnē, bet

vēl 36 Vācijas pilsētās. Berlīnes lielākais laikraksts *Der Tagesspiegel* satiekšanos ar Nelsonu Richarda Štrausa *Rožu kavalieri* dēvē ne mazāk kā par laimi: *Viņš dirīģē kā iemilējis, iemilējis mūzikā, it kā viņš gribētu to ar saviem augveidīgajiem žestiem apskaut, aptvertot visu, nepazaudējot nevienu takti. Pilnībā atdodot sevi visu.*

Savu īpašā „Rīgas gara” raksturojumu Berlīnes filharmoniku žurnālā Nelsons noslēdz ar šādu pieņēmumu Margaritas Ziedas latviskojumā (*Diena* 16.IX): *To veido arī latviešu mentalitāte: ārēji viņi ir kautrīgi un atturīgi, bet iekšēji viņi ir stipri – pat savā melanholijā. Un mūzikā viņi redz iespēju šo stiprumu atklāt.*

Latvijas Valsts konservatoriju beigusi pianiste un mūzikas pedagoģe Helēna Gintere patlaban dzīvo Toronto, Kanādā.

Linda Treija

VINETA KAULAČA UN LAIKS

Vizualizēt neiespējamo – tā varētu raksturot Vinetas Kaulačas mākslu. Mirkļis, laiks, ātrums, lēnums un mūsu uztveri ir mākslinieces izpētes objekti. Vinetas darbi piesaista interesentu uzmanību ar atmiņu uzplaiksnījumiem. Vai kādreiz katrs no mums, nākot mājās pēc darba, kaut vai neviļus, nav ievērojis zilgano ēnu garumu, saules slīpos starus un vakara atspīdumus skatlogos (*Gaismai pa ceļam*, 2011, *Koordinātas*, *Ņujorka*.17:45 un *Bostona*.13:30, 2010)?

Vineta ir ieinteresēta momenta notveršanā un tā atainojumā gan fotografējot, gan gleznojot. Skatiens seko lietām un norisēm un tad ... klikšķis – samirkšķinot aci, mirklis it kā tiek noslēpts mūsu atmiņu dzīlēs. Fotografijā mirklis tiek fiziski iemūžināts. Radot gleznu, mirklis tiek vēlreiz izdzīvots. Tam tiek radīta jauna telpa, kur dzīvot, nāk klāt jaunas emocijas. Māksliniece par laika uztveri fotografijās un gleznās saka: *Fotogrāfija – tas ir no normāla dzīves plūduma atrauts un fiksēts laika nogrieznis. Savukārt glezniecība ir nevis citāts no laika, bet laika izjūta, kas fiksēta gleznieciskiem līdzekļiem.* (Inese Baranovska. „Laika izjūtas trauslums”. *Studija*, oktobris/novembris, 2005).

Liela nozīme gleznās ir gaismai, kas palīdz notvert mirkli, izgaismojot laukumus, līnijas un formas (*Skatiena ātrums II-I* un *II-I*, 2006).

Daudzos darbos tiek atainotas vienas un tās pašas telpas, lietas, tikai nedaudz izmainot gaismu vai stāvokli, tā parādot laika ietekmi, mirkļa uztveri (*Telpas. Pāreja I*, 2010, *Paātrinājums I, II, III*, 2010, *Spogulis*, 2006). Māksliniece bieži izvēlas liela formāta gleznas, pretstatā liekot fotogrāfijas izmēra darbus, tādējādi vēl vairāk akcentējot fotogrāfijas un glezniecības mijiedarbību.

Vineta ieguvusi Mākslas maģistra grādu Latvijas Mākslas akadēmijā (2002), studējusi Valsts Humboltas Universitātē Foto un Glezniecības nodaļā, Kalifornijā, HdK Vizuālās mākslas nodaļā, Berlīnē, kā arī aktīvi piedalījies mākslas projektos gan mājās, gan ārzemēs. Mākslinieces radošā dzīve ir bagāta ar personālizstādēm un grupu izstādēm Londoņā, Losandželosā, Portsmutā, Parīzē, Dublinā, Brēmenē un, protams, Rīgā. Māksliniece pati atzīst, ka, studējot ārzemēs, būtiski paplašinājies viņas redzesloks, kā arī uzlabojusies spēja precīzi noformulēt savas domas un aizstāvēt savu viedokli – māksliniekam svarīgas spējas, kurām, pēc Vinetas domām, studiju laikā LMA netika pievērsta tik liela uzmanība.

Plašais stipendiju un apbalvojumu klāsts apliecina mākslinieces nopietno iedziļināšanos un darba spējas mākslā. Viens no Vinetas lielākajiem sasniegumiem ir nominācija Purviša balvai par izstādi *Vingrinājumi mnemonikā* galerijā „Mākslas XO”, Rīgā, šā gada sākumā. Nominācijas pamatojumā mākslas zinātniece Inese Baranovska raksta: *Vineta Kaulača izmanto klasisko glezniecības tehniku, bet runā jaunā valodā, balstoties tieši uz 21.gadsimta cilvēka vizuālo pieredzi, kas savās uzveres formās ir daudz komplicētāka un intensīvāka gan reālajā dzīvē, gan mākslā – fotogrāfija, kustīgais kino attēls, video, fragmentētā interneta vide utt. Laika relativitātes jēdziens, mainīgais un nemainīgais, kustības pagātnes un tagadnes momenti, distancēti objektīvais pasaules redzējums, kas tomēr balstās subjektīvi pārdzīvotā pasaules vērojumā, - tas viss spilgti un savdabīgi izpaužas viņas mnemonikas vingrinājumos* (*Studija*, septembris, 2011).

Manas acis ceļo no viena Vinetas darba uz nākošo un tad uz nākošo, un nākošo... un es iegrimstu laika plūdmā, kur mirkli kārtojas pārļu virtienēs.

Sīkāka informācija par mākslinieces Vinetas Kaulačas mākslu atrodama:

www.vinetakaulaca.com

Māksliniece Linda Treija ir JG redakcijas locekle. Skat. Sarmas Muižnieces-Liepiņas interviju JG263:55-56.

Vineta Kaulača. *Paātrinājums II (Acceleration II)*. Audekls, akrils. 120x150 cm. 2010

Par mākslinieci skat. Lindas Treijas apceri 30. lpp.

Voldemārs Avens

PAR ILMĀRU RUMPĒTERU

Gleznotājs, grafiķis, dizainers, mākslas fotogrāfs, estrādes dziedonis un ģitārists Ilmārs Rumpēters dzimis (1929) Daugavpilī tiesībnieka, senatora Augusta Rumpētera ģimenē. Pēc bēgļu nometņu gadiem angļu okupācijas zonā Vācijā nonācis ASV, kur studē Ņuarkas mākslas skolā (Newark School of the Arts) Ņudžersijā (New Jersey). Pēc tās beigšanas un obligātā kara dienesta ASV armijā, Ilmārs strādā par dizaineru kādā Ņujorkas iesaiņojumu pakalpojumu firmā, brīvā laikā veicdams privātus dizaina darbus gan latviešu, gan arī amerikāņu klientiem – grāmatu izdevējiem, grāmatu vāku pieprasītājiem un sabiedriskām organizācijām, kam vajadzīgi logo jeb zīmolu dizaini. Starptautisku ievēribu gūst Rumpētera *Jaunās Gaitas* vāki. Šveices *Patek Philippe: The International Magazine* (2010,3), kas iznāk angļu, vācu, franču, itāļu, spāņu, japāņu un ķīniešu valodā, četrās lielformāta lappusēs reproducē krāsās 23 JG vākus, no kuriem 14 ir Ilmāra (skat. JG mājas lapu un JG264:60). Kāda Brazīlijas dizaineru firma tos, kā izcilus piemērus, rāda uz savas interneta parauglapas. Arī Japānā, Rumānijā un vēl citās pasaules malās JG vāki ieguvuši ievēribu. Abstrakti dizaina virzē vadījusi mākslinieku arī viņa glezniecībā, kas vienmēr bijusi viņa sirdslieta un mīļākā nodarbošanās. Kad nav bijis jābrauc uz komerciālās mākslas biroju Ņujorkā, uzvilktie gleznu audekli viņam bijuši tie labākie draugi. Pēc pensionēšanās ilgotais sapnis nodoties tīrai glezniecībai piepildījies pilnībā. Ilmārs, ievērojami progresējot, paveicis daudz jaunu, abstrakta stila darbu, un 2008. gadā sarīkojis personalizstādi galerijā ISTABA, Rīgā. *Kopš 90. gadu sākuma gleznoju un zīmēju piecas stundas dienā, abstrakti, formāti 48 x 36 collas*, saka Ilmārs ar piebildi, ka viņa darbu kolekcija aplūkojama tīmeklī (Facebook). Ilmāra Rumpētera gleznošanas veidu var apzīmēt par t.s. „cietās malas” gleznošanas stilu. Laba dizainera pieredze, darbu uzbūve, virsmas apdare, detaļu un krāsu kontrasti viņa abstraktajās gleznās viscaur redzami, novērtējami un ar prieku izbaudāmi.

Māksliniekam, JG redakcijas loceklim Voldemāram Avenam šogad Rīgā apgāds „Mansards” laiž klajā 350 lappušu biezu krājumu *avena dzejoļi*, kas seko iepriekšējiem – *Caurumi* (1968), *Avis* (1989) un *Piezvanišu parūt* (2002).

Rolfs Ekmanis

ULDIS BRIEDIS: 44 GADI CAUR FOTOOBJEKTĪVU

Ārlavas pagasta „Pērkoņos” dzimušais Uldis Briedis 21 gadu vecumā pārceļas uz Liepāju, kur 5 gadus strādā par zvejniekpuiš/jūrnieku, pēcāk vairākus gadus par fotogrāfu pilsetas laikrakstā. Par tuvību jūrai, tās piekrastei un zvejniekiem liecina daudzie melnbaltie attēli nodaļā „Jūra” viņa 70. gadskārtā klajā laistajā bezgala vērtīgajā grāmatā/albumā *Laika mednieks* („Nepuṭns”, 2010. 720 lpp. – skat. JG262:59-60). Pārējie uzņēmumi sagrupēti nodaļās „Zeme”, „Pilsēta”, „Galvaspilsēta”, „Politika”.

Par bohēmisko Liepājas periodu, par *jaunību, kas ir liksma un laimīga tāpēc, ka ir jaunība* (Edīte Tišheizere), kopā ar Ēriku Hānbergu izdota ilustrēta grāmata *Vāgūzis* (2004). Pilsētas centrā atrodošais Vāgūzis, no kura gandrīz ar roku aizsniedzama laikraksta redakcija, teātris un krodziņš „Jānītis”, bija Ulža Brieža „oficiālais dzīvoklis”, faktiski neatjaunojams grausts ar divām istabām, vienu koka, otru mūra, ar durvīm pa vidu. *Temperatūras starpība bija tāda, ka metra augstumā bija 10 grādu siltāks nekā apakšā, kur mitrie mūri. Normālā dīvanā tur sala nost. Atradu izeju – ievilku vāgūzi vecus pasta ratus. Tajos bija daudz siltāka gulēšana. Tā vāgūzis pamazām sāka apaugt ar senlietu atribūtiku. Draugi man kā bijušajam jūrniekam dāvināja zvanus, kurus norakstīja no kuģu inventāra – tā stāsta Uldis Briedis dzejniekam un žurnālistam Egilam Zirnīm (Diena 2004.5.VI) un turpina: *Tas bija tāds kā vīru klubs. Grāmatā gribēju likt apakšvirsrakstu „Izdzīvošana totalitārā režīmā”. Tā kā ļoti jūtīgi uztveru brīvības ierobežošanu, tad to laiku nebrīvība man tā koda kaulā, ka, padomju sistēmu nopietni ņemot, man būtu bijis jāpakaras vai jānodzēras līdz baltajām pelnēm. Daudzi mani pazina, gudri un forši cilvēki, pa to ceļu arī aizgāja. Vienīgā iespēja pieciest to režīmu bija dzīvot viegli, staigājot pa pasauli un dzenot velnu. (...) Dzintars Sodums izteicās, ka viņam esot apnikušas grāmatas par „dzērājiem aktieriem”; gribu zināt, ko viņš pats darītu, ja viņam būtu tai sistēmā jādzīvo. Kaut vai dzīvokļa dēļ – dabūt dzīvokli bija bezcerīgs variants. Man nebija ne tualetes, ne ūdens – kā nācu no ielas, tā uzreiz istabā... Uldis vēl piebilst – kad sācis tur dzīvot (1961), Liepāja**

bijusi slēgta pilsēta, lai iebrauktu, vajadzējis vīzu. Vāgūzis, būdams tāds kā radošo intelektu klubs, ātri vien kļuvis par čekas uzmanības objektu un tā saimnieks ne reizi vien izsaukts uz „pārrunām”.

Par Vāgūzi ne mazāk leģendāra ir došanās (1975.V-XI) kopā ar mūziķi un Maskavas pret latviešiem vērsto represiju hronistu Ingvaru Leiti ar velosipēdiem no Latvijas uz Vladivostoku (13 000 km!), lai fotografētu / filmētu latviešu ciemus, sākot ar Vitebsku, cauri Sibīrijai līdz pat Tālajiem Austrumiem, arī 1941. un 1949. gadā izsūtīto pēdas, kas gan tolaik, lai tiktu atpakaļ uz Latviju, bijis jādara slepus.

Pēc pārceļšanās uz Rīgu (1979) darbs 12 gadus *Padomju Jaunatnē*, pārdēvētā (1990) par *Latvijas Jaunatni*, pēcāk *Dienā* līdz pat atlūgumam pērngad politikas dēļ. Daudzo apbalvojumu vidū – *Labākais preses fotogrāfs* (1984 un 1988), žurnālistu savienības prēmija (1988), balva „Zelta nagla” kā izcilākajam portretistam (1997 un 2000) u.c.

Mākslas zinātniece Laima Slava, *Laika mednieka galvenā veidotāja*, par Uldi Briedi: *...laikmeta darbīgs liecinieks un reizē – autentiska, būtiska daļa, kā tīrradnis, kā īstens kauls no tautas kaula, ar tās „zemes sāls” grūti definējamo, taču nekļūdīgi sajūtamo mentalitāti apveltīts. Taisnprātīgs, vienkāršs un talantīgs, savu talantu kā rotaļojoties atīstījis un tajā pašā laikā eksistenciāli būtiskās domas krustu šķērsu vienatnē izdomājis, viņš pieder pie to cilvēku kategorijas, ar kuriem tikšanās ir īstena veldze.*

Precīzs raksturojums, kam 100%, ja ne vairāk, pievienojas šo rindīņu rakstītājs, kam divas reizes bija tas gods tikties ar Uldi – Liepājā 1991. gada vasarā, kad apskatījām arī

Vāgūža vietu, otrreiz *Radio Brīvā Eiropa* Rīgas birojā pāris gadu vēlāk. Ulža Brieža fotogrāfijas laikrakstos u.c. publikācijās, protams, bija pievērsušas uzmanību jau daudz agrāk, bet iepazīšanās tā pa īstam ar fotomeistara dokumentālajiem darbiem, strādājot Minhenē, kad *RBE* latviešu redakcijā pa dažādiem ceļiem nonāca neatkarības atjaunošanas kustības liecības, to vidū daudz režimam nepatīkamu fotoattēlu gan no anonīmiem fotogrāfiem, gan arī jau ievēribu un dažkārt pat slavu ieguvušiem, tādiem kā Gvido Kajons, Gunārs Janaitis u.d.c., kurus visus piesūtīto materiālu bagātīguma ziņā pušu sīta Uldis Briedis. Daudzi no viņa tolaik Rietumos noķuvušajiem darbiem reproducēti gadskārtējā trimdas izdevumā *Latvija Šodien* (1987.-1991. gada laidienos) – Inta un Vorkuta, kur mūžīgajā sasulumā zem pundurbērziem beidzās daudzu latviešu dzīves ceļš, iznīcinātās viensētas Talsu apkārtnē, grupas *Helsinki-86* ziedu nolikšana pie Brīvības pieminekļa 14.VI upuru piemiņai (1987) līdz pat PSRS armijas bruņutransportieriem abortīvā puča laikā un Alfrēda Rubika apcietināšanai (1991.VIII). Un pa vidu gājiens uz Brāļu kapiem (1988.25. III), LTF kongresi un Baltijas ceļš (1989), pirmā muitas punkta atklāšana uz austrumu robežas (1990.2.X), asiņainās janvāra dienas (1991) ar nošauto izvadīšanu, barikādēm un to aizstāvjiem, un vēl un vēl, kam pievienojas tā laika politiķi un literāti tuvskatā – Berklavs, Gorbunovs, Klaučēns, Rubiks, Gunars Meierovics, Jānis Peters, Māra Zālīte, brīnišķīgā poliete, „parlamenta sirdsapziņa” Ita Kazakēviča u.d.c. Tad vēl vēsturiskais attēls, kurā ceļā uz savu personālizstādi redzams pats fotomeistars, stumdams ķerrā „visu tautu tēva un skolotāja” (Staļina) palielu krūšu bisti. □

Uldis Briedis. *Ar sieviņu Intu savā dīķītī „Rietumos”*

CEĻŠ UZ NEATKARĪBAS ATJAUNOŠANU

ULŽA BRIEŽA FOTOESEJA

SPECIĀLI JAUNAJAI GAITAI

Piemineklis *Dzimtenei* izsūtīto labošanas darba nometņu vietā pie Intas pilsētiņas Krievijas pašos ziemeļos (Komi autonomajā apgabalā), kur mūžīgā sasalumā guļ daudzi latvieši. Pieminekli veidojis I Pasaules karā smagi ievainotais, padomju varas orgānu izsūtītais (1949) tēlnieks Eduards Sidrabs (1898-1963) neilgi pēc atbrīvošanas (1956).

Abavas krastā smilkšakmens klintī iecirstais politisko prasību lozungs (1977).

PSRS pēdējais prezidents un Komunistiskās Partijas Centrālās Komitejas ģenerālsekretārs Mihails Gorbačovs tiekas ar sarkanajiem strēlniekiem Latviešu sarkano strēlnieku (tagad Latvijas Okupācijas) muzejā Rīgā, 1987. gada 17. februārī. Viņam aiz muguras (kr. pusē) LPSR KP pirmais sekretārs Boriss Pugo, kopš 1990. gada visas PSRS iekšlietu ministrs, kurš 1991. gada augusta puča laikā Mihailam „iedur dunci mugurā”, t.i., nostājas pučistu pusē, bet 22. augustā kopā ar sievu nošaujas Maskavā.

Pirmo masveida latviešu deportāciju – 1941. gada 14. jūnijā – piemiņas dienā, 1987. gada 14. jūnijā, kas kļūst par Latvijas jaunlaiku vēsturē neizdzēšamu dienu. Pirms cilvēktiesību aizstāvības grupas *Helsinki-86* došanās pie Brīvības pieminekļa, stihiskā mītiņā Bastejkalna virsotnē runā bijušais politiešlodziņš, cīnītājs par latviešu tautas tiesībām, Juris Ziemeļis (1941-1989).

Helsinki-86 dalībnieki Eva Biteniece un Rolands Silaraups pie Brīvības pieminekļa, 1987. gada 14. jūnijā.

Miliču represijas pret mītiņa dalībniekiem Rīgā pie Brīvības pieminekļa, 1987. gada 23. augustā. Šajā datumā 49 gadus agrāk tiek noslēgts Molotova-Ribentropa pakts, kas sadala Austrum- un Viduseiropu starp staļinisko Padomju Savienību un hitlerisko Vāciju.

Ap 120 000 cilvēku piedalās tautas manifestācijā *Par tiesisku valsti Latvijā* Mežaparka Lielajā estrādē, 1988. gada 7. oktobrī. *Kas samierinās ar īstenību, netic nākotnei* – tajās dienās raksta dzejniece Monta Kroma.

Lielā tautas manifestācija *Par tiesisku valsti Latvijā* Mežaparka Lielajā estrādē, 1988. gada 7. oktobrī. *Un nu, kad cieši samiegtām acīm vēlēšanās izteikta, nākas acis atvērt. Lai saprastu, ka tas viss atkarīgs arī no manis, arī no jums visiem. Jo nav mums zelta zivtiņas ne piemājas dīķī, ne valdībā – tā tolaik rakstniece Andra Neiburga Avotā.*

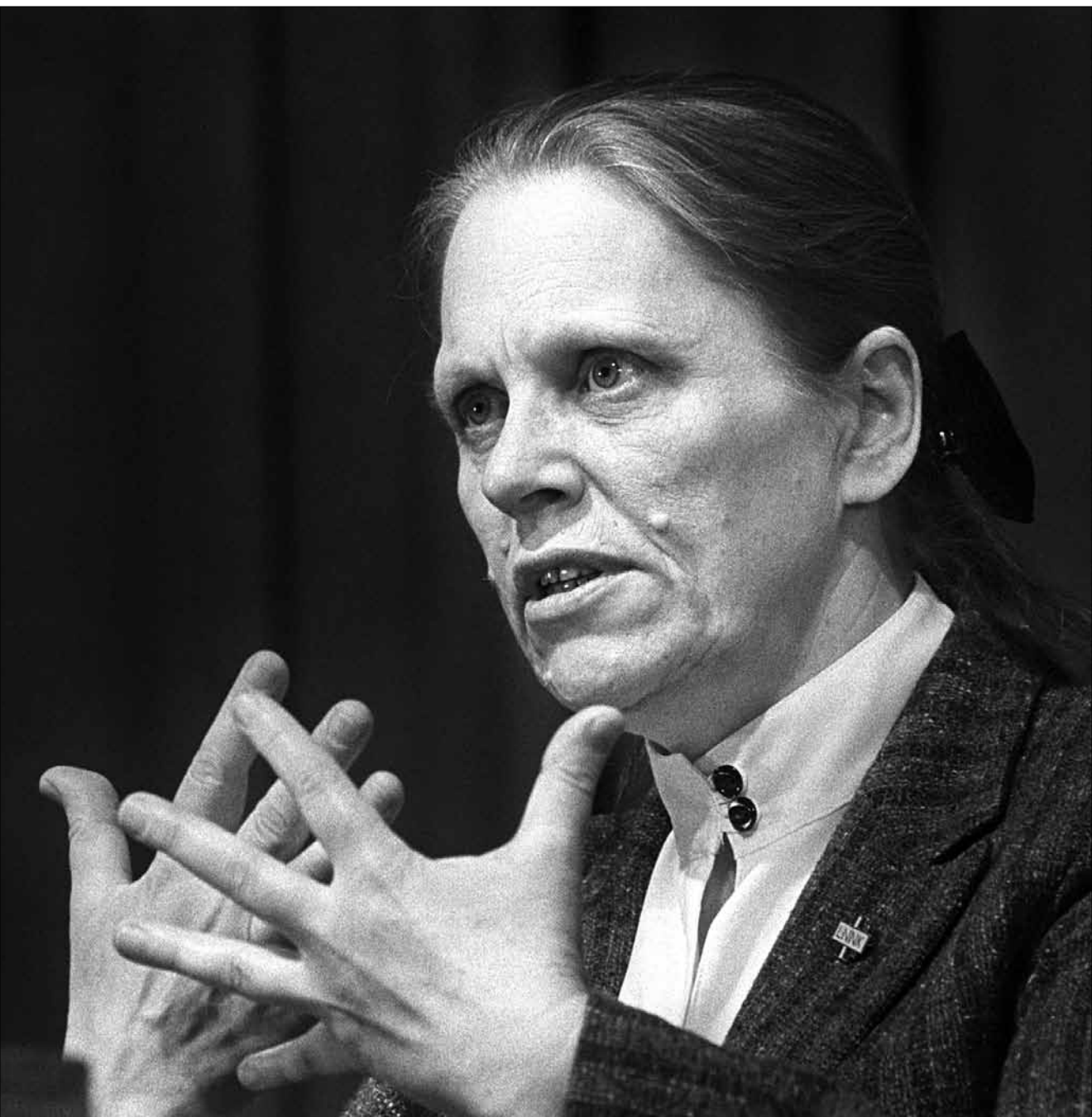
Pēc PSRS drošības spēku asiņainās izrēķināšanās ar mierīgiem demonstrantiem Gruzijas galvaspilsētā Tbilisi, 1989. gada 9 aprīlī, Rīgas centrā 10. aprīlī sāk patrulēt okupantu kaujas tehnika.

Mēs braucam uz Maskavu šķirt nelikumīgās laulības starp Latviju un PSRS – tā deputāts Dainis Ivāns, uzrunājot 1989. gada 21. maijā ap 20 000 cilvēku, kuri pavada savus jaunievlētos PSRS Augstākās Padomes (AP) deputātus uz Maskavas vilcienu – no ķēķa gala, t.i., no tirgus, jo varas iestādes aizliedza rīkot mītiņu Stacijas laukumā – atceras rakstniece un žurnāliste Marina Kostanecka.

1989. gada 23. augustā tiek īstenota akcija *Baltijas ceļš*, kad apmēram divi miljoni baltiešu, sadevušies rokās, veidoja 595 km garu dzīvo ķēdi, kas savienoja Tallinu, Rīgu un Viļņu, lai pievērstu pasaules uzmanību Molotova-Ribentropa paktam un tā sekām. Trīs dienas vēlāk no PSKP CK Politbiroja Maskavā atskan draudīgs paziņojums *Baltijas ceļa* sakarā. Attēlā cilvēku ķēde uz Rīgas Akmens tilta.

1990. gada 1. aprīlī dzejniece Vizma Belševica (ar LNNK nozīmīti pie svārku atloka) runā Latvijas Republikas Pilsoņu kongresā (LR PK).

Latvijas Augstākās Padomes deputātu sagaidīšana pēc *Deklarācijas par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu* pieņemšanas 1990. gada 4. maijā. Tiek pasludināts pārejas posms no LR AP līdz LR Saeimas sasaukšanai, kurā varas *de iure* pāraugtu *de facto*.

1990. gada 15. maijā latviešu jaunekļi aizstāv Augstāko Padomi pret Igora Lopatina, Anatolija Aļeksejeva, Tatjanas Ždanokas u.c. nodibinātās (1989) Interfrontes (LPSR Internacionālā Darbaļaužu fronte) atbalstītāju – galvenokārt civilā tērptu krievu armijnieku, kursantu un citu Atmodas pretinieku uzbrukumu.

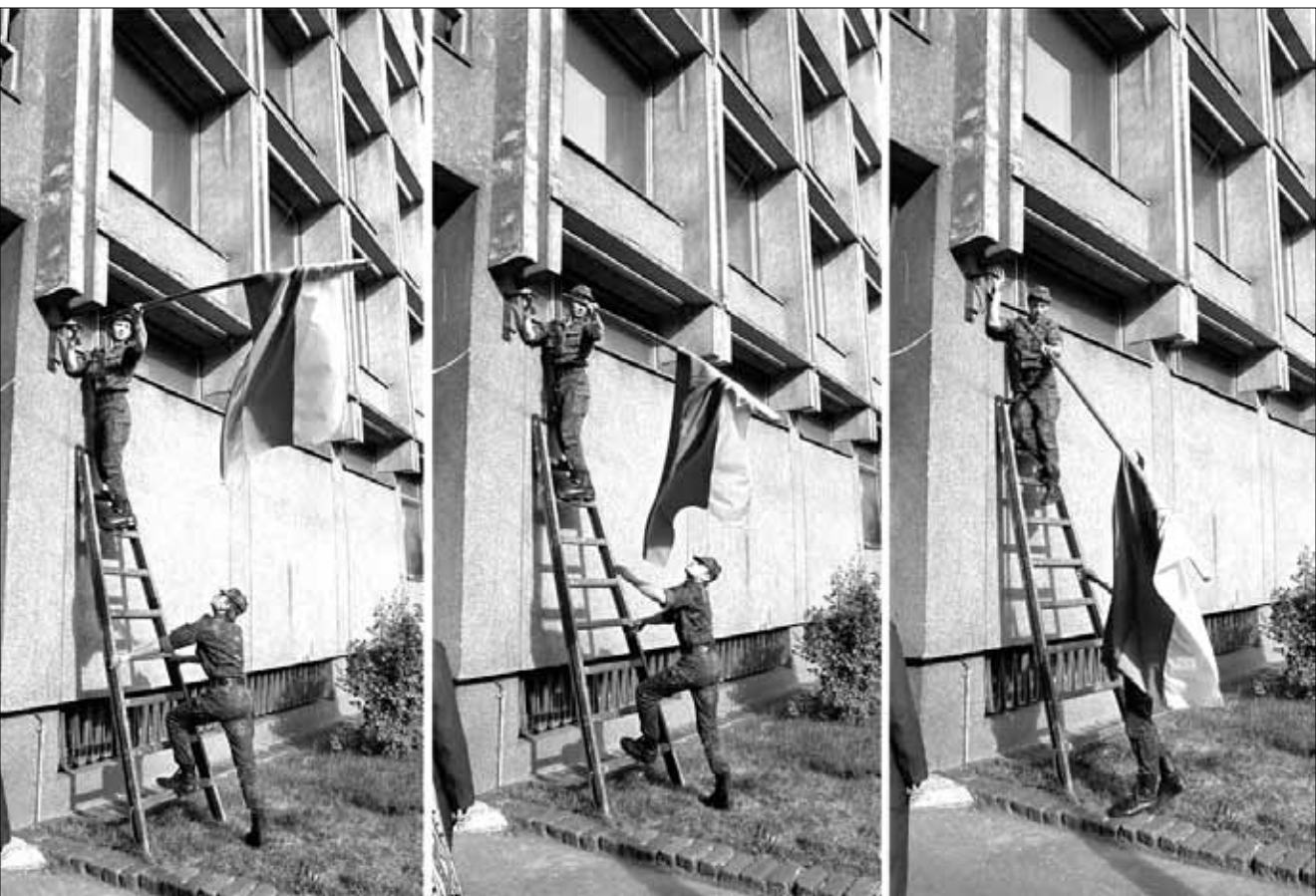
Barikādes pie Ministru Padomes ēkas 1991. gada janvārī.

Pēc tam, kad 1991. gada 12. janvāra naktī krievu tanki ielenc Lietuvas parlamentu Viļņā, ieņem TV, radio un telegrāfa centrus, nogalinot 14 un ievainojot 110 lietuviešu, Latvijas AP izveido Aizsardzības štābu un 13. janvārī Latvijas Tautas frontes noorganizētā *Vislatvijas protesta manifestācijā* Rīgā, 11. novembra krastmalā, ar krietni vairāk nekā pusmiljona cilvēku piedalīšanos no visas Latvijas, Romualds Ražuks aicina celt barikādes, aizstāvēt valdības ēkas, Radio un TV centru Zaķusalā, radionamu Doma laukumā, Rīgas tiltus u.c. Attēlā cilvēki cauri putenim 1991. gada 14. janvārī dodas aizstāvēt Zaķusalu.

No 1991. gada. 14. līdz 21. janvārim Īpašu uzdevumu milicijas vienības (OMON – *Otrjad Milīcii osobogo naznačenija*) un nezināmas kaujas grupas uzbrūk dažādiem Latvijas objektiem, barikāžu dalībniekiem, piekauj un aplaupa cilvēkus u.tml. Pirmais upuris ir pie Vecmilgrāvja tilta nošautais Roberts Mūrnieks. 20. janvārī uzbrukumā LR Iekšlietu ministrijai nogalināti tiek milicijas darbinieki Vladimirs Gomanovičs un Sergejs Konoņenko, kinoreportieri Andris Slapiņš un Gvido Zvaigzne un skolnieks Edijs Riekstiņš. Attēlā nezināma kritušā asinis pie Bastejkalna tiltiņa 1991.gada 21. janvārī.

Latvijas jaunlaiku vēsturē vissvarīgākais ir 1994. gada augusts, kad pēdējās Krievijas Federācijas karaspēka vienības atstāj Latviju. Attēlā krievu zaldātiņi visai nožēlojamā veidā nolaiž okupācijas karogu no Baltijas kara apgabala štāba ēkas 1994. gada 26. augustā.

VEĻU CEĻĀ dodas Jaunaucē pagastā dzimušais, īsi pirms otrreizējās krievu okupācijas (1944) kopā ar vecākiem izbēgušais **Miervaldis Janševičs** (1933-2011), kura daudzo nopelnu vidū pats galvenais – nerimstošs darbs latviešu valodas un kultūras saglabāšanā trimdā, aktīvi darbojoties ASV Rietumkrasta Latviešu izglītības centrā (ilgus gadus viņa vadībā) un Latviešu vasaras vidusskolā *Kursa*. ●●● Ģeramanistikas doktore (Rutgers U. 1968), literatūras prof. (Kean U., New Jersey), Dobelē dzimušā **Jautrīte Saliņa** (1924-2011). Apceres *World Literature Today*, *Books Abroad*, *JG* (skat. Kārļa Vērdiņa rakstu *Dienā* 9.VII; Baibas Bičoles atmiņas *JG*263:8-13). ●●● **Pēters Brūveris** (1957-2011), 13 dzejgrāmatu (ieskaitot 4 bērniem) autors – no krājumiem *Melnais strazds, sarkanie ķirši* (1987) un *Dzintara galvaskausi* (1991) līdz *Aiz stikla* (2006) un *Divpadsmit metieni* (2009). Tulk. no azerbaidžāņu, lietuvišu, vācu, prūšu, krievu, gagauzu, osetīnu, Krimas tatāru, mordviešu val., arī Tuvas šamaņu rituālos tekstus. Turku dzejoļu izlase *Baložu pilni pagalmi* (1988 – kopā ar Uldi Bērziņu). Klāva Elsberga prēmija (1987) un virkne balvu – Dzejas dienu (2001, 2006), Baltijas Asamblejas (2004), Ojāra Vāciņa (2006), Literatūras Gada (2006). ●●● Rakstnieks un fotogrāfs **Gunārs Birkmanis** (1931-2011), vairāk nekā 10 grāmatu autors, to vidū *Dzīve krievu laikos* (1996), *Cilvēki tumsā* (1997), *Vasara, kurā salūza likteņi* (1999), *Gadsimta atspulgi* (2001) u.c. ●●● Rakstnieks un arhitekts **Arnīs Skujņš** (1920-2011), pērngad klajā laistā prozas krājuma *Zilā saīte* autors (skat. *JG*266:70), *Universitātes Austrālijas* redaktors. ●●● Starptautiski pazīstamais ģeoloģijas prof. (U. of Western Ontario) **Dr. Aleksis Dreimanis**, grāmatu un vairāk nekā 100 zinātnisku darbu un plaši pasaules ģeoloģisko pētījumu laboratorijās lietotās karbonātmateriālu noteikšanas metodes autors. Kara laikā iesaukts leģionā, nonāk Rimini (Itālijā) gūstekņū, pēcāk Ģēstahtas (Geesthacht) „Saules” bēgļu nometnē, pirms Lielās izklišanas mācībspēks Baltijas U. Hamburgā. ●●● Karlsrūē (Karlsruhe) zviedru vijolnieka un mūzikas vēsturnieka prof. Briknera (Carl Brückner) ģimenē dzimusi vijolnieka Gidona Krēmera māte **Marianne Krēmere** (1922-2011), daudzu gadus Latvijas Radiofona orķestra vijolniece. ●●● Gleznotājs, grafiķis, grāmatu ilustrētājs **Andrejs Zutis** (1939-2011), Ņujorkas mākslas augstskolas *The Cooper Union* absolvents. ●●● Fotožurnālists, mākslas un Latvijas pirmas modes fotogrāfs **Jānis Kreicbergs** (1939-2011), piedalās vairāk nekā 200 starptautiskās foto izstādēs, kur saņēmis 32 diplomus un 17 medaļas. ●●● **Aivars Šmits** (1957-2011),

Miervaldis Janševičs

Jautrīte Saliņa

Pēters Brūveris

Aleksis Dreimanis

Marianne Krēmere

trimdas latviešu rokgrupas *Akacis* (1977-1994) viens no dibinātājiem, meistarīgs ritmu instrumentālists, būdams dedzīgs, aizrautīgs bundzinieks, iesaukts par „Āmuru”. (re), (tk)

CILDINĀJUMI – Gan LR Kultūras, gan arī LR Ministru kabineta *Atzīnības raksts* par darbu LV un tautas labā LOM direktorei **Gundegai Michelei**, vienai no tā dibinātājiem (2001); pirms tam TZO virsniece ir ķīmijas prof. ASV, arī Garēzera vasaras vidusskolas direktore un skolotāja/pārzine Kr. Barona latviešu skolā Čikāgā. ●●● Kamēr par labāko aizvadītās sezonas Nacionālā teātra (LNT) izrādi atzīst (8.VIII) *Ādama stāstu* (rež. Indra Roga), labāko aktieru godu piešķir **Mārai Zemdegai** (Jūdzina O’Nila lugā *Garās dienas ceļš uz nakti*) un **Edmundam Freibergam** (Tolstoja *Annas Kareņinas* dramatisējumā). ●●● Par Amfortasa lomas atveidojumu Vāgnera *Parsifālā* Zagrebas operā basbaritonam **Egilam Siliņam** Horvātijā piešķirts gada labākā dziedātāja tituls. Cīrihē viņš dzied (26. VI) šīs pašas operas *Klingzoru*, bet Mančēsterā – *Votānu Vāgnera Valkīrā*. ●●● Zalcburgas festivālā *Jauno dirigentu* balva (13.VIII) jau vairākkārt godinātajam **Aināram Rubiķim** pēc Debisī (Debussy), Šostakoviča, Britena un Stravinska mūzikas novadišanas. ●●● *Kultūras mantojuma gada balva Imantam Lancmanim par mūža ieguldījumu*, *Elitai Grosmanei* par pētījumu *Senā Jelgava, Irēnai Bākuļei* un *Arnim Siksnam* par *Rīga ārpus nocietinājumiem*, *Tatjanai Bergai* par *Pētījumi numismātikā* un Antona Buhholca (1848-1901) monētu kataloga sastādīšanu. (re)

JAUNIZDEVUMI – Septembris, neskatoties uz ārkārtas Saeimas vēlēšanām, aizritējis ikgadējo Dzejas dienu noskaņā, kad dzeju lasa ne tikai pašmāju dzejnieki, bet arī viesi no citām zemēm, liekot dzejai skanēt dažādās valodās, formās un izteiksmēs. Par skaistu Dzejas dienu tradīciju kļuvusi *dzejas diska* izdošana, kas šogad ieguvusi nosaukumu *Dzejas piegrieztne* un tajā iekļauti 19 dzejnieku darbi pašu autoru izpildījumā, to vidū **Uldis Bērziņš**, **Inga Gailē**, **Jānis Indāns**, **Edvīns Raups**, **Dace Sparāne**, **Kārlis Vērdiņš**, **Arvis Viguls** u.c. (vg)

LATVIEŠU RAKSTNIEKI CITVALODĀS – Žagares pilsētiņā Lietuvā slavenā ķiršu festivāla laikā notika **Evas Mārtužas** romāna *Negudrā* lietuviešu tulkojuma (tul. Dzintra Elga Irbīte) atvēršanas svētki. (vg)

DZEJA – Dzejas dienu priekšvakarā Rīgā iznācis Zviedrijā dzīvojošā dzejnieka un tulkotāja **Jura Kronberga** dzejoļu krājums *Ik diena* – dzejas triloģijas

Nebūtības izplatījumā noslēdzošā daļa, kurā dzejnieks parādās jaunā un negaidītā gaismā. ●●● Ap-gāda „Mansards” izdotajā grāmatā *Dzeja* pirmoreiz sakopota visa „Elles ķēka” dzejnieka, modernista **Linarda Tauna** (1922-1963) dzeja – gan iepriekšējos krājumos jau izdotā, gan agrīnā Vācijas nometņu laika dzeja, gan ārpus krājumiem palikušie, plašākam lasītāju lokam līdz šim nezināmie dzejoļi. ●●● **Bronislavas Martuževas** *Deg uguntiņa* – kopš 2005. gada sarakstītie dzejoļi. Kā grāmatas priekšvārdu autore Anna Egliena atzīst: *Sajā krājumā nekas nav tāpat vien – tā teikt, sadzējots. Ir atziņas un vārdi, kurus savai tautai var pateikt tikai viņa, Bronislava Martuževa.* ●●● Interesantu dāvanu dzejniekam **Knutam Skujeniekam** 75. dzimšanas dienā sagādājis apgāds „Neputns”, izdodot grāmatu *Poga*, kurā iekļauts tikai viens Mordvijas koncentrācijas nometnes laikā rakstīts dzejolis un tā tulkojumi 33 valodās. „Zvaigzne ABC” savukārt laiž klajā izlasi *Simts*, bet Ojāra Vācieša memoriālajā muzejā Rīgā atklāta (5.IX) izstāde *Atver acis uz pasauli* – dzejnieka dzīves ģeogrāfija no bērnības Lietuvas pierobežā Kurmenē uz jaunību Rīgā un Maskavā, cauri lēģeros pavadi-tajiem gadiem līdz ģimenes ligzdai Salaspilī. ●●● **Olga Lisovska** nav daudzrakstītāja, bet nu pie lasītājiem nonācis vēl viens viņas krājums *Vējam ma-gones noliecas zemu.* ●●● „Skandinieku” kopas folklorists **Vidvuds Medenis** savus jaunākos dzejo-ļus sakopojis krājumā *Sasoļots vaigs.* ●●● Māksl-nieks **Aivars Vilpšons** savas dvēseles noskaņojumu cenšas izpaust īpatnēju pantu – sunetu veidā krājū-mā *Sumpurņa suneti*, kas papildināts ar paša māksli-nieka ilustrācijām. ●●● Dzejnieka **Eduarda Aivara** krājumā *Sakvojāžs* nav ielikti pirmās nepieciešamības priekšmeti, kā tas būtu sagaidāms ceļosomā, bet gan dzeja izteikta ceļnieka pieredze. ●●● Ilggadējās žurnālistes **Egitas Terēzeres Jonānes** krājumā *Tikša-nās uz siržu laipas. Trīspuksti* lasāmās trīsriņdes do-mātas brīdim, kad *sirds plīst pušu.* ●●● **Rīgas 810 gadu jubilejas** svinībām par godu literatūrzināt-nieks Valdis Ķikāns sakārtojis dažādu laikmetu latvie-šu dzejnieku dzejas izlasi *Tu nāc preti, Rīga!*, ko vieno kopīgs motīvs – mīlestība pret Rīgu. (vg)

PROZA – Pateicoties autora meitai Ausmai Līdumnie-vei, beidzot dienas gaismu ieraudzījis **Roberta Gabra** jau 1939. gadā rakstītais atmiņu stāsts *Latvju puika*, kurā parādītas I Pasaules kara gados svešumā aizkli-duša padsmītnieka gaitas. ●●● **Modra Zihmaņa** stāstu krājums *Igreks un Iksa* vienlaikus ir gan lite-rārs darbs, gan vēstures liecība, un stāstu tapšanu iedvesmojusi galvenokārt paša rakstnieka biogrāfija – II Pasaules karš, pretošanās kustība, izsūtījums, lēģe-ri un cietumi. ●●● Rakstnieks, melomāns, mūziķis, mūzikas kritiķis, didžejs, blogeris, reklamists, politiķis un galu galā ironiskais filozofs **Pēteris Pūritis** izde-vis savu otro grāmatu *Dr. Ausmoņa klinika*, kurā viņš piedāvā izteikti nepieradinātu skatījumu uz literatū-ru. Romāns raksturots kā izklaidējoša, viegli lasāma fantāzija par mūsdienu Latviju un patiesajiem valsts problēmu cēloņiem. ●●● Atzīmējot rakstnieces **Monikas Zīles** 70 gadu jubileju klajā laista grāmatā *Melna zivs nakts upē*, kurā sakopoti trīs jau reiz pub-licēti romāni (*Melna zivs nakts upē*, *Kāravu bruņinie-ce*, *Vasaras namiņš*), kurus rakstniece rūpīgi pārskat-ījusi un pilnveidojusi. ●●● Dabas un dzīves skaist-uma un, protams, mīlestības cildinājums jūtams

Ērika Kūļa Mīlestības krāsās, kur nopietnība mijas ar smiekliem. ●●● **Janas Veinbergas** pirmais stāstu krājums *Nenotikusi mīlestība* tiek raksturots kā ro-mantiska un skaudra grāmata, kurā psiholoģiski dzi-ļi un daudzveidīgi tēloti likteņi un to samezģlojumi, tomēr cauri viņas doma, ka cilvēki nekad nepārstās mīlēt. ●●● **Māris Krūze** nāk pie lasītājiem ar savu debijas romānu *Aizvainojuma varā*, kas rakstīts de-tektīvromānu stilā. ●●● Pats būdams nirējs, **Andris Vanags** grāmatā *Ūdenslidēju stāsti* aprakstījis dažā-du interesantus atgadījumus no zemūdens mednie-ku, pētnieku, tūristu un ūdenslidēju dzīves. (vg)

TULKOJUMI – Pasaulē visvairāk tulkotā pēckara dzej-nieka, izcilā zviedru mūsdienu klasiķa Transtremera (**Tomas Tranströmer**) grāmata *Dzeja* iznākusi latvis-ki, pateicoties Guntara Godiņa un Jura Kronberga at-dzejojumam. ●●● Pasaulē jau plašu atzinību ieguv-ušā vācu žurnālista Zēvalda (**Peter Seewald**) *Pasau-les gaisma (Licht der Welt)* (tulk. Līga Raituma) veido-ta kā saruna ar pāvestu Benediktu XVI, un ar pāves-ta roku rakstītais grāmatas nosaukums apliecina viņa patieso vēlmi uzrunāt arī Latvijas sabiedrību. ●●● Igauņi dzejnieka, rakstnieka un diplomāta, bij. Igau-nijas vēstnieka Latvijā Jāka Jeerīta (**Jaak Jõerüüt**) *Zi-ņas par nāvi* (tulk. Maima Grīnberga) sastāv no 16 novelēm, kas parāda autora literāro daudzpusību un ļauj izsekot viņa dzīves pieredzei. ●●● Izcilais poļu dzejnieks, esejists un atdzejotājs, Nobela prēm-ijas laureāts Česlavs Milošs (**Czesław Miłosz**) au-tobiogrāfiskā darbā *Dzimtā Eiropa (Rodzinna Europa)* aizved lasītāju uz savas bērnības vietām Lietuvā un Krievijā, ģimnāzista un studenta gadu Viļņu un Pa-rīzi, hitleriešu okupēto Varšavu un diplomātiskā dien-esta zemi Ameriku. ●●● Vēl viens Nobela prēm-ijas laureātes Lesingas (**Doris Lessing**) darbs – *Zeltītā piezīmju grāmata (The Golden Notebook)*, ko latvis-kojusi Ieva Kalnciema. ●●● Amerikāņu tiesu medi-cīnas antropoloģes un kriminālromānu autores Keti-jas Reihas (**Kathy Reichs**) cienītāji nesen ar interesi lasīja, cik viņu patīkami pārsteigusi sava vīra, jurista

Tomas Tranströmer
Nobela prēmijas (2011) laureāts

Foto: Ulla Montan

Čikāgas piecīši 1960. gados – Janīna Ankipāne un (no kr.) Alberts Legzdīņš, Uldis Ievāns, Uldis Streips un Ilmārs Dzenis

Paula Reicha, dzimtene ar izsmalcinātību, dziedāšanu, desām un vasaras saulgriežiem (...) Rīga ir arhitektūras skaistuma un bruģakmeņu ielu brīnuma, pa kurām baltiešu daiļjāvas augstpaupēžu korpūs pārvietojas ar tādu grāciju, kas liktu raudāt Tīrai [supermodelētāja Tyra Banks]. (...) No Latvijas mutuļojošajiem iedzīvotājiem plūst kaut kā apspiestības gadus pārdzīvojušais dzīves spars, tiekšanās pēc brīvības un pašizpaušme (*Wall Street Journal* 27.VIII). Nu viņi var priecāties atkal par vienu viņas grāmatu latviski – *Noslēpumainie kauli (Bare Bones)*, ko tulkojis Jānis Markots. ●●● Latviski izdots slavenā krievu rakstnieka *Mihaila Bulgakova (Михаил Булгаков) Teātra romāns (Театральный роман)*, ko var uzskatīt par autobiogrāfiskām piezīmēm. (vg)

DAŽĀDA SATURA – Jaungaitnieks un 2011. gada Ērika Raistera piemiņas fonda laureāts, ārsts un literatūrkritiķis **Pāvils Vasariņš** rakstu un atmiņu krājumā *Varavīksnes spēks* sakopojis agrākos gadus rakstītas dažādas apceres, pārskatus, recenzijas, reportāžas un piemiņas rakstus, kas ļauj ieskatīties trimdas rakstnieku devumā, kā arī domu apmaiņā starp Latvijas un aizokeāna literatūrā. ●●● Mākslas zinātniece **Eleonora Šturma** kopā ar mākslas zinātnieku **Māri Branci** sastādījusi savu rakstu izlasi *50 gadus mākslai pa pēdām*, ar kuras palīdzību var izsekot latviešu mākslinieku devumam 50 gadu garumā Ņujorkā un tās apkārtnē. ●●● Kanādā (Hamiltonā) dzīvojušās valodnieces **Veras Paulīnes Streitas** simtgadei par godu viņas brāļa meitas ir izdevušas apcerējumu sakopojumu *Tēvzeme tuvu un tālu*, kurā iekļauti latviešu literārajos vakaros nolasīti kultūrvēsturiski un literāri priekšlasījumi, kā arī fragmenti no viņas sūtītām vēstulēm uz Latviju. ●●● Režisora **Olģerta Krodera** 90 dzimšanas dienas par godu atkārtoti izdota 1993. g. sarakstītā autobiogrāfija *Mēģinu būt atklāts*, – režisors savām acīm ir pieredzējis gandrīz visu Latviju, jo ir tikai trīs gadus jaunāks par to. ●●● Publicists **Alfrēds Ābele** grāmatās *Par valsti* un *Par tautu*.

Latviešiem būt vai nebūt? runā par latviešu tautas un valsts uzdevumu, garīgo aicinājumu, valstisko morāli un varas nesēju morāli. Ne velti tās iznāk sērijā *Gudra latvieša rokasgrāmata...* ●●● Gluži pretēji, visādiem apmelojumiem un nepatiesībām pilnu grāmatu *Nākotnes melnraksts* sarakstījis Saeimas deputāts **Jānis Urbanovičs (SC)**, žurnālists **Juris Paiders** un Krievijas prezidenta Dmitrija Medvedjeva labs draugs un padomnieks **Igors Jurgens**, un tās galvenais uzdevums ir noliegt Latvijas okupāciju. ●●● 15 gadus jaunā **Ilze Liliāna Muizzemiece** ir sarakstījusi jau savu trešo grāmatīņu *Elisija un Taurenis*, ko ilustrējuši viņas draudzene, 16 gadus vecā **Meldra Bula**. (vg)

M Ū Z I K A S jomā lielu interesi rada „jauniešu jautrais ansamblis” *Čikāgas piecīši (ČP)*, kuri kopš pirmā koncerta Kalamazū, Mičiganā (1961.11.III) jautrinājuši trimdu, bet padomju varas laikā slepeni Latvijā iekļuvušie skaņu ieraksti piedevām iemiesoja tautas brīvības slāpes. Savu 50. gadskārtu ČP svin augstā ar plašu atvadu koncerttūri, vispirms Siguldas pilsdrupu estrādē, pēcāk Ventspilī, Jelgavā, Preiļos, Alūksnē, Bauskā, Baložos, Valmierā u.c. *Koncerts bija kupli apmeklēts*, no Alūksnes pilssalas mums „teksto” rakstnieks, e-rakstu vadītājs **Ainārs Zelčs**, *Alberts ir nepārspējams joku plēsējs, un vairākas piecīšu dziesmas nu jau ir gluži kā tautsdziesmas – Hei-lai-lilaililail-lū! Hei-lai-lilail-li*. ČP koncertā Nacionālajā teātrī (19.VIII) premjers **Valdis Dombrovskis** pasniedz ansambļa dalībniekiem Pateicības rakstu *par mūža ieguldījumu Latvijas tautas pašapziņas un latvietības saglabāšanā*. ●●● **Balvu muižā** jau 12. reizi **Kamer-mūzikas festivāls** (27.-28.VIII) – izsmalcināta mūzika, talantīgi mūziķi, skaista un akustiska koncertzāle, no kuras loģiem paveras skats uz Balvu ezeru. ●●● **Daiņa Kalna** jau 19. reizi organizēto **Siguldas Opermūzikas** š. g. svētku nagla – Čaikovska *Jevgeņijs Ņegins* (kam pamatā tāda paša nosaukuma pasaulē literatūras šedevrs – Puškina „romāns dzejā”) – ar globāli pieprasītām un cildinātām operzvaiņznēm – soprāns **Maija Kovaļevska** (Tatjana), amerikāņu baritons **Ganns (Nathan Gunn – Ņegins)**, krievu tenors **Jevgeņijs Akimovs** (Ļenskis), krievu mecosoprāns **Marija Gorčevskaja** (Olga), bass **Krišjānis Norvelis** (Gremins), **Kristīne Zadovska** (Larina), **Antra Bigača** (Aukle). ●●● *The Guardian* mūzikas kritiķa uzskatā (28.VI) pārējām divām Čo-Čo Sanas lomas atveidotājiem Pučīni *Madame Butterfly* Londonas Karaliskajā operā (*Royal Opera House Covent Garden*) neesot cerību pārspēt **Kristīnes Opolais** dziedājumu, *kurā saklausāms smalki ievīts japāņu kultūrai raksturīgs uzsvars uz formu, taču atsedzot arī vārgu, ievainojamu dvēseli*, pie kam diriģents un operzvaiņznes dzīvesbiedrs **Andris Nelsons**, *jūtīgi atbalstot solistus, izceļ ik nokrāsu orķestra partitūrā*. ●●● *BBC Proms* 2011 koncertu sērijā **Nelsons** ar Birminghamas simfonisko orķestri muzicē (30.VII) Karaliskajā Alberta zālē (Riharda Štrausa *Don Juan* un *Salome*, Prokofjeva *Aleksanders Ņevskis*). ●●● Latvijas tenors **Aleksandrs Antonenko** debitējis (12.IX) Londonas Karaliskajā operā Pučīni *Il tabarro* (Apmetnis) strādnieka Luidži lomā. ●●● **Rīgas Doma** 800. gadskārtai par godu 14. Garīgās mūzikas festivāls ar kora *Kamēr...* iestudēto **Kristapa Pēterona** grandiozo jaundarbu *Paradīze* (ar Dantes, Rummo u.c. dziesmas tekstiem). ●●● Rīgas 810. gadskārtas kulminācija ir lielkoncerts *Meistars. Dziesma. Legenda*

Mežaparkā, kur 8 000 dziedātāju, dejojāji, pūtēju orķestri no visas LV atveido Emīla Dārziņa, Pētera Barisona, Jāzepa Vītola, Raimonda Paula kompozīcijas, notiek arī brāļu Kokaru godināšana viņu 90. gadskārtā, bet 2. daļā – sadziedāšanās ar ČP. ●●● Dzintaru koncertzālē (1.IX) un Liepājas Olimpiskajā centrā **Imanta Kalniņa** jubilejas koncerts *Lielās dziesmas* kopā ar kādreizējo rokgrupu *Turaidas Roze* un Liepājas Simfonisko orķestri. ●●● Folkloras grupas *Ilža* otrajā KD *Ilža rūtoj, kaladoj* (2011.VII) 16 dziesmas – no „Atī(i) Leldine” līdz „Bolta koza daņci vede”. (re)

DRĀMA – Ģetrūdes ielas teātri ar izrādi *Leģionāri* – par II Pasaules kara beigās Zviedrijā internētajiem un pusgadu vēlāk Maskavai izdotajiem baltiešu karavīriem, rež. **Valters Sīlis** vēlējis atbildēt pats sev, vai arī mūsdienu LV nepieļauj līdzīgus kompromisus? *Zviedru lēmums bija rutīna, nekas sliktis ar to nebija domāts. Mums palūdza, mēs izdosim, gan jau viss būs labi.* (...) *Mēs jau arī negribam, lai mūs asociē ar nelikumīgiem kariem Irākā vai citur. Zinām, kāds Baltkrievijā režīms, bet neiejaucamies, jo mūsu uzņēmējiem tur tik labi iet...* (LA.lv 14.IX). ●●● Latviešu mūzikas svētkos Madonā *Latvija Amerikā* un arī JG līdzstrādnieka **Jāņa Liepiņa** muzikāla spēle *Debesu dāvana* – par **Mildas Grīnfeldes** un **Aleksandra Čaka** šķiršanas. ●●● LV neatkarīgais teātris *Austrumu robeža* visu septembri ceļo pa ASV latviešu „pagastiem” ar komēdiju *Tā precas vecpuiši* (rež. **Indulis Smiltēns**), kam pamatā Antona Čehova viencēliena lugas *Bildinājums* (*Predložēņije*) un *Lācis* (*Medvedj*). (re)

SENPARAŽU VEICINĀŠANA notiek tik plaši visās LV malās, ka mums iespējams minēt tikai pašus spilgtākos notikumus. *Zaļās dzīves skolas* ietvaros *Latvijas Folkloras biedrība* (LFB) un *SIA Vecrīgas Ziemassvētku tirdziņš* visu augustu rīko Rīgas Esplanādē folkloras kopu koncertus, tādējādi ļaujot iepazīt kaut nelielu daļu no tautas sakrātajām dzīves mākslas atziņām – dalībnieki ne vien dzied, spēlē un danco, bet arī stāsta, rāda un aicina iesaistīties dažādās praktiskās dzīves situācijās. Piedalās folkloras kopas no Rīgas (*Grodi, Rija, Kokle, Berendejka, Iljinskaja pjatņica, Dandari*), Bauskas (*Trejupe*), Vecsaules, Salacgrīvas (*Cielava*), Smārdes (*Milzkalnieki*), Vidrižiem (*Delve*), Tārgales (*Kāndla*), Mālpils (*Māļi*), Jercēniem (*Mežābele*), Saldus (*Medainis*), Rēzeknes (*Rūta*), Liepājas (*Atštauкас*), Saldus (*Medainis*), Gudeniekiem (*Gudenieku*

Dzīvesprieka gūšanas apmācītājas Zaļās dzīves skolā Rīgas Esplanādē (2011.VIII)

Foto: Tristram Kenton

Kristīne Opolais – Madame Butterfly.

suiti), Siguldas (*Senleja*). ●●● *Novadu dienas Rīgā* beidzas (14.VIII) Brīvdabas muzeja Vidzemes sētā ar gandrīz īstām kāzām – precībām, derībām, izdevas, līgavas vešana un sagaidīšana, līdzināšana, mičošana, veltīšana, apdziedāšanās, sadancošana, bet gardēžiem kaņepju sviests, ķirbju sula u.c. ●●● Džūkstes Pasaku muzejā (27.VIII) Tukuma novada Lančeniekos izstādē *Kurbads* Daīņa Rožkalna un Pāvila Šenhofo ilustrācijas pasakai „Kurbads”, filma *Kurbads* u.c. ●●● Etnomūzikas daudzveidīgā interpretācija laika gaitā ir ietekmējusi mūsu **tautastēpus**, kas 1. brīvvalsts laikos kļūst par koncerttēriem, bet padomju okupācijas laikā izceļas ar pārspīlētu stilizāciju. Kā jaunais folkloras kustības vilnis 20. gs. 80. gados ietekmē tēpu izvēli jeb par tematu „cits ar vīzēm, cits ar korpēm, cits ar basām kājām” Rīgas RMM diskutē (31.VIII) virkne ekspertu – Ilga Reizniece, Zane Šmite, Ilze Ziņģīte, Andris Kapusts. ●●● Kamēr ar VKKF atbalstu notiekošajā 10. Starptautiskajā **Danču nomētnē Mālpilī** (25.-28.VIII) iespēja gūt ieskatu/apgūt ne tikai mūsu, bet arī līvu, lietuviešu, žīdu, norvēģu, ungāru, franču, igauņu u.c. tautu dančus/senās dejas/dziedāšanas pamatus, arī prasmi senu instrumentu spēlē, **Viduslaiku svētkos Jaunpils pilī** (13.VIII) var nodoties seno kāzu „Mīlas zvērestam”, Dantes sonetiem, galma minnezingeru dziesmām, pat līdīnāt īstu kara cirvi. ●●● Ķekavas pusē *Jumja* zīmē **Katkalna 1. folkloras festivāls** ar Klaiņpēdas kopu *Kuršiu ainiai*, igauņu setiem, Pleskavas *Veretje*, Rīgas *Grodiem*, Mālpils *Māļiem* un pašiem katlkalniešiem – došanās lāpu gaismā uz Sauliešu pilskalnu, uguns rituāls ražas daudzīnājumam, ziedojumi ugunij un pilskalna gariem, jauna podniekceplja atvēršana, arī vācu fotogrāfes Bajer-Bernerēs (**Elke Bayer-Berner**) fotoskate, kas atbalso *latviešu garu, skanējumu un dvēseli*. ●●● EP un EK atbalstīto kultūras mantojuma projektu ietvaros Brīvdabas muzejā (11.IX) **Seno amatu dienā** 30 meistari apmāca interesentus skalu grozu pišanā, podu veidošanā, karošu grebšanā, puzuru darināšanā, ziepju vārīšanā, medus sviešanā, dzintara apstrādē, pastalu darināšanā, ādas apstrādē, zivju kūpināšanā, laivu darvošanā, jumīķu amatā u.c. – ar folkloras kopu mūzikas skaņām fonā. ●●● Dažbrīd senparažu veicināšana, maigi izsakoties, var aiziet arī greizi: *Istos Jāņus tagad aizvieno pasākumi. Tāds grandiozs pasākums šogad – Rūdolfa Jāņi kinopilsētiņā Cinevillā. Ar lepnu saukli – Latvju vienotības dižsvētki. Ar ieejas biļetēm – kā cirkā vai slavēna ārzemju gastrollera šovā. Ar bezgala gariem šļageru dziedājumiem, kurus LNT tiešraides laikā ik pēc brīža pārtrauca sponsoru krāšņie zīmoli, uzbāzīgi sadrumstalojot jau tā garlaicīgi izstiepto ziņģēšanu* (...) *bija jaušama kāda korporatīvi fiskāla pieskaņa.* (...) *Jādomā, ka šāda Jāņu masveida sviešana uz asfalta un Latvijas holivūdā arī īsti iederēsies modernajā Eiropā* (LA.lv 10.VIII). ●●● Neraugoties uz korporatīvi

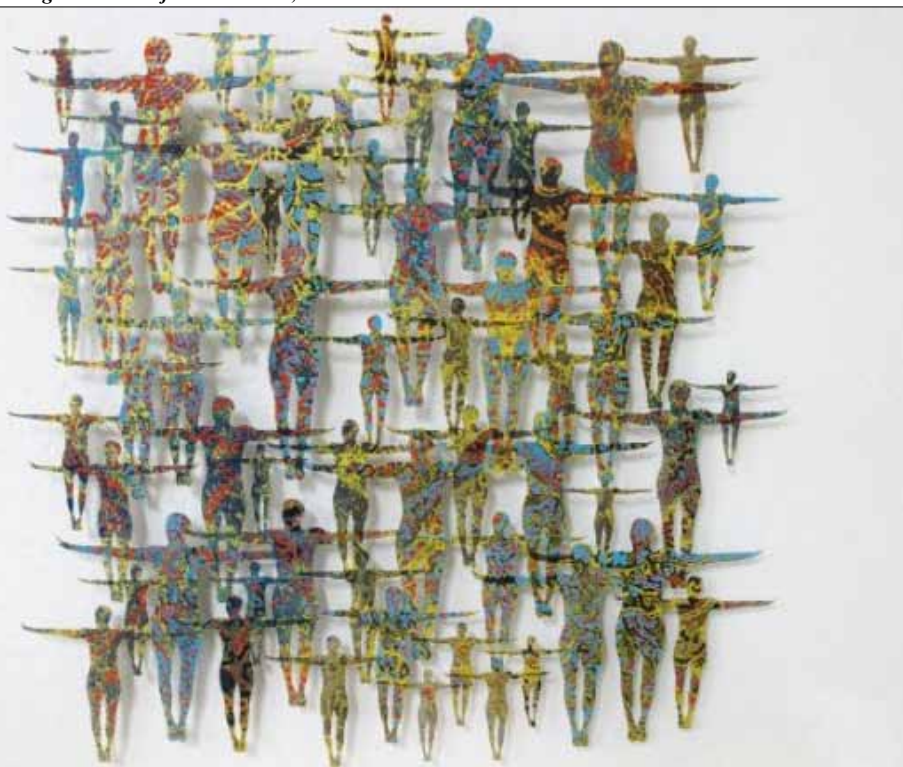
fiskālajām u.c. pieskaņām un lai izvairītos no apgrēcībā krišanas, neuzdrošināties atstāt malā Vecrīgā pie Ziedru vārtiem Latvijas Alus muzeja rosināto **PIRMO LATVIABEERFEST 2011**, kur iespēja uzvest garu (3. un 4.IX) ne tikai ar *Bauskas, Brengulu, Cēsu, Rēzeknes, Valmiermuižas, Aldara, Lāčplēša, Zakšu, Brāļa, Brūvera* miestīņu, bet arī tādiem smalkas zortes bairīšiem kā *Paulaner, Bavaria, Obolon, Tuborg, Carlsberg, Guinness* un *Wallerstein*, kamēr par kultūras būšanām – *degustācijām, prezentācijām, viktorinām, armrestlinga* u.c. *konkursiem, līnijdejām un salsu* – rūpējas *kreatīvā grupa Ideju institūts*. (re)

T Ē L O T Ā J M Ā K S L A – Venēcijas palaco stilā būvētajā ēkā durvis ver (22.VIII) vismodernāk aprīkotais mākslas muzejs (priekštecis Ārzemju mākslas muzejs) Latvijā – **Rīgas birža** (daļa no LNMM), kur bez pastāvīgajām (18.-20. gs. Rietumeiropas porcelāns, Rietumeiropas 16.-19. gs. glezniecība, Venēcija latviešu mākslinieku skatījumā) aplūkojamas atklāšanas izstādes – laikmetīgā māksla Venēcijas stiklā un Austrumu porcelāns un Nīderlande 17. gs. ●●● Atkārtotajā Latvijas Mākslinieku savienības (LMS) 19. kongresā par jauno prezidentu ievēlēts tēlnieks **Igors Dobičins** (skat. Dr. art. Rutas Čaupovas rakstu *JG261:38-46*). Valdē lielākoties jaunie mākslinieki – gleznotājas **Inguna Irbe, Inga Brūvere, Madara Gulbis**, mākslas zinātniece **Diāna Rutkovska**, multimedijisti **Gatis Pīpkalējs, Jānis Garančs**, grafiķe **Kate Seržāne** un Daugavpils U. Mākslas / dizaina katedras docents **Māris Čačka**. ●●● Kolkas Līvu centrā Starptautiskā lībiešu valodas un kultūras gada ietvaros plaša lībiešu izcelsmes mākslinieku darbu izstāde **Līvōd kuņš**. Pazīstamāko vidū: **Jānis Belte, Zelma Belte, Andrejs Šulcs, Vilnis Blažēvics, Baiba Damberga, Lilita Līce, Solveiga Lamstera, Rita Lele, Taira Halāpina, Anete Ozoliņa, Valts Ernštreits**. ●●● Vienā no VEF

pagalmiem, tāpat kā jau agrāk Ņujorkā, Parīzē, Londonā, Berlīnē u.d.c. pilsētās, **Totaldobe** mākslinieki (no Nīderlandes un Šveices) uzspridzina dūmu sveču „Kultūrbumbu” – kā daļu no cīņas pret kultūras budžeta samazināšanu (<www.artbomb.nl>) ●●● **Borisa Bērziņa** (1930-2002) radošā mantojuma glabātājs LNMM ik gadus sagatavo izstādi, kas iepazīstina ar vēl neiepazītiem mākslinieka darbiem – jūlijā ar eļļas gleznām, akvareļiem un zīmējumiem. ●●● Turpat izstāde *Liriskā vitalitāte* vienai no savdabīgākajām Rīgas bohēmiešu personībām, virtuozajam gleznotājam **Oskaram Norītim** (1909-1942), un atsevišķām vecmeistara **Viļa Ozola**, galvenokārt pieklusinātā krāsu gammā ieturētām, harmoniski kļūstām dabām. ●●● Ģ. Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzejā 50. gadskārtas skate *Viduu* māksliniecei **Sandrai Strēlei**, kuras ādas gleznojums inspirācija gūta no seno ēģiptiešu, maiju un inku kultūras, arī latviešu folkloras. Darbos bieži parādās saules motīvi – atgādinājums, ka cilvēks ir arī garīga būtne. ●●● Kultūras asociācijas **ARTE&ARTE** rīkotajā izstādē *Energheia – 2011 Miniartexsil Como* Itālijā **Rolanda Krutova** tekstilmīnīatūra *Lūgšanu teritorija* iegūst 1. vietu no žūrijas 54 izvēlētajiem darbiem (no pieteiktajiem 352 no 43 valstīm). ●●● „Arsenālā” veselus divus mēnešus *Hibrida pārlidojums* ļauj ielūkoties latviešu **fotomākslā** kopš 19. gs. beigām. ●●● LMS galerijā 70. gadskārtu atzīmē jelgavniece, grafiķe **Lolita Zikmane** ar oforta tehnikā radītiem, ļoti smalkiem darbiem, kas aicina saprast pasaules uzbūves daudznozīmību un dziļumu. ●●● Rīgas Mākslas telpā iespēja iepazīt **Rītas Valneres** daiļradi no 1956. g., līdz pat šodienai. Pretrunīgi vērtēta, viņa tomēr – līdz ar Birutu Baumani un Džemmu Skulmi – ir viena no visievērojamākajām 20. gs. otrās puses māksliniecēm portreta un figurālajā žanrā, arī klusās

Rolands Krutovs. *Lūgšanu teritorija*. 2011. Plēve, akrils

Foto: Mārtiņš Blumbergs

dabas un akta glezniecībā. ●●● „Rīgas galerijā” **levas Iltneres** jaunāko gleznu izstāde *Apsēstība*; galerijā „Daugava” – **Aijas Zariņas Tavs bērns**; galerijā „Māksla XO” savā 50-gadē reprezentējas **Vija Zariņa**, bet jelgavnieks **Uldis Zuters** 70-gadi atzīmē ar plašu gleznu skati Ģ. Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzejā un grezna kataloga nākšanu klajā. ●●● Jūrmalas pilsētas muzejā Majoros ASV mītošā **Aivara Zandberga** gleznu skati *No krasta līdz kras-tam*. ●●● **Harijam Veldrem** (1927-1999; līdz 1947. g. pazīstams kā **Harijs Bullis**), Latvijas dabas iemūžinātājam visos gadalaikos, izstāde galerijā „Antonija”. ●●● LMS projekta **Baltās naktis** ietvaros Oforta ģilde Mākslinieku namā atver (10.IX) savu grafikas galeriju „Tālers”. ●●● LMS galerijā pirms 25 gadiem nodibinātās **Talsu Krūmu mākslas grupas** retrospektīva izstāde *Laiks. Province. Vai māksla?* ●●● „Rīgas galerijā” **Imanta Lancmaņa** 120 gaismas bildes *Ābola stāsts* un vēsturiskā žanra gleznu cikls *Revolūcija un karš. Piektais bauslis*. ●●● Tēlnieka monumentālista, *Melnā sliekšņa* (pie bij. VDK „stūra mājas” Stabu ielā 16), pieminekļa Oskaram Kalpakam Esplanādē u.d.c. autora **Gleba Panteļejeva** 15 darbu izstāde *OrNITOLOĢIJA* (9.IX-23.X) – kalamburs, sastāvošs no diviem vārdiem: ornitoloģija un ontoloģija (tieksme izzināt esamības izcelsmi). (mb)

F I L M A – Rēzeknē **Boņuka gūdi** (Boņuka godi) ietvaros (5.VIII) plaši atzīmē **Jāna Streiča** pēc **Jāna Klīdzēja** romāna *Cilvēka bērns* (1956) motīviem tapušās kinofilmas uzņemšanas 20. gadskārtu – ar folkloras kopu, lauku kapelu, Latgales godu muzikantu un arī paša režisora, galvenā tēla, sešgadīgā Boņuka atveidotāja **Andra Rudzinska** un Zuzes lomas atveidotājas **Ineses Laizānes** piedalīšanos. Filma ieguvusi ne tikai Lielo Kristāpu, bet arī *Grand Prix Sanremo* starptautiskajā festivālā, Vatikāna prēmiju *Beato Angelico per L'Europa*, 2. vietu Starptautiskajā Čikāgas bērnu filmu festivālā, arī skatītāju simpātiju balvu Maskavas Kinofestivālā. ●●● Režisores **Daces Rīdūzes Zīļuks**, kas tapis AB filmu studijā pēc **Margaritas Stārstes** tāda paša nosaukuma stāsta motīviem, iegūst (6.VIII) galveno balvu starptautiskajā bērnu un jauniešu animācijas filmu festivālā Horvātijas Bračas salā (31.VII-4.VIII). *Ceru, ka kopā ar Zīļuku mazajiem skatītājiem būs mazliet jautrāk un priecīgāk iemācīties staigāt, atrast draugus un iepazīt dažādiem pārsteigumiem pilno pasauli* – tā Rīdūze. ●●● Vēsturisko filmu skatē **Femina in medio aevo** Cēsu pilī (12-14.VIII) iekļauti tādi šedevri kā franču *Žannas d'Arkas ciešanas*, britu *Elizabete*, poļu *Epitāfija Barbarai Radzvilai*, norvēģu/zviedru/ vācu *Kristīne-Lavransa meita* u.d.c. (re)

S C R I P T A M A N E N T – 90. gadskārtu sasniegušais režisors **Oļģerts Kroders** atbild **Vitai Kraujai LA.lv** intervijā (6.VIII) uz jautājumu par it kā „nejaušo izsūtīšanu” uz Sibīriju: *Kaut saka, ka čeka bijusi vienīgā iestāde Padomju Savienībā, kur valdījusi kārtība – ne vella! Izvešanas naktī bija šausmīga putra. Personiski domāju, ka manu tēvu Robertu sajauca ar viņa dvīņubrāli Artūru Kroderu, politisku darbinieku, augstā amatā Sabiedrisko lietu ministrijā. Viņam pat ir grāmata par markisma muļķību. Mans tēvs Roberts Kroders ar politiku vispār nenodarbojās. Viens „grēks” gan viņam ir – uzrakstīja scenāriju brīvdabas izrādei „Atdzimšanas dziesma” par godu*

Oļģerts Kroders

15. maijam un *Ulmanim*. Pateicoties režisoram **Jānim Muncim**, trīs dienas *Esplanādē* gāja uz urrā. *Vēl greku sarakstā varētu būt Zviedrijā ieskaņota latviešu kinofilma, kurā Krievijā aizmaldījušos jaunekli atgriezti mājās pierunā tūv iebraukusi latviešu zeltene... [Izsūtīšanas] naktī tēvociņš bija mūsu dzīvokli. Bet aizveda manu tēvu, māti, mani 19 gadu vecumā un jaunāko brāli. Mūsu vagonā bija kāds sētnieks, kas mitinājies pagrabā. Bet uz durvīm plāksnīte ar tādu pašu uzvārdu kā nama īpašniekam otrā stāva beletāžā... Māte Sibīrijā nomira. Tēvs lēģerī sadraudzējās ar kādu dakteri. Tas uzrakstīja zīmi, ka veselības dēļ jālaiž mājās. Atgriezties gribēja arī mans brālis, taču bija jau apņēmis sievu. Gadījās visādi sarežģījumi, un tā viņš Sibīrijā arī palika. (..) Traki bija pirmie trīs gadi. Pirmajā nometinājumā apmira puse – vācieši, latvieši. Pēc tam citā vietā nekāda bada. Ziemeļos ezeri pilni ar garšīgām zivīm, tundrā skraideļēja briežu gaļa. Latviešus kā vienīgos riktīgi skolās gājušos salīga par grāmatvežiem. Nezinu, kā, bet uz kara beigām pie mums nonāca pat amerikāņu sviests un konservi. Un par režisora Krodera mēģinājumu atbildēt uz vairāku teātru skatuvēm Hamleta jautāto *būt vai nebūt?* – *Neviens jau nezina, ko šis jautājums īsti nozīmē. Kāds prāto: kārties vai ne? Cits – nodot vai ne? Es domāju, ka „būt” nozīmē būt pašam, kāds esi. Bet „nebūt” – dzīvot ne savu dzīvi, pakļauties uzspiestiem noteikumiem, svešai varai un tikumiem. (..) Teātris neļauj smadzenēm ierūsēt. Tad – gēni... Tēvs aizgāja nedaudz pāri 60. Tur pie vainas laikam lēģeris. Bet mans vectēvs, kas 1905. gadā vadīja sacelšanās savā pagastā, vēl 83 gadu vecumā dzīvoja frīši un aktīvi, kamēr, glābdamies no soda, neaizbēga uz Krieviju, kur paņēma čeka. ●●● **Atlantiskā Council** konferencē ASV galvaspilsētā (7.IX) LR eksprezident **Dr. Vaira Vīķe-Freiberga** norāda, ka Eiropai pedējos gados mazinājusies vienotības identitāte – kamēr iepriekš dalījums bijis vecajā un jaunajā Eiropā, tagad viena daļa gribot daudz brīvdienu, dzert vīnu un sviņēt dzīvi, bet otra daudz strādājot un krājot līdzekļus. Simpozijā par Ziemeļvalstu-Baltijas drošību (*Nordic-Baltic Security in the 21st Century*) VV-F ievadrunā (*key-note speech*) atzīst, ka pirms 20 g. noticis labākais, kas varēja notikt – Padomju Savienība sabruka neticamā ātrumā, Berlīnes mūra krišana, Višegradas valstis, par to visi priecājās, un bažu nebija, bet par Baltijas valstīm nebijis pārliecinātus pat viņas prezidentūras laikā (1999-2007): *Rietumvalstīs izskanēja doma, vai tikai šādi „lielais lācis” netiek par daudz raustīts aiz ūšām... <www.acus.org>*. ●●● Starptautiskajā *libiešu kultūras un valodas gadā***

tradicionālajam „Dzejas braucienam”, kas sākas Helsinkos (27.VIII), izraudzīts **Valts Ernštreits**, kurš dzejo lībiski un latviski, sastādījis lībiešu dzejas antoloģiju, lībiešu-somu, lībiešu-igauņu un lībiešu latviešu vārdnīcas un ir pirmais lībietis, kurš aizstāvējis doktora disertāciju par lībiešu valodu. ●●● Ziemeļu Padomes literatūras balvas laureāte **Sofi Oksanena**, kuras māte ir igauņiete, bet tēvs – somis, tiek dažkārt saukta par Somijas literatūras **Nokia**, īpaši pēc Maimas Grinbergas latviskotā romāna **Attīršanās** (skat. Ainas Siksnas un Maires Asares paustus viedokļus sadaļā GRĀMATAS) iznākšana. Vērts ieklausīties **DELFI Aculiecinieces** stāstījumā par rakstnieces viesošanu Rigā (4.III), Ziemeļu Ministru padomes biroja telpās: *Romānā autore savijusi konkrēti vēsturiskus faktus – Igaunijas padomju laika pagātni ar mūsdienu globālo problēmu – cilvēktirdzniecību. Darbība norisinās Igaunijā atšķirīgos laika posmos (sākot ar 20. gs. 30. gadiem), taču tematika – mīlestība, nodevība, vara un bezspēcība – ir aktuāla vienmēr. Turklāt patlaban, kā uzskata rakstniece, Rietumiem ir jāizprot, ko tas nozīmē – dzīvot okupētā valstī (..) – mēģinot skaidrot, kaut vai, piem., deportāciju jautājumu skandināviem, parastā reakcija ir totāla neizpratne un jautājums: „Kāpēc tad jūs nepiezvanījāt policijai?!” (Somijā policija nav korumpēta un ierodas momentāni pēc izsaukuma.) (..) Rakstniece stāsta par romāna „Attīršanās” tapšanas vēsturi – izrādās, vispirms materiāls ir ticis iestudēts kā luga, bet grāmata sarakstīta tikai pēc tam. Darba tapšanas gaitā Oksanena rūpīgi studējusi VDK [čekas] materiālus – Igaunijā tie jau vairākus gadus tiek publicēti sērijās. Tāpat, lai rekonstruētu pirmskara laika atmosfēru, talkā ņemti seni preses izdevumi. Uz Oksanenu jau pirms romāna klajā laišanas Kremlis nav turējis labu prātu: 2009. g. Sofi Oksanena un Imbi Paju publicēja rakstu krājumu ar nosaukumu „Bailes aiz mums visiem”, kurā stāstīts par to, kā Igaunija zaudēja savu vēsturi un kā to atgūt. Pašai autorei bijis pārsteigums, kā Krievija reāģēja, uzzinot par šā krājuma gatavošanu izdošanai. Kremlis atbalstījis grupējuma „Naši” ekstrēmistus, kuri protestēja pret grāmatas iznākšanu Helsinkos. Tāpat partija „Vienotā Krievija” izdevusi preses relīzi, kur sacīts, ka rakstu krājums ir antikrievisks, ko Oksanena nodēvēja par absurdu apgalvojumu, jo grāmata bija somu valodā, turklāt vēl tikai bija gaidāma tās iznākšana. Tātad Krievijai nebija nekādas iespējas tik operatīvi uzzināt par saturu. Tā kā padomju laika vēsture vēl aizvien tiek izmantota kā propagandas ierocis, pārsteigumiem gan šeit nebūtu vietas, īpaši, ņemot vērā faktu, ka ekstrēmistu vidū grozījās arī Maksims Reva – tas pats, kurš palīdzēja organizēt 2007. g. nemiērus Tallinā, protestējot pret tā dēvētā „Bronzas zaldāta” pārceļšanu. Vietnē „youtube”, ievadot atslēgas vārdus „Russian propagandists in Estonia 2007 and 2008”, ir atrodamas pietiekami kolorīti sižets par šo personāžu. Domājams, ka to var tikai uzskatīt par komplimentu Oksanenas līdz šim paveiktajam. Romāns „Attīršanās” tulkots gandrīz 40 valodās, un 2012. g. pēc grāmatas motīviem tiks uzņemta arī kinofilma. ●●● Ko tu pats lasī, kāda dzeja tev patīk? – jautā rakstniece Inga Žolude DELFI intervijā (15. IX) jaunajam filoloģijas doktoram **Mārim Salējam**, monogrāfijas **Uldis Bērziņš. Dzīve un laiktelpas poētika** (LU LFMI, 2011) un divu dzejgrāmatu autoram. – *Varētu teikt, ka es esmu visēdājs, jo man patīk gan ārkārtīgi spēcīga liriskās ievirzes dzeja, gan arī Uldis**

Bērziņš, Kunoss, Pičs Brūveris, dzeja ar episku ievirzi, kur ir pamatīgs kultūrslānis, un arī ļoti patīk Ostupa dzeja un Vigula pirmais krājums... Un par Ulīza Bērziņa reakciju? – Uldis jau saka, ka ļoti labi (..) viņš ir atvērts pret literatūrpētniekiem (..) patīkams autors, [kurš] pēc tam neskrien un nesūdžas un neredīgē, un nesaka - nē, es biju domājis tā un ne citādi. (re)

I Z G L Ī T Ī B A – LU rektors, prof. **Mārcis Auziņš** ievēlēts par *European Academy of Sciences and Arts* īsteno locekli dabas zinātnēs. ●●● Pēc Izglītības ministrijas datiem Latvijā 2010./2011. akadēmiskajā gadā esot bijuši 113 000 studentu. Teksasas U. mācībspēks **Uģis Gruntmanis** izpētījis, ka pasaules augstākās izglītības kontekstā tas ir ļoti liels skaits: *pēc tā, cik studentu ir Čehijā, proporcionāli iedzīvotāju skaitam Latvijā vajadzētu būt 38 000 studentu, salīdzinot ar Lietuvas līmeni – 58 000, salīdzinot ar Igauniju – 78 000, un salīdzinot ar Zviedriju – 80 000 (Ir 5.IV).* ●●● **Vītolu Fonds** savā 9. gadā, pateicoties 153 ziedotāju atbalstam augstākajai izglītībai, t.i., LR nākotnei, studiju gadu sāk ar 614 stipendijām vairāk kā Ls 750 000 apmērā. Viens no dāsnākajiem ziedotājiem – trimdnieks (Pensilvānijas štata) **Hugo Roberts Karlsons** (1930-2010), izpildot savas mirušās sievas vēlēšanos, atvēlējis fondam \$250 000 mazturīgu un talantīgu Latvijas jauniešu augstākās izglītības iegūšanai. ●●● LU Fonds savukārt saņēmis no trimdnieka **Žaņa Lapuķa** (1913-2008) 500 000 kanādiešu dolārus (250 000 LVL) stipendijām Teoloģijas fakultātes studentiem, kuri pēc absolūšanas kalpotu par mācītājiem Latvijās ev. lūc. draudzēs vai reliģijas mācības skolotājiem. ●●● **Erasmus Student Network (ESN) Survey 2010** liecina, ka – pēc ārvalstu studentu apmierinātības ar mācību kvalitāti – Latvija starp 25 apskatītajām valstīm ierindojas 21. vietā. Pirmajā vietā ASV, kam seko Dānija un Šveice. Igaunija ierindojas 10., bet Lietuva 16. vietā. Vērtējot dzīves apstākļus un vidi, Igaunija iegūst 1. vietu, tad Portugāle un Austrija ar Latviju 19. vietā (*kasjauns.lv* 2.VIII). (re)

D I A S P O R A – Pēc līdzšinējā PBLA vadītāja **Mārtiņa Sausiņa** iestāšanās Pilsoniskā savienībā un lēmuma kandidēt 11. Saeimas vēlēšanās, stafete tiek nodota vietniekam **Intam Rupneram**, ALAs projektu *Sadarbība ar Latviju un Talcinieki Latvijai* izveidotājam. ●●● Vērts izlasīt *Laika* pielikumā **Jauno Laiks** (3.-16.IX) GVV absolventu **Tijas Pūteles un Ariānas Daukšas** iejūtīgo rakstu „Ko nozīmē būt latvietēm Amerikā?” ●●● Nacionālās apvienības mērķis: *maksimāli panākt aizbraucēju atgriešanos ar aktīvu valsts līdzdalību vai vismaz uzturēt latviešu diasporai saikni ar dzimteni, kultūru un valodu – tā Gaidis Bērziņš (VL!-TB/LNNK) (kasjauns.lv 14.IX).* Līdzīga vārdkopa – 20 g. pēc neatkarības atjaunošanas! – trīs LR ministriju (ārlietu, kultūras un izglītības/zinātnes) sadarbības memorandā: *Ārpus Latvijas dzīvojošo latviešu apzināšana un saliedēšana, dzīvās saiknes nodrošināšana ar dzimteni – tas ir mūsu galvenais uzdevums (dienu.lv 14.IX).* ●●● Britu veikalu tīkla grāmatu šķirošanas noliktavā Bērtonā (Burton upon Trent, Staffordshire), kur strādā labs skaits ārzemnieku, ieviests **rikojums** runāt **tikai angļiski**, jo vienotas valodas lietošana veicinot ne tikai komunikāciju, bet uzlabojot arī **veselības un drošības standartus**. Poļu un latviešu strādnieki vērsušies arodbiedrībā **Unitē**, kas mēģināšot panākt svešvalodu aizlieguma

atcelšanu (*kasjauns.lv* 15.IX). ●●● Domu apmaiņas vērti vārdi JG lasītājiem atrodami RLB domnieces **Ievas Nikoletas Dāboliņas** „Vēstulē latviešu politiskajai trimdai”: *Trimdas latviešu vēsturnieka Ulda Ģērmaņa un LNNK dibinātāja Eduarda Berklava sarakstē, kas apkopota krājumā „Dialogi” (2009), atrodamas abu godavīru piezīmes par bijušā PBLA Gunāra Meierovica kāri uz prezidenta krēslu. Šī krēsla dēļ PBLA 1993. gadā pieslēdzās bijušo komunistu un VDK darboņu kļīķei, kas saucās „Latvijas ceļš”, nodrošinot to ar neierobežotiem finanšu resursiem un lielas daļas trimdas sabiedrības atbalstu. Tomēr, par spīti visām pūlēm, Gunārs Meierovics kāroto krēslu tā arī nedabūja. (..) Visapjomīgākā valsts izzagšana un atpakaļpavērsiens uz labprātīgu pārkrievošanos tika uzsākts „Latvijas ceļa” valdīšanas laikā. Andris Šķēle un „Tautas partija” ir bijuši tikai labi iesāktā darba turpinātāji. Tieši šī politika novedusi pie tā, ka trimdiniekiem nav kur atgriezties, jo šodienas Latvija ar savu sociālo netaisnību, korupciju un krieviskumu cilvēkam, kas visu bērnību barots ar stāstiem par latvisku, godīgu un bagātu valsti, nav pieņemama. Pārāk daudz ir to, kas pēdējos 20 gados ir mēģinājuši atgriezties, bet atklājuši, ka Latvijai nav vajadzīgi. (..) Acīmredzot, arī trimdiniekos pazudusi ticība tai valstij, par kuru sapņots 50 garus okupācijas gadus un kuras dēļ parādīta tāda solidaritāte un spēja vienoties, par kuru mūs varēja apskaut visa pasaule. Par spīti mērķtiecīgam krievu izspiedzes un graušanas darbam, latviešu trimda bija vislabāk organizētā un finansētā nacionālā kopiena pasaulē – tūlīņ aiz žīdiem. Latvieši spēja ietekmēt savu mītnu zemju politiku un politiku, lai pēc iespējas ātrāk tuvinātu Latvijas neatkarības atgūšanu... (Laikraksts „Latvietis” 17.VIII; <www.pietiek.com> 19.VIII). ●●● ASV Vašingtonas štata ziemeļdaļā mītošo turalīpu indiāņu enerģiskās nacionālās atmodas aktivitātes, ieskaitot dzimtās *lushootseed* valodas atdzīvināšanu skolās, iedvesmojušās Vašingtonas U. mācībspēku **Jāni Rogaini** uzņemties Rietumkrasta Latviešu izglītības centra vadīšanu. ●●● No LR KM un Eiropas Latviešu apvienības (ELA) **prāta vētras** (16.VII) uzzinām, ka Irijā pilsētās ar lielu latviešu skaitu ir iespējams skolās oficiāli apgūt latviešu valodu, taču no vecāku puses nav bijis intereses... Kā piemēru sadarbībai ar diasporu LR vēstnieks Spānijā, tagad LR ĀM speciālo uzdevumu vēstnieks **Rolands Lappuķe** stāda **Rumānijas** parlamentu, kurā tiek ievēlēts noteikts skaits pārstāvju no ārzemēs dzīvojošiem rumāņiem. Atzinīgi novērtēts tiek **Lietuvas** valsts TV kanāls (*LTV World*), kas speciāli domāts ārzemēs dzīvojošiem lietuviešiem (<www.brivalatvija.lv> 19.VII). (re)*

ĒRMĪGU BŪŠANU jomā ietilpst Latvijas okupācijas (1940.VI) **noliegšana** par spīti LR Saeimas atzīnai *Deklarācijā par Latvijas okupāciju* (1996.22.VIII), ka Latvija bija ilgaicīgi okupēta un ka tās neatkarība tika iznīcināta 1940. gadā okupācijas rezultātā un atjaunota 1991.21.VIII, faktam, ka Sarkanarmijas pārvalde sākas līdz ar okupāciju – jau 1940.14.VII tiek izveidots Baltijas kara apgabals ar centru Rīgā – un jau pirms kara PSRS iekšlietu un drošības komisiāta uzsāktajām asiņainajām masveida represijām Baltijas valstīs. Šo un simtiem citu neapstrīdamo faktu noliegšana ir tikpat ērmīga kā, teiksim, mēģinājums pierādīt, ka Krievija uzvarēja Krimas karu (1853-1856) pret Osmanu impēriju, Angliju un Franciju, ka

Jaunumpuļu dižakmens

Šķespīrs faktiski bija Jezuītu misionārs spāņu kolonijās vai ka II Pasaules karš eksistē tikai garā slimu ļaužu fantāzijā. ●●● Atzīstot, ka okupantu nav, starptautiski apšaubāms kļūst arī pats okupācijas fakts, jo okupāciju nav iespējams realizēt bez okupantiem – tā vēsturnieks **Ritvars Jansons**. Tad vieglāk īstenojami kļūtu citi SC mērķi – pilsonības statusa automātiska piešķiršana nepilsoņiem un krievu valodas kā otras valsts valodas ieviešana [un] ES un SC līgumpartneres – „Vienotās Krievijas” (ko Gorbačovs dēvē par Komunistiskās Partijas sliktu kopiju) lielā ietekme Eiropā (Ir 21.IX). ●●● LU vēsturniekam **Inesim Feldmanim** savukārt smieklus rada SC piedāvātais galīgi neizdevies kalamburs un absurdas domāšanas paraugs: **bija aneksija, nav okupācijas**. Nevar kādu teritoriju pievienot, kamēr tā nav okupēta, sagrābta: **Tie politiki, kas šodien mēģina noliegt okupācijas faktu, vērstas pret Latvijas valsti. (..) Okupācija vienkārt ir neapstrīdams fakts (tvnet.lv 21.IX).** ●●● LTV raidījumā **100. pants** (12.VIII) **Jānis Urbanovičs** nenoliedz, ka traģiskajā 1939., 1940. un 1941.[!?] g. valsts pastāvēšana tikusi vardarbīgi, brutāli pārtraukta, bet okupācijas neesot bijis, jo viss noticis ar Latvijas valdības ziņu – sadarbojoties tā brīža leģitīmai varai ar agresoru. SC līderi pie saprašanas trāpīgi ved parlamentā neieklejušā kultūras ministre **Sarmīte Ēlerte**: **...aneksija un okupācija ir saistītas tāpat kā zādzība un laupīšana. Daļa no laupīšanas ir zādzība, bet laupīšana ir vēl smagāks noziegums, jo atšķirībā no vienkārši okupētas valsts, kas tiek sagrābta un no kuras pēc tam okupanti aiziet, kā tas notika ar Norvēģiju, Dāniju vai Holandi, aneksija nozīmē, ka tas zaglis par nozagto mantu saka: „Es nedošu atpakaļ, tā ir mana!” Un tas notika ar Latviju 50 gadus. (..) Nevienš Parīzes mērs nekad neietu uz nevienu laukumu Parīzē, lai atzīmētu dienu, kad nacisti okupēja Parīzi. Bet Rīgas mērs Nils Ušakovs pirms diviem gadiem devās atzīmēt dienu, kad padomju tanki otro reizi okupēja Latviju. (..) Tie cilvēki, kas tajā laikā kolonizācijas un rusifikācijas politikas rezultātā šeit tika iesūtīti – nedz viņi, nedz viņu pēcteči – individuāli par to nav atbildīgi. Bet tas, kas tiek sagaidīts no jebkura demokrātiska vācieša, ir nosodīt nacisma noziegumus. Tas, kas tiek sagaidīts no jebkura demokrātiska latvieša un arī Krievijas krieva, ir nosodīt staliniskos noziegumus, tostarp Latvijas okupāciju (LA. lv 16.VIII).** ●●● Uz **Sallijas Benfeldes** jautājumu par **Urbanoviča**, žurnālista **Paidera** un Medvedjeva padomnieka **Jurgena** paskvilu **Nākotnes melnrakstī**, kurā noliegta Sarkanarmijas okupācija 1940.VI, jo tāda varot notikt tikai kara apstākļos, atbild vēsturnieks **Kārlis Kangeris**: **...ir okupācija kara apstākļos un ir okupācija miera apstākļos. [Grāmata] ir galīgs savārstījums. (..) Vēsturnieku cunftei ar viņu nebūtu par daudz ko diskutēt, jo rakstīto nepatiesību**

saraksts ir ļoti garš (..) iznāk, ka 1939.5.X Ulmanis sācis apzinātu un gribētu Latvijas integrāciju Padomju Savienībā un pēc tam lūdzis Latviju okupēt (Ir 27.VII; Laiks / Brīvā Latvija 30.VII-5.VIII). ●●● Kādreizējā Daugavpils U. lektora **Aļekseja Buronova** vadītā sapulcē pilsētas Kultūras namā „polittehnologi” no partijām *Jedinaja Rossija* (Vienotā Krievija) un *Spravedlīva Rossija* (Taisnīgā Krievija), ar pieredzi Krievijā un Ukrainā, apmācījuši Latgales jauniešus kā kļūt par SC agitatoriem (*diena.lv* 3.IX). ●●● Kamēr ārvalstu ziņu avoti, īpaši Ziemeļvalstīs, arī Igaunijā un Lietuvā, pauž neizpratni par it kā iespējamo LR attālināšanos no ES un sadarbošanos ar Saskaņas Centru, neskatoties uz tā Sanktpēterburgā parakstīto (2009.21.X) „stratēģiskās sadarbības” līgumu ar Putina režīma vadošo (lielākoties konservatīvo nacionālistu un populistu) partiju *Jedinaja Rossija* (Vienotā Krievija), ASV vēstniece **Džūdita Gārbere** bijusi vienīgā no Rīgas diplomātiskā korpusa, kas sarunās centusies pārliecināt LR Ārlietu ministrijas vadošās personas ņemt koalīcijā šo promaskavisko politisko veidojumu – tā vēsta vairāki timekļa portāli – *kasjauns.lv*; *tvet.lv* u.c. (2.X). ●●● Bij. *Komsomoļskaja pravda* galv. red. **Oļegs Samorodņijs** savas grāmatas *Divsejainais „Impressum”* prezentācijā Tallinā atklāj, ka politiskās situācijas ietekmēšanā Baltijā *pats spilgtākais piemērs esot Nils Ušakovs*, bij. ITAR-TASS korespondents Latvijā, redaktors TV kanālā PBK, kas palīdzēja SC uzvarēt vēlēšanās, pēcāk Rīgas mērs (*kasjauns.lv* 4.X). ●●● Rakstnieks un medicīnas doktors **Jānis Liepiņš** ar sev piemētošo atklātību par politiķu **Jāņa Jurkāna** sevis uzdošanu žurnālā *Ir* par labāko ārlietu ministru, kāds jebkad bijis (*I'm the best*): *pārliecināt psihiski neveselu cilvēku par viņa priekšstatu aplamību nav nedz iespējams, nedz ir vēlams* (*Latvija Amerikā* 20.VIII). ●●● No Arnolda Jumiķa uz zinām, ka balsošanas dienā **Sidnejā** 17.IX notikušas latviešu sporta spēles un DV paspārnē „**Zupas karš**” – sacensībās uzvarējusi frikadeļu zupa, – bet paliekam neziņā, vai sanākušās 30 dvēseles tipināja uz Saeimas vēlēšanu urnu pusi vai nē? (*Laikraksts „Latvietis”* 22.IX). (re)

LATVIJA – AR SKATU SENDIENĀS – Baltu vienības dienā Rudens saulstāvjos (22.IX) RLB un LFB sarīkojums „Piemini **Saules kauju**” (1236) ar lietuvju un latviešu dziesmām („Grodī”, „Skandinieki”, „Budēļi”, „Abra”, „Dandari”) un vēsturisku tekstu lasījumiem. ●●● Portāls *liepājniekiem.lv* un *DELFI* vēsti (31.VIII), ka Kurzemē, Grobiņas novada Medzes pagastā, izpostīta sena kulta vieta – **Odziņu**

Āraišu ezerpils

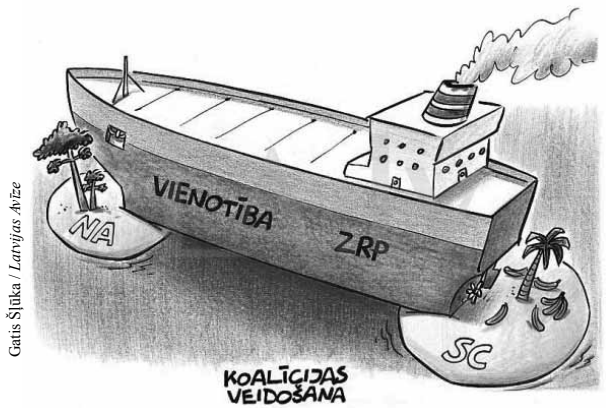
Foto: Juris Zagariņš

bedrīšakmens. Kādam zemes apstrādātājam senais kulta akmens vienkārši bijis par traucēkli, tam blakus viņš izracis bedri, kurā iestūmis akmeni un pēc tam visu nolīdzinājis, tādējādi izpostot arī varbūtējo kultūrslāni. Pētnieku uzskatā bedrīšakmeņi pieder visnākājai kulta akmeņu kategorijai. Igaunijā valsts aizsardzībā ņemti ap 1 750 šādu akmeņu, bet Latvijā apzināti ap 40. ●●● **Āraišu svētkos** arheoloģiskajā muzejparkā (30.VII) ar jaunām rekonstrukcijām – mezolīta mītni un divām Dzelzs laikmeta māla krāsnīm (iekurot tajās uguni) godināts arheologs **Jānis Apals** (1930-2011), Āraišu ezerpils pētnieks, zemūdens arheoloģijas aizsācējs, senās celtniecības speciālists. Pie reizes atklāta grāmata *The Latgallian Treasures*, kuras autors, rotkalis **Daumants Kalniņš**, pirmo reizi eksperimentālās arheoloģijas vēsturē padarījis seno rotu par zinātniskās izpētes objektu. ●●● Zemūdens arheoloģiskajā izpētē (LU Latvijas vēstures institūta pētnieces **Ilgas Zagorskās** vadībā) Salacas upē pie iztekas no Burtnieku ezera atrastie zivju skriemeļi un upes gliemeņu čaulas vēsta par zvejniecības lielo lomu pirms 5000 gadiem un vienlaikus par **Riņņukalna** akmens laikmeta apmetnes sencilvēku kāro zobu. Jau agrāk apmetnē atrasti 7000-8000 g. seni kaula un raga rīki. ●●● Projekta **Senās kulta vietas – Baltijas jūras piekrastes kopīgā identitāte** ietvaros notiek plašas ekspedīcijas Kurzemē – no Galtenes Kaļķlejas svētavota, Mežītes bedrīšakmeņa un Ratnieku elku kalna līdz Odres velna akmenim, Strazdes baznīckalnam un virknei upurozolu (Andumu, Mundigu, Odres u.c.). ●●● Igaunijas pierobežā vienā no Naukšēnu pamatskolnieka **Voldemāra Kalniņa** pierakstītajām (1939) teikām minēts kāds *augsts, glums* akmens Kulpu mājas robežās, kuram naktī nevarot paiet garām, jo raganas ķerot ciet. Uz trīsstūra prizmai vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ lielais objekts rosina **Sandi Laimi** u.c. mitoloģisko akmeņu entuziastus uz jauniem meklējumiem (*LA.lv*. 5.VIII). ●●● *Ja Rīgā ir pieminekļi senās Latvijas zemju iekarotājam, bīskapam Albertam, kāpēc tāds nav mūsu senču valdniekam?* – tā pēc **Jāņa Lejiņa** trioloģijas *Zīmogs sarkanā vaskā* izlasīšanas vaicājis Beverīnas novada uzņēmējs, zemnieks vai Himālaju kalnu grēdai miniatūrā līdzīgā lielakmeņa (4,75 m garš, 3,15 m plats, 2,35 m augsts) dejujuši velni un arī – pēc 19. gs. Ziemeļvidzemē saglabājušās mājas garu barošanas tradīcijas – likta maize vai kas cits no jaunās ražas. Tagad par **Jaunumpuļu akmeni** sauktais 10 m³ liel

ka 12 skapji kopā ar hercogu Pēteri aizceļojuši (1795) uz viņa ārzemju īpašumiem. Vienu no tiem nopircis Bīronu dzimtas pārstāvis **Dr. Vulfiuss** un no Berlīnes nogādājis (1990) Rundāles pilī, bet hercoga mazmazmazmazdzēls princis **Johans Bīrons** finansējis skapju kopijas, kas gaidot brīdi, kad LNB deponēs tuvu pie 500 grāmatu, kas pilī jau reiz ir bijušas. (re)

LATVIJA – AR SKATU VINDIENĀS – LOM, KM un NBS rīkotajā starptautiskajā simpozijā (23.VIII) *Tragiskā vēsture: Litene un Katiņa* krievu vēsturnieks **Boriss Sokolovs**: Putina tagad aizmirstais simboliskās kompensācijas solījums (2001) Katiņas upuru tuviniekiem nav īstenots, jo Kremlis to uzskata par impērijas cieņas pazemojumu. Poļu prof. **Mareks Kornats**: Katiņas noziegumu pret cilvēci Krievija atsaucās juridiski atzīt, jo izmanto vēsturi kā savas ārpolitikas instrumentu. LR tolaik Kultūras ministre **Sarmīte Ēlerte**: *Fakts, ka pat Latvijā Litenes vārds ir pabāls plankums vēsturiskajā atmiņā, saistīts ar zināmām amnēzijas iezīmēm, bet cilvēki vai valstis, kuras piemeklē amnēzija, nav īsti pilnvērtīgi.* LOM speciālista **Ritvara Jansona** uzskatā Maskava vēlas PSRS laiku vēstures priekšstatus uzspiest ne tikai savai sabiedrībai, bet arī Baltijas valstīm. Klātesošie ir vienprātīgi, ka padomju drošības spēku 22 000 poļu virsnieku un inteliģences pārstāvju noslepkavošana Katiņā (1940.3.IV) pēc PSRS iebrukuma Polijā, tāpat kā Litenē stacionēto latviešu virsnieku deportēšana / nogalināšana (1941) ir *noziegums pret cilvēci bez noilguma (LA.IV 24.VIII)*. ●●● Vācijas kancleris **Kōls (Helmut Kohl) Gorbačovam** telefonsarunā (1991.20.II): *Jābūt ēzelim, lai iedomātos, ka PSRS sabrukums kādam dos labumu. Ko tu, Mihail, iesāksi, ja baltieši patiešām atstās PSRS? (Ir 18.-24.VIII)*. Līdzīgi uzticību Gorbačovam, kurš sasniedzis pārsteidzošas lietas, un viņa Savienības līgumam PSRS sabrukuma priekšvakarā pauž „brīvās pasaules” līderis **Bušs sen.**, piem., uzrunājot Kijevā (1991.1.VIII) Ukrainas Augstāko Padomi. ●●● Londonā mītošā krievu vēsturnieka **Pāvela Stroilova Der Spiegel** redakcijai piegādātie atslepenotie dokumenti dod skaidru liecību, ka *Maskavas impērijas brūkšanas laikā slaktiņi Viļņā un Rīgā, Tbilisi un Baku, ko sarīkoja padomju Sonderkommando (pieņēdīet OMON un SPECNAZ) vienības, notika ar PSRS prezidenta Mihaila Gorbačova ziņu un piekrišanu – tā Franks Gordons (LA.IV 16.VIII; Laiks/Brīvā Latvija 20.-26.VIII)*. (re)

LATVIJA – AR SKATU MŪSDIENĀS – 7 lielākajās LR pilsētās dzīvo puse valsts iedzīvotāju, bet tikai 40% no tiem ir latvieši, toties novados un mazpilsētās latviešu īpatsvars ir 75% (Kurzemē un Vidzemē pat 90%). ●●● *Visidati.lv* aptauja liecina, ka galvenokārt no pēdējo gadu laikā no LV izbraukušajiem un ES valstīs dzīvojošajiem latviešiem, tikai 20% ir izlēmuši kādreiz atgriezties, 19% neatgriezīšoties, bet 42% vēlētos, bet nav pārliecināti, vai kādreiz tiešām pārcelsies atpakaļ uz dzīvi LV. Vairāk nekā 50% cieši sekojot norisēm LV, 80% apciemo LV vismaz reizi gadā un apm. 1/3 jūt nosodījumu no apkārtējiem par valsts pamešanu, īpaši no LV dzīvojošiem (*kasjauns.lv 27.IX*). ●●● Autore, tulkotāja, bij. LR vēstniece **Somijā Anna Žigare** agrā rīta stundā pēc 11. Saeimas vēlēšanām: *Atjaunotās Latvijas pilsoņi var būt gandarīti par rezultātu. Ir sasniegts mērķis, kura dēļ vispār notika ārkārtas vēlēšanas. Tagad pavērusies ie-*

spēja izveidot nacionālu koalīciju, kas ir pietiekami godprātīga un izglītota, lai nodrošinātu valsts ilgtspējīgu attīstību. (...) Šķiet nav nekā skaidrāka par to, ka Latvijas vitālajās interesēs ir, lai Valdis Dombrovskis kā Ministru prezidents turpinātu iesāktu kursu Ziemeļvalstu demokrātijas un labklājības virzienā. Tālejošas negatīvas sekas varētu būt tādu ideju lobēšanai, kas kaut kāda pārprasta „pragmatisma” dēļ novirzītu mūsu valsti no šī ceļa (Ir 18.IX). ●●● Un LU kultūras socioloģe **Dagmāra Beitnere** vēstulē JG: *Vēlēšanas rāda, ka iegūstot iespēju atlaist Saeimu, sabiedrība stingri sodīja varaskāres un augstprātības nesējus Saeimā. Tie svītroti saskanīgi, tādējādi iegūstot labu pieredzi, ka varam iespaidot politiku, ka spējam vienoties. (...) grūti pieņemt SC vēlēšanu rezultātu un arī to, ka nobalsoja neliela, bet tomēr latviešu elektorāta daļa. Vienā ziņā tas ir liecinājums, ka sabiedrības daļa gatava radikāli mainīt politisko kultūru LV. Lidz šim dominēja etniskais dalījums balsojumos. Šodien vēlēšanu rezultātu var interpretēt arī kā vēlmi dot iespēju piedalīties koalīcijā SC un sagaidīt no viņiem sociāli atbildīgāku politiku. (...) Tieši SC dalība koalīcijā vai ne, liecinās, vai LV saglabāsies divkopienu sabiedrība, vai lēni sākas politisko spēku sadarbība LV ekonomikas attīstībai. Saprotams, ka latviešus uztrauc, vai ar SC iekļaušanu koalīcijā tūlīt pat sekos krievu valodas kā valsts valodas statuss un LV lēna integrācija Krievijas spēcīgās ārpolitikas iespaidā. (...) Es jautātu, cik ilgi latvieši baidīsies no Lielā lāča, esot ES un NATO dalībvalsts? ●●● Daudzu grāmatu un neskaitāmu rakstu (arī JG) autore, Saeimas deputāte **Janīna Kursīte-Pakule (V)**: *SC balsoja par atbalstu oligarhiem. Te ir runa par principiem. Kā var iet kopā ar tiem, kas balsoja pret Maiziša iecelšanu [ģenerālprokurora] amatā, pret Zatlera atkārtotu ievēlēšanu, pret kratišanu Šlesera mājās? (...) Vai vieni oligarhi ir labāki par otriem? LU profesors un savā laikā dekānes uzskatā krievu un latviešu jautājums esot aplama robežšķirtne, jo ir dažādi krievi un dažādi latvieši – Zatlers iniciēja cīņu pret smagajām svaru bumbām, kas piesietas pie kājām. Nevar taču vienu bumbu no kājas nozāģēt un, atstājot otru, teikt, ka viss ir kārtībā! Nevar arī izraut vienu latvāni un domāt, ka viss ir labi (diena.lv 21.IX).* ●●● Finanšu konsultants **Ģirts Rungainis** savukārt norāda, ka demogrāfisko apstākļu dēļ relatīvā vēletāju aktivitāte faktiski bijusi augstāka nekā citkārt, turklāt SC cietis sakāvi, jo daudz vairāk balsu vajadzējis saņemt no lablatvijas, no bitēm, un, iespējams, no ZZS. SC dabūjis tikai kādas 1 600 balsis, kas esot vienkārši smieklīgi. Tas nozīmē, ka patlaban notiek krieviskā elektorāta asimilācija Latvijā (NRA 27.IX). ●●● Neatkarīgā žurnāliste **Sanita Upleja** vēlēšanu rezul-*

tātu vērtējumā cenšas atbildēt uz jautājumu *Ko darīt?* – SC uzvara vēlēšanās 20 gadus pēc Latvijas neatkarības atgūšanas ir auksta duša, kurai vajadzētu pamodināt ne vienu vien Latviju. (...) Ja gribam dzīvot atbildīgā, pārtikušā (...) valstī, kurā cienu visas mazākumtautības, tad t.s. latviskajām partijām ir jāķeras pie grūta izglītošanas darba. Un, pirmkārt, jau atmetot okupācijas vārda nēsāšanu vietā un nevieta. Jo tas neapzināti atsvešina lielu daļu Latvijas iedzīvotāju un viņu zemapziņā atsauc „labos” laikus, kad neviens viņus par okupantiem nesauca (politika.lv 22.IX). Nevis etniskums – latvieši nekad nav bijuši 100% (77% 1935., 52% 1990. g.) – bet gan vērtību orientācija šķir vēlētājus: LV elektorāts ir izvēlējis Rietumu vērtības, (...) dalību ES un NATO labi saprot, ka pēc 50 padomju jūgā pavadītajiem gadiem tā ir vienīgā mūsu valsts un tautas pastāvēšanas garantija. (Ir 7.X) ●●● Raivja Dzintara (VL-TB/LNNK) ieskatā uz lielām Latvijas iedzīvotāju grupām apzīmējumu „kolonisti” attiecināt nav pieņemami, taču neapšaubāmi, atsevišķi SC vēlētāji nejūtas piederīgi Latvijai un pauž koloniālās idejas (DELFI 20.IX). ●●● LU Austrumeiropas politikas pētījumu centra vadītājs Dr. Ainārs Lelhišs: [prokrievisko] manipulatoru mērķis ir (...) apšaubīt ne tikai LV politikas, bet LV nozīmi un jēgu. Pašreizējās ekonomiskās grūtības tiek pretstatītas agrākajai „stabilajai” un „nodrošinātajai” dzīvei PSRS laikmetā. (...) Mums jādefinē un jāizvēlas savas vērtības Latvijas vēstures skaidrošanai. Ir nepieciešams vienoties par viennozīmīgu traktējumu no latviešu tautas un LV viedokļa sargājamām vērtībām, par kurām nav pieļaujama tirgošanās (DELFI 14.IX). ●●● Valda Zatlera, tolaik prezidenta, Rikojums 2 (28.V) – ierosinājums pārvēlēt Saeimu, ievest tiesiskumu, godīgu un atklātu politiku, parādīt durvis nekausīgajiem valsts izzadzējiem oligarhiem (nosaucot vārdā Lembergu, Šķēli un Šleseru) – ievērojami lolo pilsoņu cerības, kuras četrus mēnešus vēlāk noslāpē politiska klounāde, ko ievada tā paša eksprezidenta un viņa ar joni jaunizceptās partijas (ZRP) vadības negaidīti pārsteidzošais *Piektdienas pusnakts „nozīmīgais lēmums”* (30.IX) ņemt koalīcijā SC (lēmumu mainīt varēšot tikai ar tankiem!). Vēlētāji jūtas pievilti, apvesti ar stūri – ZRP sola ar kaislīgu svēli kauties par viņu prasībām, bet tikai pēc vēlēšanām nāk gaismā, ka patiesībā viņi ir balsojuši par SC valdību – gaužas pazīstamais žurnālists, kādreiz daudz lasītā romāna *Dukts* (1991) autors *Aivars Ozoliņš* (Ir 5.X). Un attiecībā uz slepenībā pieņemtā pusnakts nolēmuma nozīmīgumu: *Vai tiešām Latvija ies bojā, ja Urbanovičs nebūs koalīcijā?* – izsaucas Ozoliņa amata brālis *Pauls Raudseps* (tvnet.lv 3.X). Jāpaiet vairāk nekā nedēļai, kad tuvs spoku stundai pirmdien (10.X) un pēc tam, kad, kā vēsta plašsaziņas līdzekļi, *Edmunda Sprūdzā* (ZRP) un *Raivja Dzintara* (NA) nosvērtie un radošie risinājumi izvelk no strupceļa skaudros savstarpējos strīdinus, *Zatlera Reformu partijai* (ZRP), *Vienotībai* (V) un *Nacionālajai apvienībai* (NA-VL/TB/LNNK) tomēr izdodas parakstīt reformu/tiesiskuma koalīcijas vienošanos, apņēmoties veidot valdību, opozīcijā atstājot *Saskaņas centru* (SC) un *Zaļo un zemnieku savienību* (ZZS). Bet cirks nebeidzas. Cerīgajai valdības veidošanas komandai vēl pirms Saeimas sanāksšanas kāju aizšauj priekšā „*Olšteina sešinieks*” – Klāva Olšteina vadīti 6 jauni ZRP deputāti pavēsta, šķiet, sīku ambīciju vadīti, par izstāšanos no ZRP (16.X). Frakcijas sašķelšanās saū-

po valsts stabilitāti līdz pat 25. oktobrim, kad pēdīgi koalīcijas partneri, ieskaitot „sešus mazus bundziniekus”, paraksta *Valda Dombrovska* izveidotās valdības deklarāciju un koalīcijas sadarbības līgumu, kam seko jaunās valdības apstiprināšana Saeimā (57 balsis par, 38 – pret). Ar premjera un koalīcijas piekrišanu NA līdzpriekšsēdētājs Raivis Dzintars līgumam pievieno īpašu atrunu jeb „izpratnes skaidrojumu” latviešu valodas pozīcijas stiprināšanai valstī un sabiedrībā. ●●● Apvienotajā *Pasaules latviešu zinātnieku III un Letonikas IV kongresā* (24.X) eksministrs *Valdis Kristovskis* aicina izveidot akadēmiskus pētījumus par pēckara politiskās trimdas lomu Latvijas neatkarības idejas uzturēšanā okupācijas gados, Atmosferas kustības un neatkarības atgūšanas procesā, kā arī LR kļūšanā par ES un NATO dalībvalsti. ●●● Ministru kabinets apstiprina (11.X) tolaik kultūras ministres *Sarmītes Ēlertes* (V) vadībā sagatavoto *Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņu projektu 2012.-2018. gadam*, kur par galveno saliedētības mērķi nosprausta *stipra, saliedēta Latvijas tauta – nacionāla un demokrātiska kopiena*, kam pamatā latviešu valoda, kultūra, nacionālā identitāte, ierobežoti demokrātiskas vērtības, unikālas kultūrtelpas saglabāšana un bagātināšana. Paredzēts arī atbalsts latviešiem ārēm, galvenokārt izglītības un kultūras jomā, lai saglabātu viņu latvisko identitāti, piederību latviskajai kultūrtelpai un saites ar Latviju. Pēdējā vārdkopa sauc atmiņā JG pirmā numura ievadvārdus, rakstītus pirms 57 gadiem... ●●● *Gaudas par dzīves grūtībām šajā valstī ir spļāviens sejā iepriekšējām paaudzēm*, bilst *Sanita Upleja* (Ir 19.VIII) un turpina: *Pavisam nesen, kopā ar 10 gadus veco meitu skatoties filmu „Četri balti krekli”, jutos meitas neskaitāmo jautājumu mazliet iztraucēta.* (...) *Nespēja savam brīvbā dzimušajam un augušajam bērnam pilnīgi saprotami izskaidrot padomju dzīves īstenības nišans un valsts atjaunošanas divdesmitgades zīmē aizvadītā vasara mani uzvedināja uz pārdomām par to, cik ātri mēs esam aizmirsuši nožēlojamo dzīves realitāti vēl pirms pārdesmit gadiem un cik strauji materiālu grūtību dēļ esam norakstījuši savu valsti. Tomēr visas gaudas par dzīves grūtībām un „ciešanām”, ko dzirdam no augstākām un zemākām tribīnēm, ir gaudas par lielākām vai mazākām materiālām grūtībām.* (...) *Nav nemaz jāatkāpjas pat tik tālā pagātnē kā valsts izcīnīšana un izveidošana 20. gs. sākumā vai II Pasaules karš, lai saprastu, cik relatīvas var būt „ciešanas” un cik augsta brīvības cena.* (...) *Mums šajos 20 atjaunotās valsts gados, kuru nereti mēdzam raksturot visšaušīgākajos vārdos, nekas nav bijis jāpērk vai jāizcina par dzīvības cenu.* (...) *Visām iepriekšējām paaudzēm brīvības cenas likme nereti bija dzīvība* (...) *pārmaiņas, labāka dzīve un lielāka brīvība bija jāizcīna ar asins garšu mutē. Vai tā būtu cīņa ar vācu muizniecību, Krievijas impēriju vai Padomju Savienību. Neaizmirsīsim, ka vēl 1991.VIII valsts brīvība bija „jāpērk” par dzīvības cenu.* (...) *Tā ir ļoti būtiska atšķirība no cenas, kāda ir mūsu šīsdiēnas grūtībām.* (...) *Reiz sarunā ar meitu uz kādu netiešu jautājumu, es pārlicenoši atbildēju, ka esmu bagāta. Mūsdienu labumus redzējušais bērns bija izbrīnīts, kāpēc es sevi sauca par bagātu, jo mums taču nav nedz privātmājas, nedz dārgas mašīnas, nedz Apple datora, kādi ir citiem cilvēkiem. Tad es bērnam paskaidroju, ka mana „bagātība” rodas no salīdzinājuma ar maniem tieša-*

Foto: Agence France Press

Julijas Timošenko atbalstītāji pie Tiesas nama Kijevā

jiem priekštečiem. Turklāt ne tikai materiālu vērtību ziņā. Tādas brīvības, izvēles un drošības iespējas, kādas es savā nepilnus 40 gadus ilgajā mūžā esmu baudījusi, nav bijušas nevienam no maniem priekštečiem vairāku paaudžu garumā. Pat ja kaut kas viņiem ir bijis, tad tas ir iegūts par daudz augstāku cenu vai ir atkal atņemts. Es tāda neesmu vienīgā. Tādi esam mēs visi šajā valstī, tikai vaļag mazliet par to aizdomāties. (...) Un par savu „bagātību” es jūtos pateicīga šai valstij. Es nekaunos to teikt. Ja es teiktu citādi, tad nebūtu cienīga saukties par savu senču pēcteci. Kad valsts pilnībā atguva neatkarību 1991. g. vasarā, es biju tikko beigusi vidusskolu un faktiski 1.IX sāku mācības augstskolā jau juridiski citā valstī. ●●● Daļēji pateicoties baltiešu brīvības centieniem simpatizējošam padomju ģenerālim **Džoharam Dudajevam**, Atmodas laikā Baltijas kara garnizona Tartu priekšniekam, kura komandā bijusi iekļauta arī ar kodolieročiem bruņota stratēģisko bumbvedēju vienība, Tallinā un Rīgā tiek novērstas tāda mēroga asinspirts, kāda izvērtās Viļņā (1991.I). II Pasaules kara beigās viens no Maskavas režīma *en masse* uz Kazahiju un Rietumsibīriju deportētais ičkeriešu jeb čečenu tautas (skaitā ap 500 000) locekļiem bija Dudajevs, tolaik 8 dienas vecs. Maskavas impērijai sabrūkot, viņš stājas savas zemes brīvības cīņā rindās, bet iet bojā (1996) no KF spēcīgu agentu rokas. Padomju armijas štāba vietā tagad iekārtota Dudajeva memoriālā istaba. Internetā atrodamas vairāk nekā 20 Dudajevam veltītas vietas (ielas, parki, laukumi etc.), kas Maskavai nav pa prātam. Arī Rīgā padlaika Kosmonautikas gatve, pārdēvēta Dudajeva vārdā, novērtējot viņa lomu nesējā Baltijas valstu vēsturē un uzsverot ičkeriešu tautas joprojām nerimstošo cīņu par brīvību, ir kā dadzis zināmā aprindu acīs. Rīgas mērs **Ušakovs (SC)** pēc tikšanās ar promaskaviskā Čečenijas leļļu režīma pārstāvjiem – Groznijas pašvaldības delegāciju – ierosina (*lai izrādītu cieņu čečeniem!*?) Dudajeva gatvi pārdēvēt par Mahmuda Esambajeva gatvi, kaut arī šis čečenu dejojājam ar Rīgu nav nekāda sakara. Gods Rīgas Pieminekļu padomei, kas mēra ierosinājumu vienbalsīgi noraida (16.VIII). ●●● Lai gan finansējums Komunistiskā terora upuru **memoriālam Tornkalnē** piešķirts jau 2007. g., tā būvniecību bremzē Rīgas domes valdošā koalīcija, pakļāvusies mēra „īpašajam” viedoklim par okupāciju (1940.VI). ●●● Vairāki JG saimes locekļi ir jautājuši, *ko īsti nozīmē salikums valsts nozagšana?* – Labu atbildi un piemēru blogā dod (1.IX) grāmatas *The System Made Me Do It: Corruption in the Post-Communist Region* (2005; latviskais tulk.: Ko-

rupcija postkomunisma valstīs – 2006) autore, politoloģijas doktore (U. of Chicago) **Rasma Kārklīņa**: *kad koruptīvi politiski spēki kādu politisku lēmumu, likumu vai valsts institūciju ar melnīgām un nelikumīgām metodēm pārņem savā varā, lai tad gūtu privātu labumu uz sabiedrības rēķina. Attiecībā uz lēmumiem un līgumiem spilgts piemērs esot mēģinājums „privatizēt” Air Baltic, arī metode ir klasiska: pakāpeniski piesavināties uzņēmuma daļas, panākt valstij neizdevīgus līgumus, duļķot informāciju par notiekošo, kavēt tiesu darbus. Lai to visu panāktu, valsts nozadzēji mērķtiecīgi uzpērk vai citādi ietekmē politikas lēmējus, uzpērk vai ietekmē medijus un cenšas neitralizēt tiesībsargājošo iestāžu rīcības spēju. ●●●* Uz Vissvētākās Jaunavas Marijas debesis uzņemšanas lielajiem **svētkiem Aglonā** vistālāko ceļu braukšus mērojuši svētcelnieki no Gvatemalas, kam seko itāļi, nīderlandieši, vācieši un poļi; kājām – liepājnieki (460 km), bet ar velosipēdiem – kurzemnieki (500 km). ●●● Pasaules vieglatlētikas čempionātā Dienvidkorejā bronzas medaļu izcīna (28.VIII) mūsu tāllēcēja **Ineta Radēviča** (skat. JG264:56, 64-65), tādējādi saņemot ceļa zīmi uz Olimpiskajām spēlēm Londonā (2012). ●●● Par jauno RLB vadītāju ievēlēts (3.VIII) **Guntis Gailītis**, režisors un Rīgas Pieminekļu aģentūras direktors. (re)

L A T V I J A I V I S A P K Ā R T – ZVIEDRIJAS premjers Reinfeldts (**Fredrik Reinfeldt**) Stokholmas **Normalmes laukumā** (15.VIII), kur Atmodas laikā demonstranti t.d. **Pirmdienas kustības** mītiņos pauž atbalstu Baltijas valstu neatkarības centieniem: *Zviedrijai ir goda parāds pret Igaunijas, Latvijas un Lietuvas tautām. Mēs esam to parādā paši sev, un mēs esam parādā to Baltijas tautām – atcerēties pagātni, taču veidot arī kopīgu nākotni* – ar piebildi, ka baltiešu karavīru izdošana (1945) Padomju Savienībai bijis Zviedrijas ārpolitikas **tumsais brīdis** (AFP/LETA 15.VIII). ●●● Bij. konsuls Rīgā (1989-1991), vienīgais rietumnieks, kurš kopā ar AP deputātiem nakšņojis Saeimas ēkā, kad jebkurā brīdī gaidāms bijis omoniešu iebrukums, pēcāk premjera Karla Billa padomnieks, tagad vēstnieks Ķīnā **Lars Fredēns (Lars Peter Fredén)**, grāmatas *Återkomster: Svensk säkerhetspolitik och de baltiska ländernas första år i självständighet 1991-1994* (kas atklātības ziņā tiek salīdzināta ar *WikiLeaks* dokumentiem) latviskotās versijas *Atgriešanās: Zviedrijas drošības politika un Baltijas valstu atgūtās neatkarības pirmie gadi 1991-1994* atvēršanā atzīstas, ka *ļoti maz Zviedrijas varas aprindās toreiz ticēja, ka Krievija izvedīs savu karaspēku no Baltijas pilnībā. Domāja, ka paliks flotes un raķešu bāzes, ka paliks Skrundas lokators*, piebilstot, ka 90. gadu sākumā arī citās Rietumeiropas galvaspilsētās valdījusi pārliecība, ka KF armijas aiziešana nenotiks mierīgi un līdzspastāvēšana ar krievvalodīgo kopienu varētu izvērsties bruņotā konfliktā pēc Piedņestras un Abhāzijas scenārija (LA.lv 31.VIII). Viņš arī izsaka viedokli intervijā krievu avīzē *Telegraf* (30.VIII), ka LV ir tiesības pieprasīt no KF kompensāciju par okupācijas gados nodarītajiem zaudējumiem, gan ar piebildi: *diezin vai politiķi to darīs. ●●●* **IGAUNIJAS** parlaments Rīgikogu par valsts prezidentu atkārtoti ievēlējis (29.VIII) 47 g.v. **Tomasu Hendriku Ilvesu**, Atmodas laikā *Radio Brīvā Eiropa* igauņu redakcijas vadītāju Minhenē. ●●● **SKANDINĀVU** politikā ļoti būtiska ir cilvēku

kvēlā pieķeršanās **sociāldemokrātiskajai** sistēmai – neviena no politiskajām partijām nav pret to, pat ne labējie rasisti. Nevis neoliberalā globalizācija un pieaugošā rījīgo finansistu radītā nevienlīdzība, bet gan imigrācija tiek uzskatīta par nopietnāko draudu šim modelim – tā raksta *Le Monde diplomatique* norvēģu versijas redaktors Nilsens (**Remí Nilsen**) (Oslo – 2011,8). ●●● **BALKRIEVI** rakstnieks un žurnālists **Baris Pjatrovičs** vēstī žurnālā *Dzieslaslou*, ka lielākā daļa no pusmiljona evakuēto 30 km rādiusā ap Černobiļu, izkaisīti pa visu tolaik grīļojošo impēriju, no mīra 10, 15 vai 20 g. laikā: *klusu, viens pēc otra, neviena neievēroti, tādējādi nenodarot pāri valsts un katastrofas reģiona statistikai (Osteuropa 2011,7)*. ●●● **UKRAINĀ** par valstij it kā radīto 1,5 miljardu grīvu (92 milj. latu) zaudējumu (noslēdzot dabasgāzes piegādes līgumu ar KF 2009) uz 7 g. cietumā notiesāta (11.X) **Jūlija Timošenko**, kura no apcietinājuma (kopš 5.VIII) vēstī *The Independent* žurnālistam (15.VIII): *Janukoviča autoritārais režīms nepazīst robežu un ir apņēmies sagraut visu opozīciju (...) Oranžās revolūcijas ideāli šodien ir tikpat aktuāli kā 2004. XII (...) agri vai vēlū šis valsts apspiestā tauta sacelšies*. Atklātā vēstulē pret bij. premjerministres (2005, 2007-2010) represēšanu protestē (2.IX) **Vaclavs Havels**, **Desmonds Tutu** un bij. Vācijas prezidents Veiczers (**Richard von Weizsäcker**). Arī tolaik LR ārlietu ministrs **Girts Valdis Kristovskis** speciālā paziņojumā izsaka šaubas par Ukrainas tiesas procesu un spriedumu (12.X). ●●● **ES / ECtHR** – *Totalitāro režīmu noziegumi Eiropā ir jāatzīst un jānosoda neatkarīgi no to veida un ideoloģijas* – tā lasāms **Varšavas deklarācijā**, ko paraksta (23.VIII) visu ES dalībvalstu pārstāvji. ●●● Eiropas Cilvēktiesību tiesa (*European Court of Human Rights / Cour Européenne des Droits de l'Homme*) Strasburgā (Strasbourg)

pēc atkārtotām Polijas pilsoņu organizāciju prasībām piekritusi izskatīt Maskavas noziegumus **Katiņā**. (re)

VIETNE WIKILEAKS, kas publicējusi tīmeklī (2.IX) nerediģētus visus pārpalikušos 251 287 tās rīcībā esošos ASV diplomātiskās sarakstes konfidencialos dokumentus, tiem, kuru uzskatā tur atrodamie slepeno avotu vārdi varētu apdraudēt šo personu dzīvību, atbild, ka *rezultāti nerediģētu dokumentu publicēšanas labā esot 100 pret 1* – ar **Asanžu (Julian Assange)** lakonisku piebildi: *kara pirmais upuris ir patiesība*. ●●● ASV bibliotekāru apvienība (**American Library Association**) gadskārtējā kongresā (New Orleans 24.VI) speciālās rezolūcijās izsaka atbalstu ASV bruņoto spēku piederīgajam **Meningam (Bradley Manning)**, kurš atrodas apcietinājumā par it kā diplomātiskās sarakstes nodošanu *WikiLeaks*, nosaucot viņa rīcību par *drosmīgu* un deklarējot atbalstu žurnālistikas principam par informācijas izplatīšanu bez jebkādiem ierobežojumiem (*CBS News* 22.VI). ●●● ASV vēstnieces **Gārberes (Judith Garber)** no Rīgas uz Vašingtonu sūtītā vēstī minēti LV oligarhi, kuri *bieži parādot savus muskuļus, lai grautu tiesiskumu un radītu labvēlīgu klimatu savām biznesa interesēm (ir.lv 3.IX)*. ●●● **Valda Zatlera** ievēlēšanas par prezidentu raksturojums ASV diplomāta slepenā telegrammā (2007.29.V): *Ja šis process būtu luga vai filma, tā būtu lieliska izklaide. Pagriezieni un pavērsieni ir negaidīti un dažkārt pat neticami. Diemžēl tā nav luga, bet NATO sabiedrotās valsts un ES dalībvalsts prezidenta izraudzīšanas process*. ●●● Igaunijas Ārlietu ministrijas darbinieka **Tido (Harri Tiido)** ziņojumā uz Vašingtonu atklāts iemesls **Vladimira Putina** naidam pret igauņiem – viņa kara laikā ar izpletni nomesto tēvu igauņi vis neģeist slēpuši, bet gan atdevuši vāciešiem. (re)

Pieminot Baltijas ceļa akciju un Baltijas valstu neatkarības atjaunošanas 20. gadskārtu, stokholmieši, viņu vidū Zviedrijas ārlietu ministrs **Karls Bilts**, turot rokā visu trīs Baltijas valstu karodziņus, izveido (27.VIII) cilvēku ķēdi no **Raula Vallenberga** laukuma līdz **Bervaldhallei**.

CITUR ĢEOPOLITISKAJĀ TELPĀ –

LĪBIJAS Pagaidu nacionālajai padomei (Transitional National Council – TNC) pienākas vieta ANO – tā nolēmij ANO Ģenerālā asambleja. ●●● Sirtē nogalinātā **Muammara Kadafi** izlūkdienesta birojā Tripolē cilvēktiesību organizācijas *Human Rights Watch* simtiem atrasto dokumentu liecina, ka Džordža Buša Jr. prezidentūras laikā amerikāņu CIA (CIP), arī britu MI6 plaši sadarbojušies ar Kadafi režīmu Lībijas disidentu tvarstīšanā, ieskaitot pašreizējo TNC militāro komandantu **Abdel Hakimu Belhadžu**, kuru amerikāņu aģenti sagūstījuši kopā ar viņa mātes cerībās esošo sievu kādā Malaizijas lidostā (2004) un spīdzinājuši Taizemē, pēcāk slepeni nogādājuši Lībijā, kur pratināšana / spīdzināšana turpināta 7 gadus bēdīgi slavenajā Abu Salim cietumā Tripolē – tur noslaktēto vismaz 1 200 pretrežīma aktivistu radnieki un viņu advokāti ir tie, kas š.g. februārī uzsāk sacelšanos Benghazi. Belhadžs bijis arī viens no spējīgākajiem **mudžahedinu** komandieriem 1980. gados cīņā pret PSRS okupācijas spēkiem Afganistānā (*independent.co.uk* 2.IX / BNS 4.IX). ●●● **PALESTĪNAS** Pārvaldes prezidenta **Mahmuda Abass** iesniegtais (22.IX) lūgums ANO ģenerālsēkretāram **Anam Kimūnam** uzņemt Palestīnu par pilnvērtīgu ANO dalībvalsti, atzīstot robežas, kādas eksistēja pirms Sešu dienu kara ar Izraēlu (1967), saņem (30.IX) Eiropas Parlamenta atbalstu, toties ASV kongress atriebjas par neatkarības prasību ar solītās humanitārās palīdzības (pārtikai, veselības aprūpei, izglītībai) pārtraukšanu \$200 milj. apmērā. Palestīniešu pārstāvis **Saeb Erakat**: *Palestīnieši atsakās iemainīt finansiālu atbalstu pret brīvību*. 40 UNESCO izpildkomitejā pārstāvētās valstis iesaka (5.X) tur uzņemt palestīniešus, 14 atturas, bet 4 balso pret – ASV (piedraudot ar finansiāla atbalsta pārtraukšanu), Vācija, Rumānija, **Latvija** – pēdējā nesniedzot nekādu argumentāciju... ●●● **TURCIJA** izraida (2.IX) Izraēlas vēstnesi un pārtrauc līdzšinējo militāro sadarbību sakarā ar Izraēlas kategorisko noraidījumu atvainoties par 7 turku un viena turku izcelsmes amerikāņu nošaušanu (2010.30.-31.V) uz *Brīvības flotilē* ietilpstošā turku kuģa *Mavi Marmara*. ●●● **SPĀNIJĀ** valdība apstiprina (16.IX) 2008. g. atceltā nodokļa ieviešanu 160 000 (6%) bagātnieku, lai papildinātu valsts budžetu par 1,08 miljardiem eiro. ●●● **ANGLIJAS** militārās izlūkošanas pārvaldes **MI5** bij. ģenerāldirektore (**Lady Eliza Manningham-Buller**) BBC lekcijā *Securing Freedom* (Nodrošinot brīvību – **Reith Lecture**, 2.IX) norāda uz angloamerikāņu ignoranci attiecībā uz arābiem, kurus arvien vairāk saliedējot gan *palestīniešu nožēlojamais stāvoklis*, gan *rietumu rījība pēc naftas un arābu diktatoru atbalstīšana*. Arī vārdu salikums *war on terror* (karš pret teroru) liecinot par rietumu aprobežotību šajā jomā. ●●● **ASV** - Akcija **Occupy Wall Street!** (Okupē Vōlstrītu!), kas iesākas (17.IX) Ņujorkas finanšu rajonā, ir izplatījiesies pa visām lielākajām pilsētām, kur tūkstošiem demonstrantu protestē pret korporatīvo korupciju un negodīgo ASV finanšu sistēmu, kurā 1% megabagātnieku naudas maiši, neraugoties uz pieaugošo ekonomisko krīzi un bezdarbu, kļūst arvien brangāki uz 99% vidus- un nabadzīgo šķiru rēķina: *Budžets tiek samazināts izglītībai un sociālajām programmām! Tajā pat laikā tiek vests agresīvs karš Lībijā, Afganistānā, Irākā! Mēs zinām, kur aizplūst nauda! Revolūciju Amerikā!* – taisna

Bronzā lietais bullis, kas atrodas (kopš 1987) pie Ņujorkas Vōlstrīta, simbolizē biržu tirgus (*stock market*) alkatīgo optimismu (*bullishness*).

sašutuma piesātināts, izsauca kāds „Vōlstrīta okupants”. Un miermīlīgo demonstrantu pārstāvis, Ņujorkā studējošais 23 g.v. Patriks Bruners: *Šajā valstī pienācis pēdējais laiks runāt par nevienlīdzību, megabagātņiem un valsts varu*. Akcijai atbalstu izteikušas desmitiem arodbiedrību (*Industrial Workers of the World Union, Transport Workers U., Teamsters U.* u.c.). Tā kā korporantu kontrolē esošie galvenie masu mediji parasti nepievērš nopietnu uzmanību ne demonstrācijām, nedz arī policijas vardarbībai pret tām, par to var palielināties lielā skaitā *YouTube* klipus (<occupywallst.org>; <alternet.org>; <truth-out.org> u.d.c.). ●●● Pētījumā *The Great Speedup* (Pastiprinātā izmantošana) par korporatorkrātu necilvēcīgo, ar katru gadu pieaugošu savu darbinieku spiešanu palielināt darba ražību, nepaaugstinot viņu algas, dažkārt pat samazinot, Vācijā dzimušā **Monika Bauerleina** un Klara Džeferija (**Clara Jeffery**) – abas apbalvotas žurnālistes – secina: *neieskaitot 11.00 vakarā pēc darba rakstītās e-vēstules, amerikāņi gadā strādā caurmērā 122 stundas vairāk nekā briti un 378 stundas (10 nedēļas!) vairāk nekā vācieši (Mother Jones 2011.VII/VIII)*. ●●● No kravas automašīnas vadītāja par bezdarbnieku kļuvis 59 g.v. Verons (**James Verone**) bijis spiests no laupīt Ziemeļkarolīnas štata Gastonas pilsētas bankā (*RBC Bank*) veselu dolāru, lai nokļūtu cietumā *uz vismaz trīs gadiem* un tādējādi tiktu pie medicīniskās aprūpes – audzēja krūtīs un mugurkaula ārstēšanai (<guardian.co.uk> 21.VI). (re)

Materiālus sagatavoja Vita Gaiķe (vg), Tija Kārkle (tk), Māris Brancis (mb), Rolfs Ekmanis (re).

ZIŅAS UN NEZIŅAS NO TĪKLIEM UN TĪMEKĻIEM

VALDIS LIEPIŅŠ GATAVOJOT MEMORANDU SC NEIEKĻAUŠANAI VALDĪBĀ

Ziņu portālā <Kasjauns.lv> 26.IX (īsi pirms Zatlers tomēr aicināja SC iekļauties valdībā):

Zatlera Reformu partijas (ZRP) biedrs Valdis Liepiņš, kurš ievēlēts arī 11. Saeimā, gatavo memorandu, kurā uzskaitīs iemeslus, kādēļ „Saskaņas centru” (SC) patlaban nevar iekļaut valdībā, svētdien ziņoja TV3 raidījums „Nekā personīga”. Viņam partijā ir arī domubiedri. Liepiņš raidījumam norādīja, ka neesot principā pret SC iesaisti valdībā nākotnē, taču uzskata, ka to nevar darīt šobrīd. Galvenais iemesls – neesot pārliecības par SC spēju būt lojālam Latvijas valstij. Liepiņš uzskata, ka vispirms SC jāizslēdz no savām rindām Latvijas padomju okupācijas fakta stingrākie noliedzēji – Alfrēda Rubika vadītā Sociālistiskā partija. Nepieņemams esot arī „saskaņiešu” līgums ar Kremļa partiju „Vienotā Krievija”, SC esot arī jāparāda reāli darbi latviešu valodas pozīciju nostiprināšanā. Pagaidām neesot arī ticības, ka uz SC kā valdības partneri varēs droši pajauties un viņi balsojums nebloķēsies ar Zaļo un Zemnieku savienību.

No manas puses tikai atgādinājums par Satversmi: 101. pants: *Ikvienam Latvijas pilsonim ir tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts un pašvaldību darbībā, kā arī pildīt valsts dienestu.* Visu ko Valdis Liepiņš piedomājis klāt ir tikai viņa viedoklis, pret ko ir 259749 Latvijas pilsoņu balsis.

Normunds Svidzinskis,
<tas.pats@sveiks.lv>

Hm. Un vai Valdis Liepiņš jēlkādā veidā grasās ierobežot šīs tiesības? 259749 vēlētāji ir vēra ņemams skaits, tomēr nav vairākums. Mans viedoklis – kamēr Latvijas partijas un to elektorāts nošķiras pēc etniskā principa, „krievu partijām” atvēlama opozīcijas loma, cik vien to ļauj politiskā situācija. Protams, ievēlētās „latviešu partijas” kaut kādu apsvērumu dēļ var būt citās domās, bet es kā vēlētājs centīšos tām atgādināt savu nostāju. Tādēļ pēc šīm vēlēšanām atbalstu ZRP, „Vienotības” un VL-TB/LNNK koalīciju. „Latviešu partijām” savukārt vairāk vajadzētu domāt, kā piesaistīt Latvijas valstij lojālus krievus u.c. mazākumtautību pārstāvjus, par kuriem būtu ar mieru balsot gan latviešu, gan nelatviešu vēlētāji. Nedaudzi, protams, ir – Vjačeslavs Dombrovskis ZRP, Andrejs Judins un Aleksejs Loskutovs „Vienotībā”, Ludmila Sočņeva VL-TB/LNNK, bet ar to

Gatis Buravcovs / Diena

ir par maz. Nelatviešu vēlētājiem jāapzinās – balsojot par „savējiem” pēc etniskā principa, augstākais, ko iespējams sasniegt, ir ietekmīga opozīcija. Ja pēc šīm vēlēšanām viņiem tas kļūs skaidrs (man šķiet, ka par SC nobalsojušo skaits ir tuvs augšējai robežai), līdz nākamajām vēlēšanām iespējama šā politiskā spēka šķelšanās. Jā, būs viena daļa, kas pievērsīsies Lindermana vai Osipova idejām, bet ne jau visi pēc savas dabas ir margināli. Saprātīgajiem vajadzētu piedāvāt saprātīgu alternatīvu „latviešu partijās”, kas ar laiku varētu kļūt par „vispārējām partijām”.

Vents Zvaigzne,
<vents.zvaigzne@gmail.com>

Viss jau būtu jauki, tikai neredzu saprātīgu alternatīvu „latviešu partijās”, kas ar laiku varētu kļūt par „vispārējām partijām”. Ir tikai krievu vairākuma partija un daudzās partijās sašķelta latviešu sabiedrība, kurā atļauts eksistēt tikai globālo oligarhu marionetēm, pārējās partijas cītīgi un mērķtiecīgi tiek iznīcinātas. Kas glābj no šāda spiediena tā saucamo krievu partiju – SC? Padomājiet un izvērtējiet paši! Pagaidām latviešu sabiedrība man atgādina aitu baru, kas dodas uz aizas malu. Ar maziem izņēmumiem, kuriem līdz šim nav izdevies apturēt to zombēto baru.

Ausma, <ausma.abele@balticom.lv>

Spriežot pēc vēlēšanu rezultātiem, necik milzīgā partiju daudzumā latviešu sabiedrība nav sašķelta. Vai Ausma tomēr gribētu vēl mazāku skaitu? Un tik tiešām – kas gan glābj no

globālā spiediena Saskaņas Centru? Vai tiešām arī tas būtu Džordžs Soross? Vai varbūt tomēr Krievijas vēstniecība? Tavas patstāvīgās domāšanas un situācijas analīzes augļus jau esam lasījuši: Rietumvalstu plānos ir iztīrīt Latviju (un droši vien arī pārējās Baltijas valstis) no pamatiedzīvotājiem, lai amerikāņu militāristiem šeit būtu pierobežas placdarms nākamajam pasaules karam ar Krieviju. Un to visefektīvāk veikt, nepieļaujot šeit patstāvīgu politiku, pamatnācības iedzīvotāju turību, saimniecību, kas balstītos uz vietējo kapitālu, tradicionālu dzīvesveidu. Vai pareizi esmu sapratis? Es tik dziļos ūdeņos nepeldu. Krievijas vēlme atgūt kontroli pār zaudētajām teritorijām man šķiet daudz labāk saskatāma. Cerība, ka latviešiem izdosies sadrupināt vēl pirms desmit gadiem amorfo Latvijas krievu kopienu un vismaz daļai no viņiem galvu pagriezt Rietumu virzienā, nav piepildījies. Gluži otrādi – tagad arī krietni lielāks skaits latviešu vilušies Rietumos un arvien vairāk simpatizē Krievijai.

Vents

Vent, lai saredzētu manas analīzes objektus, pat vājredzīgam brilles nav vajadzīgas. Nepieļaut šeit patstāvīgu politiku – konsekventi tiek pildīts. Nepieļaut šeit pamatnācības iedzīvotāju turību, saimniecību, kas balstītos uz vietējo kapitālu – kur nu vēl barbariskāk, līdz pat ārvalstu dibinātam un vadītam represīvajam orgānam KNAB. Krievijas spēle ir daudz gudrāka, skaties, kā gribi. Kopumā politika ir izsvērtā, neņemot vērā dažus izlēcējus kā Lužkovu. Ekonomiskā un kultūras sadarbība bez mazā brāja sindroma. Vari griezt galvas Rietumu virzienā cik gribi, ja tam neseko Latvijai vēlamas darbības, bet gluži otrādi – iznīcinošas, simpātiskām nav no kā rasties. Tomēr netiecas Latvijas krievi pēc Krievijas zābaka, viņi tāpat kā latvieši vēlas dzīvot brīvā Latvijā, jo plašajā Krievzemē ir pietiekoši rūgtu odziņu. Vienīgais, kas viņus neapmierina – nav krievu valodai senā spēka. Nu bet to tikpat skaidri un paticīgi ir jāskaidro, ka bez latviešu valodas Latvija nav iespējama un tikai vienojoties latviešu valodā iegūsim to spēku, kas mums ļaus izturēt Rietumu spiedienu.

Ausma

Es piekritu Ausmai. Latviešu liberālā inteliģence ir nozombēta, jo viņi jūt, ka SC balsotāji jau nebalsoja pret latviešiem, bet gan pret bezatbildīgo Dombrovska sociālo politiku. Un tas viņus tā biedē, ka viņi ir gatavi draudzēties ar vienalga ko.

Normunds

Alternatīva latviešu partijās nav pietiekama. Ar savu partiju komplektu mēs neatrodamies Eiropā. Jo neviena Eiropas valsts nav domājama bez spēcīgas sociāldemokrātiskas partijas vai partiju grupas, kas laiku pa laikam ieliet valdībā vai vada to. Pirms kara mēs bijām Eiropā. Tagad neesam. Vienīgā nopietnā partija, kas manifestējas kā kreisa, ir SC, kas

vienlaikus ir arī krievu partija. Tādējādi kreisajiem latviešiem nav kur sprukt. Pirms kara Latvijā bija vairākas krievu partijas, visas labējas. Atjaunotās valsts sākumā bija mēģinājums radīt labēju krievu partiju (ja pareizi atceros, dibinātājs bija SM [советская молодежь] redaktors), bet tas izgāzās. Tā kā SC ir visādi krievi, tad ļoti iespējams arī, ka patiesībā viņi nemaz nav kreisi. To redzēsim, kad viņi būs paņemti valdībā (izskatās, ka uz to tā lieta iet). Līdzīgi TB pēc ieešanas valdībā ātri nomainīja savu superkreiso programmu. Te gan sīka vēsturiska nianse – TB arī laikā, kad viņu programma bija galēji kreisa, apvainojās, ja viņus nosauca par kreisajiem; SC ar to lepojas. Spēcīgas kreisas latviešu apvienības trūkums mani tiešām pārsteidz. Aizjūrā bija saglabājusies tikai viena latviešu partija, LSDSP – labi organizēta, starptautiski atzīta. Vai Šteins viņus sagrāva sava trakuma dēļ vai pildot čekas uzdevumu, paliks mīkla. Katrā ziņā pirmajai katastrofai var nosaukt iemeslu – Šteins. Otro, Bojāra zociņu sabrukumu nekādi nesaprotu.

Māris Jānis Vasiļevskis,

[<mahris@myself.com>](mailto:mahris@myself.com)

Nevajag aizmirst, ka Andris Šķēle par savu galveno ienaidnieku Latvijā nosauca zociņus savā slavenajā televīzijas uzrunā. :) Tad tas turpinājās ar zociņu ievēlšanu Saeimā nākamajās vēlēšanās un Lemberga protežē Egīlu Baldzēnu, kas paziņoja, ka zem Bojāra tēva nav dzīve. Un sašķēla partiju divās daļās, kur mazā daļiņa nomira attiecīgi aktivistiem iesūcoties citās organizācijās kā Guntara Krasta „Libertas”. Tad nāca Rīgas domes laiks, kur pēc valdīšanas Rīgā LSDSP Bojārus ēda, kam nebija slinkums. Galu galā, Bojāru vecāko izēda, jaunākais arī pēc mēra laika neņomāja nodarboties politikā un tagad esot pie Šlesera. Tad nāca skolas direktors, kura laikā tā partija gandrīz izbeidzās. Un tagad ir Dinēvičs ar saviem rokaspuišiem. Pēdējais bija Ata Lejiņa mēģinājums savākt to nosaukumu priekš Štokenberga. Tā kā zināma interese ir.

Normunds

Arī gudri cilvēki reizēm kļūdās. Šķēle zociņus uzskatīja par daudz spēcīgākiem nekā viņi īstenībā bija. Taču potenciālie zociņi nav spējuši Latvijā atrast savu vietu. Bojārs steidzās iekļūt vēsturē ar jaunu Saeimas likumu, Lejiņš te gribēja ieviest ziemeļnieku sociālismu, neizvērtējot patieso situāciju, bet Štokenbergam nekad neko neizdodas izdarīt līdz galam – TP viņam bija uzdots novērst inflāciju – aizmuka pie konkurentiem. Vienotībā pārāk atšķīrās no pārējiem strāvojumiem, tāpēc tika atdots pūlim saplosīšanai. Pa vidu pretendenti uz zociņiem tādas parastas pelēcības vien ir un pārāk godīgi, lai savu izplēstu ejot pāri līķiem, kā to darījis JL, kaut arī būtībā pilnīga pelēcība. Situācija it kā pilnībā nobriedusi sociālistu idejām, tikai līdz šim nav veicies ar personībām. Vai šo nišu aizņems SC, vēl nav zināms.

Ausma

UNIKĀLS PIEMĒRS

Informācija no <<http://lv.wikipedia.org>>

... kad no 1989. decembra līdz 1990. decembrim [LSDSP] priekšsēdētājs bija Valdis Šteins, vērojama [bija] tendence [to] pārvērst par labēju nacionāli radikālu partiju, asi vēršoties pret reformkomunistiem. Vadlīnijās tika nosprausts, ka LSDSP rindās nedrīkst uzņemt bijušos komunistiskās partijas biedrus vai ar Latvijas komunistisko partiju saistītas personas, kas nozīmēja, ka partija slēgta praktiski visām personām ar akadēmisku izglītību un organizatoriskā darba pieredzi. Šī iemesla dēļ izcēlās konflikts starp Valdi Šteinu un Jāni Dinēviču, kurš uzskata, ka partijas rindās ir jāuzņem jebkurš noderīgs kandidāts, neatkarīgi no viņa pagātnes. LSDSP sašķēlās divās frakcijās, kur J. Dinēviča viedokļa piekritēji atradās Rīgas organizācijā. 1990. gada janvārī LSDSP vadība izslēdza Rīgas organizāciju. 1990. gada 1.-2. decembrī Cīrulīšos (Cēsis) notika LSDSP 21. kongress, kurā V. Šteins zaudēja partijas priekšsēža amatu un viņa vietā kā kompromisa figūra tika ievēlēts dzesnieks Uldis Bērziņš. LSDSP šajā laika periodā bija 800 biedru. 1991. gada 28.-29. decembrī pēc ĀK iniciatīvas LSDSP atkalapvienojās ar J. Dinēviča vadīto LSDP un notika apvienotās LSDSP 22. kongress. Par partijas priekšsēdētāju tika ievēlēts U. Bērziņš, par vietniekiem — Ē. Baldzēns, A. Mugurēvičs, J. Dinēvičs. (..) Īsi pirms LSDSP 23. kongresa partijas vicepriekšsēdis E. Baldzēns tika ievēlēts par partijas priekšsēdētāju. (..) [1993. g.] 5. Saeimas vēlēšanās LSDSP nepārvarēja 4% barjeru. [1994. g.] par priekšsēdētāju 24. kongresā tika ievēlēts J. Dinēvičs. (..) Neilgi pēc 24. kongresa partija atkal sašķēlās divās naidīgās frakcijās. (..) Partijas 25. kongresā tika nolemts, ka jāveido koalīcija ar radniecīgām partijām un organizācijām. Kā partneri partijas vadība (..) izvirzīja J. Bojāra vadīto LDDP (..) 1995. gads izvērsās par LSDSP līderu cīņu par Juri Bojāru par ietekmi koalīcijā. (..) 1995. gada 26. kongresā par LSDSP priekšsēdētāju tika ievēlēts Arnis Mugurēvičs. 1996. gada janvārī LSDSP CK ārkārtas sēdē tika konstatēts, ka partijā ir tikai 250 biedru. Partijas CK sastāv no 32 locekļiem taču pat uz ārkārtas sēdi ierodas tikai 19. Visā Latvijā bija tikai 3 reāli strādājošas LSDSP organizācijas — Madonas, Cēsu un Preiļu rajonos. 1997. gada 25. oktobrī Rīgā tika izveidota divu partiju — LSDP un LSDSP koalīcija — Latvijas Sociāldemokrātu apvienība (LSDA). 1999. gada 29. maijā Rīgā LSDSP 31. kongress pieņēma lēmumu par trīs partiju — LSDSP, LSDP un LDP apvienošanos vienā partijā. Par priekšsēdētāju tika ievēlēts Juris Bojārs, par priekšsēdētāja biedriem — Egils Baldzēns un Valdis Lauskis. Neskatoties uz līderu iekšējiem konfliktiem, kuru dēļ LSDSP nebija guvusi panākumus nevienā līdz šim veidotajā vēlēšanu kampaņā, tieši esot šajā koalīcijā 1998. gada 7. Saeimas vēlēšanās partija guva pirmos

nopietnos panākumus ar 123 056 vēlētāju balsīm iegūstot 14 deputātu posteņus (koalīcijai kopā) Saeimā. (..) Trīs gadus vēlāk, jau kā LSDSP līderis Juris Bojārs prata veidot partijas ārpolitisko stratēģiju un izmantoja visus iespējamus līdzekļus kā rezultātā arī 2001. gada pašvaldību vēlēšanās LSDSP ieguva 14 vietas Rīgas Domē. Pēc uzvaras Rīgas Domes vēlēšanās LSDSP izveidoja koalīciju ar PCTVL un TB/LNNK (drīz TB/LNNK no koalīcijas izstājās, un to aizstāja virkne mazu partiju). Ja Bojāra vadībā izveidotā LSDSP ārpolitiskā stratēģija bija sekmīga, tad partijas iekšējais klimats — neveselīgs: LSDSP kārtējo reizi bija sadalījusies divās nometnēs no kurām vienu veidoja J. Bojāra sekotāji un otru — bijušās partijas elites pārstāvji. Partiju pameta Egils Baldzēns un viņa sekotāji, izveidojot jaunu partiju Latvijas Sociāldemokrātu Savienība. Pēc partijas šķelšanās LSDSP 8. Saeimas vēlēšanās nevarēja pārvarēt 4% barjeru, bet 2005. gada pašvaldību vēlēšanās Rīgas Domē ieguva vairs tikai 7 vietas. Partijas 37. kongresa laikā J. Bojāram nācās atkāpties no partijas vadītāja posteņa un kongress ievēlēja Guntaru Jirģensonu. 2009. gada oktobrī partijas LSDSP 41. kongress novērtēja kā neapmierinošu gan LSDSP līdzšinējā priekšsēdētāja Dinēviča, gan valdes darbību. Iemesls tam bija vairāk nekā pieticīgie rezultāti aizvadītajās pašvaldību un Eiropas Parlamenta (EP) vēlēšanās. No 118 pašvaldībām vēlētāji ir atbalstījuši LSDSP sarakstu tikai 19 novados, kopumā ievēlot 37 deputātus. LSDSP kongresā tika atzīts, ka *stāvokli LSDSP, kurā patlaban ir 996 biedri nevar atzīt par apmierinošu*. Vairākās teritoriālās organizācijās periodiski strādā valde, bet kopu sanāksmes netiek saauktas, kā arī LSDSP centrālās valdes sēdes bieži vien nav notikušas kvoruma trūkuma dēļ, jo partijas aktivisti tajās neuzskata par vajadzīgu piedalīties. LSDSP šajā gadā nebija pārstāvēta ne Saeimā, ne Rīgas domē, bet tās pārstāvis Rihards Eigims tika atbrīvots no Daugavpils mēra amata. Latvijas faktu 2009. gada rudens partiju reitingu tabulās LSDSP vairs netika iekļauta. 2010. gada 10. aprīlī partijas 42. kongresa delegāti ar 121 balsi par, 24 balsīm pret un vienam delegātam atturoties, nobalsoja par priekšvēlēšanu apvienības „Atbildība” izveidošanu kopīgi ar bijušā eiroparlamentārieša Guntara Krasta vadīto apvienību Libertas.lv un Latvijas Apvienotās Policistu apvienības priekšsēdētāja Agra Sūnas partiju Latvijas kustība „Solidaritāte”. Savukārt LSDSP priekšsēdētāja vietnieki Atis Lejiņš un Ilmārs Gromuls, kā arī ģenerālsekretārs Ansis Dobelis, protestējot pret kongresa vairākuma balsojumu, paziņoja par atkāpšanos no amatiem. Vēlāk Atis Lejiņš nolēma kandidēt apvienības Vienotība vēlēšanu sarakstā, nepakļaujoties LSDSP kongresa lēmumam, taču no partijas viņu par to izslēdza tikai pēc vēlēšanām.

Latvijas valsts politisko partiju vēsturē LSDSP ir unikāls piemērs, kur līderu nesaskaņas un to dažādie uzskati ilgstošā laika periodā spēlēja tik negatīvu lomu partijas darbībā. □

Lōcis... Tas laikam kādā no daudzām latgaļu izloksnēm nozīmē: lācis [prof. dr. phil. P. Stroda (1892-1960) *Pareizrakstības vōrdneicā*: lōcs], un tas ir stiprinieks, bet ir gan arī kāda valsts, kas lāci uzskata par savējo, par savas varenības iemiesojumu... 2000. gada tautas skaitīšanā tika jautāts, kādas valodas protam, bet šāds jautājums tika uzdots vien tiem, kuri vecāki par 12 gadiem. Tie, kuri bija jaunāki par 12 gadiem, tika atzīti par mēmiem, – viņu krievu valodas neprašana netika pieskaitīta, – un rezultāti tad nu rādīja itin iespaidīgu krievu valodas pratēju daudzumu. Apskatnieks Pols Goubls, kura balss tolaik Latvijā vēl nebija aplūsināta, nekavējās ar secinājumu, ka šādi rezultāti tiks izmantoti politiskos nolūkos, un tā patiešām notika, un tas notika par labu kādas kaimiņu valsts, nevis Latvijas politikai. 2011. gada tauta skaitīšanā, kur noteikti atklātos, ka krievu valodas prasāna starp latviešiem ir stipri gājusi mazumā, jautājuma par valodu prasānu nebija. Kā tika ziņots brīvajā presē, tad esot bijis spiediens no valdības puses, lai jautājumu tautas skaitītājiem būtu cik vien iespējams mazāk, sak, rīkosimies taupīgi! Tika gan jautāts, *kādu valodu Jūs pārsvarā lietojat mājās?* un *vai Jūs ikdienā lietojat latviešu valodas paveidu – latgaliešu valodu?* Tātad, „taupīgā” „suverēnā” „valsts” „valdība” viena jautājuma vietā galā bija uzdevusi divus, un nav jābūt Polam Goublam, lai saprastu, ka atbildes, bet jo īpaši uz pēdējo jautājumu, tiks izmantotas politiskos nolūkos. Lācis ir gan stiprs, bet ne tālredzīgs...

Lasot JG 266, rodas atziņa, ka labu autoru mums netrūkst, tā ka šai ziņā rakstu krājums varētu kļūt arī biežāks.

Ainārs Zelčs, Alūksnē.

Mākslinieces Anitas Jansones-Zirnītes dzimšanas dienā (31.VII) savās mājās „Viļņos” Burtnieku ezera krastā sarīkotajā, pašas nesen gleznoto 92 pasteļu izstādē. No kr.: JG līdzstrādnieks Māris Brancis, apgāda „Mansards” vadītājs Jānis Oga, JG un *Laikraksta „Latvietis”* līdzstrādnieks Uldis Siliņš un jubilāre Anita.

Foto: Teksma Purina

Sveicieni Dzejas dienās! Jūtos tādus saņēmis ar JG266 – ar Raimonda Staprāna suģestējošo “Kluso dabu...” un gleznas fragmentu uz vāka; ar Vizmas dzejoļu kopas spraigumu un svaigumu; ar bagātīgo ziņu klāstu, vērtējumiem, viedokļu sadursmēm. Paldies! Kad Latvijā beigsies literatūras blokāde, daža domu apmaiņa noteikti būtu turpināma. Īpaši savilņojošas šoreiz liekas Agates Nesaulles atbildes Dagmārei Beitnerei un Jura Slesera „Čelli”. Vēlot veiksmi arī turpmāk -

Imants Auziņš, Rīgā

JG 266

Lasot par lietām ar latvisku svaru,
Vai nelasīt rakstus, kam sakars ar garu?
Šeit žurnāls mums iznāk, kam nenoliegt klasi,
Kur autori riņķo ap kultūras asi.
Pēc vasaras priekiem, kas paliek mums pāri?
Vai tieksme uz niekiem? Uz tiem esam kāri.
Bet *Jaunajā Gaitā* tiek atnestas lietas,
Kam ikdienas sakarā vis neatrast vietas.
Rudens numurs ir uzticīgs draugs,
Tas vajadzīgs mums kā saimniecei raugs.
Ar saturu bagātu prozā un dzejā
Tas pienesums tikams būs ikdienas sejā.

Abonētājs Anglijā

ATBILDE UZ JĀNA KRĒSLIŅA VĒSTULI JG266:61-62

Uzrunājot Jūs par kulturologu, vadījos – kā Jūs pats konstatējāt – no redakcijas piezīmes JG264 pie Jūsu raksta „Latvijas anarhisti Londonā pirms 100 gadiem”. Savukārt Jūsu uzruna *gospoģinam Laimonim Puram* lieku reizi pierāda, cik krievu valoda saskarsmē ar Latvijas iezemiešiem joprojām ir laikmetīga. Jūs nemiero bojāgājušo latviešu milzīgais skaits. Kritušo tūkstošus samazināt nav mūsu spēkos, vienīgi varam viņus godināt, izprast viņu patriotiskās drosmes cauri gadu simtiem skanošo varonību, mācīties no viņiem izcīnīt un nosargāt savu valsti. Taču Jums vispirms gauži nepatīk, ja tautas brāļi bieži iesaistījušies pārsteidzīgā un gluži nevēlamā veidā (no intervijas Jūsu Rakstu 3. sēj.), – un tādējādi latviešu tēlu pasaulē reklamēja 1905. gada revolūcijas latviešu teroristi, muižu dedzinātāji, (...) arī 1919. gadā slaktiņi boļševiku laikā un darbība revolucionāros notikumos Krievijā, tāpat vācu okupācijas iestāžu manipulētās Arāja komandas izdarības. Rindkopu ar šiem trim vēsturisko faktu uzskaitījumiem noslēdz teikums: *Taču tās nevar saistīt ar latviešu tautas vairākuma nostāju un nekādā ziņā ar neatkarīgu Latviju. 1905. gads, boļševiki un Arāja komanda!* Jūsu ekvilibristika ar vēstures faktiem ir apbrīnojama. Tā būtu nolaidība, ja krievu valodā šodienas Latvijā iznākošie, Latviju apsaukājušie laikraksti neizmanto tu Jūsu doto iespēju Piekto gadu sakādēt, izsakoties būtiskāk, sakēzit ar arājiskajiem slepkavām.

Trīssējumu *Rakstu* sakārtotāja un piezīmju autore Dr. philol. asoc. prof. Dace Lūse savā grāmatā *Latviešu literatūra un 20. gs. politiskās kolīzijas* (2008) apgalvo: *Jāna Krēslīņa apcerēs rādīta plaša 20. gs. sākuma cariskās Krievijas Baltijas provinču aina un, uz dokumentāliem faktiem balstoties, dota nemieru izcelšanās politiskā, sociālā un psiholoģiskā motivācija, un profesores secinājums: Milzīgs bija revolūcijas upuru skaits, un tie nelieļie sociālie un politiskie ieguvumi nekādā ziņā neatsver zaudēto.* Lūk, cik nezaļu sēklas ir dīdžīgas, tās nomāc pat Piektā gada dzemdinātos latvju strēlniekus, kas bruņotā cīņā izcīnīja 1918. g. 18. novembri. Rakstnieks un mācītājs Andrievs Niedra ar Pāvēla Bermonta bandu atbalstu griebeja kļūt par Vidzemes un Kurzemes ģenerālgubernātoru, bermontieši nodedzināja Rastrelli celto Jelgavas pili, bet prof. Lūse apgalvo: *Niedra neieredz asinsizliešanu, jo nevienam mērķi nevar atāisnot, ja tā labā upurēta kaut viena cilvēka dzīvība.* Jums latviešu tauta ir kristianizācijas, Livonijas rezultāts (Raksti 3:260). Dzimtļaužu verdzības Garlība Merķeļa dokumentējumu Jūs uzskatāt par mitlu, tomēr arī Johans Gotfrīds fon Herders (1744-1803), vācietis, vērigs latviešu un mūsu dainu pazinējs, pamanījis, ka latvieši tāpēc vien nevēlas nokļūt debesīs, ka tur būs vācieši. Piektā gada revolūcijā jaunulis Jordans (Jūsuprāt droši vien terorists), kam tikai 18 mūža gadi, pirms nošaušanas noraida piedāvāto mācītāja palīdzību: *Paladies, man nav vajadzīgs runāties ar tā Kunga kalpu, jo es drīzi runāšu ar pašu Kungu.* LU Latvijas vēstures institūta izdotās grāmatas *Aktīvais nacionālisms*

Latvijā 1922-1934 (2005) autors, mūsu pašmāju vēsturnieks Uldis Krēslīņš nešaubīgi uzsver, ka latviešu sabiedrības uztverē *Baznīca* [evanģēliski luteriskā] *vispirms bija viena no pastāvīgās varas galvenajiem balstiem un tāpat prettautiski un reakcionāri institūti. Šo attieksmi spilgti apliecināja 1905. gada notikumu antiklerikālais raksturs.* Latvieši ir Livonijas rezultāts... Drīzāk taisnība Krievijas ģeopolitiķiem, ka latviešu apvienošanās gods pienākas caram Pēterim I. Lai gan – te gribu piebilst – latvieši to droši vien izdarītu paši bez kādiem upuriem, ja vēl 20. gs. sākumā netiktu turēti necilvēcīgā pakļautībā. Būvuzņēmējs un sabiedriskais darbinieks Vilis Vītols grāmatā *Savējiem* (2010), daloties pārdomās, pieredzē un atziņās, atgādina savējiem, ka *izreķināšanās pāris nodedzināto muižu dēļ 1905. un 1906. gadā bija necilvēcīga un, ja Baltijas vēsturē kāds atrod ko pozitīvu par vāciešiem, tad tā ir pašu vāciešu rakstītā vēsture, un Vītola diagnoze: Par daudz salasījušies vācu grāmatas.* Nezinu, kam autors adresējis šo teikumu, bet par baltvācu vēsturniekiem un baltvācu nostalgiskām atmiņām Jums ir pastiprināta interese. Sākot no Fegezaka romāna *Baltiešu traģēdija*, protams, ne latviešu, bet baltvācu, Karla fon Freimana luga, Astafa fon Transē-Rseneka divsējums *Latviešu revolūcija* (1908) ar dziļu naidu pret latviešiem, luterāņu mācītāja fon Rezona atmiņas ģimenes vajadzībām (1989), baltvācu vēsturnieks Jirgens fon Hēns, Latvijas un latviešu vietu vēsturē aicina pārskatīt Detlafs Henings (1998), fon Raucha *Baltijas vēsture*, Anatols Līvens, Ernesta Benca doktordisertācija (1989), prof. Vilfrīds Šlaus, Reinharde Vitruks, fon Blankenhāzens, uzskaiti var turpināt, atrodam pat brīvkundzes Sofijas fon Hānas atmiņas, kura vai vienīgā saredzējusi dzimtļaužu ikdienu Garlība Merķeļa redzējumā. Baltvācu un par baltvāciem sarakstītais viena cilvēka mūžā gandrīz nav izlasāms, un viņu saldie sapni un smeldzīgās skumjas, arī informācija strikti apziņmogota ar baltvācu patriotismu. Latvijā kā neatkarīga valsts nebija pieņemama baltvāciem un nav tagad pieņemama padomju pilsoņiem, pirmie skumst par zaudētām muižām un sūrojams par bauru nepateicību, otrie nevar aizmirst Rīgas jūrmaļu, krievvalodīgo Rīgu, šausminās par latviešu fašismu: izveidojusies divu laikmetu paralēle, vienīgi otrie rakstoņi krievu valodā pēc 100 gadiem būs nesalīdzināmi vairāk par skumstošiem baroniem un viņu mantiniekiem... Nav tā, ka Jūs nesaskatītu carisma un muižniecības ļaunumu, 1905. gada revolūcijas izvīrītās prasības esot bijušas pamatotas, bet ... pārstaidzošs ir Jūsu gala slēdziens, ka pats cīņas veids aplams. Tad kāds cīņas „veids” būtu bijis pareizais? Tāda izvairība no konkrētības par Piekto gadu nav nekas cits kā tukša gudrība, kaut kas līdzīgs pamācībai nest ūdeni caurā spainī. Nepieņemama arī nostādne, ka revolucionāri izraisīja krievu un vācu baronu tik nežēlīgās soda ekspedīcijas. Vispirms jāatbild – kas izraisīja revolūciju? Latvieši to zina. Baltvācu vēsturnieks fon Pistolkorss – kā var spriest no Jūsu apskata – gan apgalvo, ka 1905. g. vēsturi vēl nesot iespējams uzrakstīt. Kāpēc? Varbūt tāpēc vien, ka vēsturniekam ir 49 uzvārda brāļi, ieskaitot to fon Pistolkorss, kas pašrocīgi pakāra 83 latviešus... Pat informācija var būt un var nebūt patriotiska. Boļševikus un sociāldemokrātus Jūs pārāk nešķirojat, visi ir kreisie un tiek iemesti kopkatlā. *Rakstu* kārtotāja prof. Lūse nokļūst līdz

apgalvojumam: *Latvijas sociāldemokrātijas vēsturiskā loma bijusi – sasniegt nelielus mērķus ar milzīgām upuru tūkstošiem.* Mēģinājumi izkustināt Latvijas vēstures pamataktmeņus ir vairāk kā divaini, it īpaši 21. gs., kurā iegājām ar okupācijas varu sagreizotu izpratni par bijušo. Atbildē man Jūs neatbildat manam aicinājumam Latvijas vēsturē iet pa patriotisma taku, bet atrodat vainu manī: ... *LP ilgus gadus bija viens no populārākajiem un ražīgākajiem Padlatvijas rakstniekiem.* Šajā sakarībā skaidrību ienest varētu tieši informācijas speciālists, kāpēc Padlatvijas rakstnieki pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas saņēma un dzīvie joprojām saņem mūža stipendijas, turpretī man parādīja trīspirkstu kombināciju... Bez atbildes palicis mans pamatjautājums – **kam šodien vajadzīga latviešu nācijas vēsture, ja tā neiet pa patriotisma taku?**

Laimonis Purs

Vēstule iespiesta saīsināta (red.)

Ilga Reizniece

VEĻI

Oktobris – veļu jeb zemliku mēnesis. Dievaines. Kurzemē veļi ir saukti arī par ilģiem un pauriem. Vidzemē – par vecajiem, vecīšiem, urgučiem. Vēl – par ēniem un mūžiem, vēl un vēl, un ar to uzskaitījums tāpat nav galā.

Veļu laiku latvieši turējuši par svētāko visā gadā, un tas iildzis no Miķeļiem līdz Mārtiņiem. Bet ne visur. Piemēram, Bērzonē tas sācies deviņas dienas pirms Miķeļiem, Kazdangā – nedēļu pēc tiem, bet Vecumniekos veļu laiku skaitījuši no Mārtiņiem. Jādomā, tas bijis atkarīgs no lauku darbu nobeiguma, jo teikts ir arī tā - *veļu laiks sākas, kad zeme nomirst.* Protams, konkrētie datumi, tādi kā 28.oktobrī vai 1.novembrī, norāda uz jaunāku laiku un baznīcas ietekmi. Pēteris Šmits darbā *Latviešu mitoloģija* (izdevusi Latviešu rakstnieku un mākslinieku biedrība Maskavā, 1918) raksta: *Pie veļu mielošanas turējušās daudzas tautas no seniem laikiem un parasti rudenī pēc lauku augļu novākšanas. Kristīgā baznīca senāk izturējies naidīgi pret šiem pagānu svētkiem, bet 10. gs. sākumā katoļi tos tomēr pieņēmuši. Arī pie latviešiem šī dvēseļu mielošana, kā liekas, ir cik necik pārmainījusies pēc katoļu tradīcijām.* Katoļiem 2. novembrī ir Dvēseļu diena, jeb, mums pierastākā valodā runājot, mirušo piemiņas

CIENĪJAMĀ JG SAIME!

Sakarā ar mūsu žurnāla inkorporēšanos ASV un arī drukāšanas darbu pārcelšanu no Kanādas uz ASV, *JG* saimniecība līdz turpmākai vēstij atradīsies divu saimnieču rokās.

Tos abonētājus, kuri maksā **ASV valūtā**, lūdzam laikus sūtīt maksājumus (**\$39 par gadu, \$76 par diviem – uz čekiem rakstīt Jauna Gaita Inc.**) **TIJAI KĀRKLEI** (616 Wiggins Rd., St. Paul, MN 55119 USA), bet tos, kuru izvēle ir maksāt **Kanādas valūtā**, kā līdz šim turpināt maksājumu kārtošānu ar **INGRĪDU BULMANI** (23 Markland Drive, Toronto, ON M9C 1M8, Canada). Šī vēsts attiecas arī uz tiem, kuri vēlētos piebiedroties *JG* labvēļu saimei.

Saimniecības daļas darba atvieglošanas labad, uz katra saņemtā žurnāla aplokšnes **blakus adresei** atrodams uzdrukāts Jūsu abonementa **pēdējais apmaksātais numurs**. Ja aplokšne aizmesta, Juris Žagariņš (skat. iekšējos vākus) labprāt klieidēs jebkuru neskaidrību.

JG redakcija

diena. Kaut gan vienlīdzības zīmi vilkt šē nevar. Kā man teica kāda latgaliešu sieviņa, nepietiek ar to, ka uzliek svečīti. Par dvēselēm ir jālūdz.

Ko tad veļu laikā vēl darīja? Vispirms – ko nedarīja: nevērpa vilnu, nedzina vadžus, ne pirka, nedz pārdeva, lopus iz mājas neveda un netrokšņoja. *Veļu vakarus pavadīja vīrieši un sievietes kopā, vieni otriem mīklas uzdodami un pasakas stāstīdami. Pirmā vakarā mājas tēvs un māte nolika veļiem ēdienu kādā atstatā vietā klēti un pirti. Ja rījā nedzīvoja saime, tad arvien tur tika veļi pamieļoti. Veci ļaudis stāstīja, ka vēl agrāki veļu mielošanas vietā mājas tēvs attaisījis logus pa nakti vaļā un abās logu pusēs pieslējis priežu lubiņas, lai veļi varētu vieglāk ievēties ...*, tā savās atmiņās raksta Andrejs Pumpurs.

Ar ko mums veļus pamieļot? Sakoptiem kapiem? Ar piemiņu? Jā, bet pieminēt un kādu godā turēt nozīmē viņu ne tikai ar puķēm pušķot, bet godam turpināt un tālāk darīt.□

Par folkloristi Ilgu Reizniecei skat. *JG*266:40.

BAIBAS BIČOLES PARAUGSTUNDA

Rudenim un Dzejas dienām pienācīgā intensitātē rakstnieki un dzejnieki tiek aicināti uz Radio namu, kur 1. programmas vai *Klasikas* ietvaros iespējams demonstrēt savus pantus un paust arī uzskatus, cik nu tādu paušanu pieļauj ideoloģiski visumā ieturētā redakcija. Septembrim esot jau gluži ekvinokcijas dienā, radio uzbilstā dzejniece bija Baiba Bičole, kas pazīstama ne vien trimdas, bet arī dzimtenes publikai, jo Rīgā 1991. gadā ir iznākusi viņas dzejas izlase *Atgriežos*.

Radio sarunā ar dzejnieci uzreiz atklājās iztaujātās personas augstā izteikšanās māksla: ne vien saturiski bagāti teikumi, bet tie priekšzīmīgi veidoti, latvisku uzbūvi. Viņa prot atrast visatbilstošākos vārdus un liek tos vajadzīgā vietā.

Imants Ziedonis jau tad, kad Latvijā īsti pazīstama bija tikai Velta Toma, visādi izcēla Baibu Bičoli kā teicamu dzejnieci. Cik daudziem viņš deva lasīt Bičoles grāmatas, nēmos teikt, jo tai laikā par tādiem tematiem nemēdza iztaujāt (atskaitot aizdomu

gadījumā uzraudzības orgānus), bet es tiku pie grāmatas *Burot*. Un tagad, tikko atgriezies no Jūrmalas, dzejnieks mani atkal iesaista trimdas *būšanās*, vēstulē rakstīdams, ka esmu Amerikas dzejnieču apburts.

Radio raidījumam Bičole bija izraudzījusies dažādu posmu dzeju, ar nedaudziem piemēriem jaudādama raksturot sevi kopumā. Nevaru sacīt, ka Bičoles izteikšanās veids man būtu tikpat tuvs kā Imantam Ziedonim, tomēr arī es ar spriegu interesi aizvien izlasu viņas pantus, ja tos ieraugu. Bet visas grāmatas, kuru ir kāds pusducis, es nemaz neesmu izlasījis. Kad, izmantojot savu ārsta stāvokli, krievu okupācijas gados tiku pie aizliegtās trimdas literatūras, dzeju es nekad nelūdzu, pat Andreju Eglīti ne (ar Stokholmas dzejnieku mani iepazīstināja viņa draudzene un pretiniece Mirdza Ķempe). Bet Baiba Bičole bez īpašas piespiešanās un diedelēšanas bija man tomēr pazīstama.

Baibas Bičoles paraugstunda nemaz nebija pilna, taču arī nepilna būdama, tā mūs uzrunāja ar māksliniecisku blīvumu, tā ka jutāmies kā labā izrādē – piepildīta, bet nav par garu.

Jānis Liepiņš

Jaungaitniece Baiba Bičole savā jaunākā dzejkrājuma *Citviet* atvēršanas svētkos kopā ar apgāda „Mansards” vadītāju Jāni Ogu *Satori* radošajā telpā Berga bazārā, Rīgā (2011.17.IX).

AVENA DZEJISKIE VĒROJUMI

Voldemārs Avens. *Avena dzejoļi*.
Rīgā: Mansards, 2011. 349 lpp.

Apgāds „Mansards” (proti, Jānis Oga) ar īpašu uzmanību izdod darbus, kas radušies ārpus Latvijas – trimdā. Pa vidum gan ir arī izņēmumi – izdots Bronislavas Martuževas dzejas krājums *Deg uguntiņa*, un varēs sameklēt vēl dažu Latvijas latvieša grāmatu. Kā „Mansarda” sevišķu veiksmi vērtēju Ingridas Viksnas izlasi *Es saku paldies*, Eleonoras Šturmas apcerējumu izlasi *50 gadus mākslai pa pēdām* un Voldemāra Avena dzejas kopojumu *Avena dzejoļi*. Atsevišķi jāpiemin Knuta Hamsona *Pa aizaugušām tekām*. Šās grāmatas izdošana jāuzskata gluži par varoņdarbu, ievērojot Eiropas Savienības ģeķīgo ieciklēšanos tikai fašisma negantībās un apzināti ļaunprātīgu norobežošanos no komunisma briesmu darbiem.

Avens grāmatas *Avena dzejoļi* raudzības rīkoja reprezentablā Berga bazāra galerijā, demonstratīvi tur neizlīcis savas gleznas, bet omulīgs grozījās starp konkurentu darbiem. Starp izliktajiem autoriem bija arī tāda pasaules zvaigzne kā Ilmārs Blumbergs. Par absolūtas neatkarības demonstrējumu varēja vērtēt arī paša Avena uzstāšanos aktiera vietā, pieaicinot par palīdzi vienīgi savu kundzi Irēni. Bet ne mazākās izrādīšanās nebija, Avenam bez pretenzijām iesēžoties parastā krēslā, ja īpaši noliktie divi hercogu krēsli nejaušības dēļ bija viesu aizņemti.

Ar lasīšanu, kas raksturojama par rezolūtu, dzejnieks lūkoja uzsvērt savu pantu vienkāršību un ar skatuviskiem paņēmienu necentās slēpt dažu misēkli, ja kāds būtu. Visa uzstāšanās bija patiesīguma apstarota. *Es neesmu lirīkis, mani panti ir dzejiska vērojuma un dzīves filozofiskas izpratnes nosacīti*, tā būtu varējis sacīt Avens, bet viņš neatļāvās nekādu savu pantu raksturojumus, likdams, lai mēs dzeju uztveram tikai tā, kā lasīts priekšā un kā varētu uztvert katrs, lasīdams pats.

Katrs, pats lasīdams, Avena dzejā atrod daudz paradoksu. Paradokss ir autora ļoti iecienīts izteikšanās un uzrunāšanas veids. Avens ir mācījies Daugavpils ģimnāzijā un Saldus ģimnāzijā, kur latīņu valodu prasīja zināt. Latīņu vārdu *paradoxa* uzrāda gan par jēdziena sakni, turklāt ar nozīmi: *negaidīti apgalvojumi, kas šķietami runā preti veselajam saprātam*, bet paradoksa vārds nāk tomēr no sengrieķu valodas. Avens dzejā rīkojas kā īstens

sengrieķu valodas pratējs, izceldams ar saviem paradoksiem vārda pamatnozīmi – *pretēji gaidītājam*. Un Benzelera *Griekiski vāciskajā vārdnīcā* teikts arī: *brīnumaini*. Nu jā, risinājums daudzos pantos rada brīnīšanos: kā tad tā? Gaidījām pavīsam citu iznākumu! Šī negaidītība tonizē lasītāju, tā noturēja spriegumā arī klausītājus, kam ar visām dzesināšanas iekārtām pārkarsusi galerija lika sasprindzināt spēkus. Pats dzejnieks, dzeju lasīdams, bija nokūsis kā Harijs Liepiņš pēc katras Raiņa *Spēlēju dancoju* izrādes, Smilģa pātagas nemitīgi didīts. Avenu neviens nedidīja, arī Irēne Avena savas interlūdijas, no Jura Kronberga priekšvārdiem ņemtas, lasīja kā mierīgu līturgiju.

Avena dzeju vedas saukt drīzāk par miniatūrām, saprotams, ne Volta Vitmena, ne Sudrabkalna miniatūru izpratnē. Dabas vērojumā (ka tā dzejā nefigurē *per se*) Avenam ir manāma sasaukšanās ar Pēteri Ērmani, arī pantu uzbūve reizēm ir salīdzināma. Daba nav Avena iedvesmotāja tādā nozīmē, kā no tās ietekmējas romantiķi. Avenam daba galvenokārt ir dzīves atziņu veidotāja, impulsa devēja sabiedrisku kategoriju izcelšanai. Šāda pieeja gan dažu pantu padara sausu. Tomēr lasīšanā Avens prata drusciņ klabošas vietas padarīt muzikālas, jebšu nekāda mūzika viņa dzejā neskan.

Avens, ilgus gadus nodzīvojis Ņujorkā, tautību juceklī, nav tomēr zaudējis latvisku dzīves ziņu. To viņam nodrošinājuši vecāki un labas skolas.

„Mansarda” izdoto grāmatu var uzskatīt par Avena dzejas pilnīgu kopojumu, jo tajā ietverti visi iepriekš izdotie krājumi: *Caurumi* (1968), *Avis* (1989) un *Piezvani parīt* (2002). Krājumiem pievienota dzeja, kas radusies pēc pēdējā krājuma un dažs presē publicēts, bet krājumos neievietots dzejolis. Tādā kā *appendix* statusā pārdrukātas atsauksmes par iepriekšējiem Avena dzejas krājumiem.

Mani Avena dzeja uzrunā spēcīgāk nekā viņa gleznas, kas arī ir ar lietpratīgu un spēcīgu roku radītas. Vairāk par lielajām gleznām mani uzbilst Voldemāra Avena miniatūrgleznojumi un zīmējumi. Rakstnieks un tēlotājas mākslas pārstāvis vienā personā nav retums latviešu kultūrā. Avenam starp viņiem ir sava ar citiem nesajaucama izcila vieta.

Jānis Liepiņš

Rakstnieks, Dr. med. Jānis Liepiņš ir stāstu, tēlojumu, atmiņu un dzejoļu grāmatu autors. Atdzejojis Dantes sonetus *Vita nuova* kopā ar Vizmu Belševicu. Par grāmatu *Tautas turētāji* (2008) skat. Jura Silenieka apskatu *JG259:89*. Voldemārs Avens ir *JG* redakcijas loceklis (kopš 1995).

HERKULESA CIENĪGS DARBS

Aina Zemdega. *No sapņa uz īstenību*.
Rakstu krājums rakstnieces piemiņai.
Rīgā: Nordic, 2011. 496 lpp.

Šis būtu Ainas Zemdegas sestais, taču, cems, ne pēdējais sējums, ko sastādījis un rediģējis rakstnieces un mākslinieces līdzgaitnieks Dr. Pāvils Vasariņš, kurš arī ir vadījis un piedalījies, ne tik vien kūmās stāvējis, iepriekšējo, ne mazāk masīvo piecu sējumu sagatavošanā publicēšanai. Paveikts Herkulesa cienīgs un tikpat varonīgs lieldarbs, savācot, organizējot, saliedējot dažādu personību rakstus no autoriem, kuri savā laikā ir iesaistījušies Zemdegas mantojuma izvērtēšanā. Ar šo, pagaidām pēdējo izdevumu, lasītājam paveras iespēja aptvert autores enerģisko vispusību – gandrīz līdz viņas pēdējam elpas vilcienam, par ko pārliecināties ikviens lasītājs, lapojot Zemdegas darbu sējumus. *No sapņa uz īstenību* satur apliecinātājus piemērus no viņas *oeuvre*, kā arī no tiem, kuri ir jutušies aicināti novērtēt viņas atstātos, sastādītāja izvēlētos un rediģētos darbus, kas sakārtoti, cik iespējams, rakstīšanas hronoloģiskā secībā.

Var droši pieņemt, ka punkts vēl nav pielikts – agrāk vai vēlāk atradīsies Pāvila Vasariņa *Doppelgengeri*, kas ar tādu pašu rūpību un citību ieskatīsies visos arhīvos un dokumentu krājumos, atrodot tur kaut ko aizmirstu vai papildināmu. Zemdegas atrašanās „Divos krastos okeāna vidū” – patapinot dzejnieka Māra Čaklā virsrakstu, kā arī autores pašas dzejkrājuma nosaukumu *Zem akmeņa zaļa zāle*, vienmēr mudinās uz vēl neuzietām atziņām. Viņas darbi nekad nebūs kritiski izsmelti, tie vienmēr aicinās uz jauniem apsvērumiem, par ko liecina šī sējuma garais piemēnēto autoru saraksts, kur figurē šodienas ievērojamākie mūsu kultūras kopēji, sākot ar Zemdegas laikabiedriem, viņas *compagnons de route* – no Ingridas Vīksnas, Ritas Gāles, Veltas Tomas līdz pat bijušajai LR prezidentei, Dr. Vairai Vīķei-Freibergai, kura vienmēr ir sekojusi ar dzīvu uzmanību mūsu kultūras svarīgākajiem notikumiem.

Tajā pat laikā nešaubīsimies, ka ne viens vien lasītājs sējumā atradīs kaut ko piemērināmu vai citādi formulējamu. Aina Zemdega vienmēr aicinās ieskatīties viņas atstātajā literārajā mantojumā.

Juris Silenieks

Dr. Juris Silenieks, literatūras profesors *emeritus*, ir JG redakcijas loceklis.

Imants Auziņš

LATVIEŠU ELĒGIJA

Ainas Zemdegas *Rakstus* lasot

Daudzdzīvība –
kā daudzdzīvība:
pat ja kārota –
latvietim bīstama
Bet elēģija –

mūs vieno
gandrīz kā reliģija:
dziļumos zarota,
vēl iepazīstama.

Daudz esam pasaulē
triekti
vai paši skrējusi,
elkdievību vārdā
liekti,
pat asinis lējuši.

Bet savu zemi un tautu
noliegt līdz šim
neesam spējuši.

Vai tēvzeme,
trimda
vai lēģeris bija, –
caur visām tālēm sasaucās
latviešu elēģija.

Un nenomāca
vienvienīga necerība –
ši lielākā pasaules
ķecerība.

Latviešu elēģija,
vadi mūs vēlreiz
uz jaunotu ticību,
gandrīz kā reliģija:
palīdzī vēlreiz
uzveikt mums
nīcību.

2010. V

ORIGINĀLAIS OGRINŠ

Atklāšu jums noslēpumu: kad es lasu kādu grāmatu, es vienmēr visu ņemu par pilnu. Es nedomāju par sižetu vai valodu un nevērtēju, vismaz ne uzreiz. Tas ir kā klausīties dziesmu kopumā, nezīnot neko par atsevišķiem celiņiem. Es vienkārši ņemu un lasu, un ja nevaru izlasīt, izjūtu sirdsapziņas pārmetumus. Ja man kādu iemeslu dēļ ir jāizdomā viedoklis un jāklausās celiņi atsevišķi, to es daru vēlāk. Arī savu laikabiedru dzejnieku jaunus dzejoļus es no sākuma nevērtēju, mani vienkārši interesē, ko viņi jaunu būs radījuši.

Nesen man sapnī parādījās Kārlis Vērdiņš un pārmeta, ka esmu slikti uzrakstījusi par kādu dzejas krājumu. *Tu vispār zini, cik daudz ir jāizlasa, lai drīkstētu rakstīt recenziju?* – viņš jautāja. Lai gan es labi sapratu, ka mana sapņa CV ir maz kopīga ar īsto CV un viņa domām, tomēr vēl ilgi šaubījos, vai paši dzejnieki maz drīkst rakstīt par savu spalvasbrāļu darbiem. Daži uzskata, ka tas jā dara tikai profesionāliem kritiķiem. Ir jau, protams, tādi dzejnieki, kas vienlaikus ir arī literatūrzinātnes doktori vai vismaz ir studējuši filozofiju, kas palīdz viņiem gudri izteikties, vai vienkārši dziļi redzoši izņēmumi. Bet citādi – vai tad aktieri, piemēram, raksta par citiem aktieriem? Mūziķi par mūziķiem? No otras puses, mani pašu kā dzejas lasītāju un rakstītāju interesē arī citu dzejnieku domas par dzeju. Vai tās būtu jāpauž tikai virtuvēs vai pusslepenās, pusanonīmās interneta vietās?

Tā nu piekritu uzrakstīt par Andra Ogrīņa jauno krājumu *Zem pulksteņa pulkstenis*, bet sabijos, kad izlasīju pārējos publicētos viedokļus par šo grāmatu. Ko lai es te piebilstu? Ja Aivara Eipura komentārs portālā *Grāmata 24*¹ tikai ieskicē Ogrīņa jaunās grāmatas dzejas ainu, ja Kārļa Vērdiņa skaidri formulētā, lakoniskā recenzija *Kultūras Dienā*² vēl atstāj citiem iespējas tās īsā apjoma dēļ, tad Artis Ostups *Latvju Tekstos*³ minēto grāmatu analizē rūpīgi un izvērsti, ar daudziem citātiem. Turklāt viņiem visiem ir līdzīgas domas. Aprakstot Ogrīņa dzeju, viņi izmanto vārdus *sirreālisms* un *drūms*, kā arī apgalvo, ka dzejnieks gan ir traks un talantīgs, un tāpēc viņa izmantotie tēli ir neapsīkstoši iespaidīgi, taču viņš neprotot atšķirt labas rindas no sliktām, kā arī organizēt tekstu. Tādēļ

1. Rīgā: Neputns, 2011. 112 lpp. Skat. arī <http://tinyurl.com/zem-pulkstena>

2. Kārlis Vērdiņš. „Divu apziņu plūsmas.” *Kultūras Diena* 2011.18.II:6.

3. Artis Ostups. „Mirklīgā raža”. *Latvju Teksti* 3 (pavasaris 2011):47.

viņa dzeja esot ne vien murgaina un blīva, bet arī grūti uztverama, lai gan jaunā grāmata šai ziņā esot labāka par pirmo.

Man patiešām šoreiz gribas paraudzīties uz Andra Ogrīņa jauno krājumu kaut kā citādi, apejot vērtēšanu, vāja un spēcīga nošķiršanu un pat padomu došanu autoram, ko citi ir gana profesionāli izdarījuši jau pirms manis. Gribas, lai *dzejnieka dziļā kultūra un emocionālais spriegums ļauj man izsekot pat vispārdrōšākajiem viņa iztēles likločiem*.⁴

Tomēr tas nemaz nav tik viegli izdarāms. Un ne tāpēc, ka krājumā ir veseli 90 dzejoļi – jādomā, ir bijis kāds konceptuāls iemesls neatteikties no kādas daļas. Patiešām, dzejas krājumam taču nav obligāti jābūt plānam un izklaidējošam. Šī noteikti nav grāmata, kuru var izlasīt vienā elpas vilcienā. Tā prasa lielu darbu un pastāvīgu atgriešanos pie teksta. Nespēju uzreiz izlasīt vairāk par diviem trim dzejoļiem, kas katrs atsevišķi man uzbur gana izteiksmīgas noskaņas. Dažviet gaumīgi dīvainas un spocīgas, bet citkārt duroši izmisīgas. Taču aizverot grāmatu, nākas konstatēt, ka gandrīz nekas nav palicis prātā, un negribas arī staigāt apkārt un uzbāzties apkārtējiem ar citātiem, kā man tas dažkārt mēdz gadīties ar citām dzejas grāmatām. (Līdzīga aizmirstības burvestība pēdējā gada laikā manī notika, lasot A. Zeibota dzeju⁵.)

Iespējams, mana psihe grib izstumt nekomfortablās ainavas. Varbūt to pastiprina formas noteikts skanīguma trūkums. Vai arī mans prāts vienkārši negrib sasprindzināties un atslēdzas no šādas dzejas, tiklīdz tas iespējams? Pirms kāda laika Ilmārs Šlāpins te pat *Satori* blogā⁶ izteica interesantu domu, ka garlaicīgs mākslas darbs nebūt automātiski nenozīmē sliktu (kā cilvēki ir pieraduši uzskatīt mūsdienu informācijas jūrā, kad lasītāja/skatītāja uzmanība kādam mākslas darbam bieži tiek pievērsta tikai uz dažām sekundēm). Ka tas prasa no skatītāja lielāku piepūli, disciplinē, liek „strādāt” un audzina, kamēr negarlaicīgs darbs aizrauj un izklaidē, novēršot uzmanību no būtiskākā un no tā, ka iekšēji šis darbs ir tukšs. Garlaicīgs mākslas darbs nemaskējas, un ja vēl tas ir izturējies kādu laiku pārbaudi, tad gandrīz noteikti tajā ir kaut kas vērtīgs.

Ogrīņa dzejai laika pārbaude vēl ir priekšā. Pagaidām gribas parunāt par vēl vienu interesantu faktu, ko recenzijā atzīmējis arī

4. Jānis Rokpelnis krājuma *Zem pulksteņa pulkstenis* preses relizē.

5. Andris Zeibots. *Ūdens ķirzaka*. Rīgā: Mansards, 2010.

6. *diemžēl vairs nav pieejams*

Ostups⁷. Proti, šajā grāmatā gandrīz nemaz nav banalitāšu. Patiešām, proporcionāli lielu daļu teksta sastāda nekur agrāk nefigurējuši vārdu savienojumi, turklāt spēcīgo tēlu ir tik vienmērīgi daudz, ka katram acīs iekritis kāds cits, un nav pamata dažus no tiem īpaši izcelt. Ogrīnam vismaz detaļās noteikti nevar pārmetēt visiem zināmu apziņas kopumu spekulatīvu lietojumu. Man personiski gan vienmēr ir gribējis tā saucamās banalitātes aizstāvēt, un šķiet kaitinoši, ka daudzi tik bieži vietā un nevietā norāda uz klīšejām. Iespējams, reizēm par klīšejām tiek noturēti arhetipi, mīti, simboli vai vēl kaut kādas struktūras, kas pastāv cilvēkos jau ļoti sen. Tās vienkārši ir, un viss. Ticu, ka neliela deva „banalitātes” ir atslēga uz lasītāja sirdi, un, iespējams, pārmērīgs originalitātes blīvums padara dzeju smagnējāku un apgrūtinā iegušanasos (un te es nerunāju gluži par nesagatavotu lasītāju. Ulža Bērziņa dzeja, piemēram, tradicionāli tiek uzskatīta par uztveramu tikai izglītotam dzejas pazinējam, tomēr tā ir pārāk dzīvīga, lai piedēvētu neinteresantumu). Ne tikai ļaužu psihe ir visiem līdzīgi iekārtota, bet arī, vienā valodas laiktelpā dzīvojot, gribot negribot parādās arī kaut cik vienoti uztveres faktori. Ja no tiem atkāpjami, riskējam netikt saprasti, un te nu tikai minētā laika pārbaude var noteikt, vai nesa-prasts tiek ģenijis vai grafomāns.

Tiktāl par atsevišķu detaļu tēlainību. Visas grāmatas kopējais uzstādījums, iespējams, ir pat svarīgāks. Par ko galu galā vēsta grāmatā *Zem pulksteņa pulkstenis?* Zinu, cik nestilīgi ir runāt par liriskā varoņa un autora personības attiecībām, cik nepareizi ir jaukt autoru ar dzejas „es”. Tomēr, dārgie lasītāji, es uzskatu, ka tos abus var nodalīt tikai, piemēram, bērniem domātas dzejas, vēsturisku poēmu, lugu un tamlīdzīgos tīšas attālināšanās gadījumos. Turpretī, ja dzejā runa ir par indivīda dvēseles procesiem, esmu pārliecināta, ka dzejas balss vairumā gadījumu tomēr ir autors pats. Lielākā daļa mūsdienu dzejas grāmatu vēsta par pašu dzejnieku iekšējo dzīvi (tāpēc varam nebrīnīties, ka dzeju tik maz lasa). Citiem tā top interesanta teritorijās, kurās pārklājas ar plašāk sastopamu pieredzi. Andra Ogrīņa dzejā ir pārstāvēti gan vispārcilvēciski, mūžam nenovecojoši būtiski jautājumi, sevis izzināšana, garīgas mokas, par kuru izcelsmi gan netiek stāstīts, bet kuras tik daudziem ir tuvas un pazīstamas; gan arī tieši radošam, turklāt visdrīzāk dvēseliski nestabilam cilvēkam raksturīgās ciešanas. Tadam, kurš atšķirībā no citiem

klātesošajiem dzird, kā pie durvīm pieklaucē sāpans (94).

...es ievēroju, ka tikai drudža sakarsētām prātam vajag rakstīt dzeju, pirms kāda laika rakstīja Inga Gaile.⁸ Acīmredzot Ogrīņa prāts ir drudža sakarsēts ļoti lielu daļu laika. Par to liecina viņa dzejas apjoms un saturs. Ko tas maksā, cik ilgi tā varēs turpināties, vai viņš sadegs vai radīs iespēju veselīgākai eksistencei – šie ir ikvienam dzejniekam risināmi jautājumi neatkarīgi no sadzīves apstākļiem, iztikas iegūšanas veida, patērētā alkohola daudzuma un citiem privātiem faktoriem.

Lai gan tādi motīvi man ir simpātiski, par pārsteidzoši svaigiem tos nenosauksi. Grūti arī saskatīt šī krājuma ietvaros kādu ceļu vai pārmaiņas, kas būtu notikušas ar tā varoni. Grāmatas beigās gan viņš apzinās, ka ir nomodā un iet uz priekšu (101), skumji samierinās ar dīvainās pasaules bezcerīgumu un it kā pat, cik nojaušams, mazliet to iemil (102). Tomēr kopējā dzejas aina tiek arvien līdzīgi uzbūrta ar plašas fantāzijas palīdzību, no iespaidīgām caururbjošām epizodēm līdz pat absolūtam sviestam (tas ir kā sēžot zāles pīpētāju sabiedrībā – viņu dziļās domas sapratīsi tikai tad, ja sapīpēsies pats, un arī ne vienmēr). Bieži jūtamā dūmakainā šausmes noskaņa ir satraucoša, taču ne vienmēr pārliecina līdz galam. Turklāt reizēm liekas, ka Ogrīņš lasītāju biedē speciāli, tīši vairojot savādos tēlus vēl un vēl.

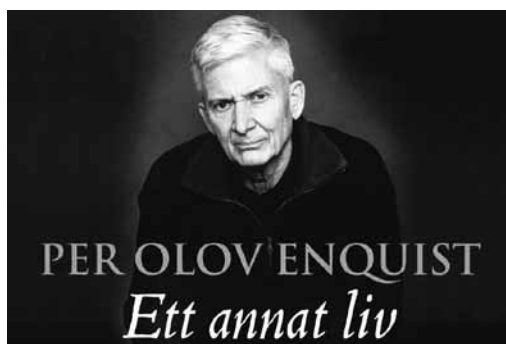
Lūk, tā man gāja, viesojoties Andra Ogrīņa dzejas pasaulē. Taču noteikti ir arī tādi cilvēki, kas grāmatu *Zem pulksteņa pulkstenis* lasa aizrautīgi, ar aizmirstu elpu, kā arī saredz tajā atšķirīgus sarunu priekšmetus no šeit minētajiem. Viņus tad es gribu aicināt izteikties.

Anna Auziņa

Dzejniece un gleznotāja Anna Auziņa ir absolvējusi LMA Glezniecības nodaļu, piedalās izstādēs kopš 1994. gada un ir trīs dzejkrājumu autore – *Atšķirtie dārzi* (1995), *Slēpotāji bučojas sniegā* (2001) un *Es izskatījos laimīga* (2010). Klāva Elsberga prēmijas un Preses nama grāmatas godalgas laureāte. Recenzija pirmpublicēta ¼ satori.

7. Artis Ostups. „Mirklīgā raža”. *Latvju Teksti* 3 (pavasaris 2011):47.

8. Inga Gaile. *Kūku Marija*. Rīgā: Orbīta, 2007: 42.

PAR ENKVISTU VĒSTURES VIDĪ

Per Olov Enquist. *Ett annat liv*.
Stockholm: Norstedts, 2008. 529 lpp.

Ievērojamā zviedru rakstnieka Enkvista grāmata *Ett annat liv* (Cita dzīve), kas visai drīz tika pārtulkota vāciski – *Ein anderes Leben* (2009 - tulk. Wolfgang Butt), ir autobiogrāfisks stāstījums par laikmetu kurā autors dzīvojis un dzīvo. Uzaudzis trūcīgos apstākļos Zviedrijas ziemeļos, bez tēva, baptistu un kristīgo sektantu vidē, vēlāk studējis Upsalas Universitātē, bijis viesu profesors ASV un stipendiāts Vācijā, sākotnēji radikāli kreisi noskaņots, tagad uzskata sevi par sociāldemokrātu. Dzīvo Stokholmā, apceļo Eiropu un Ziemeļameriku, žurnālists un šodien viens no izcilākajiem un interesantākajiem Zviedrijas rakstniekiem. Latviešiem pazīstams galvenokārt ar grāmatu *Legionārna* (1968), resp., tās tulkojumu *Legionāri* (1993) – par zviedru valdības Padomju Savienībai izdotajiem (1946) 146 latviešu karavīriem, kuri II Pasaulē kara beigās bija atbēguši uz Zviedriju. Arī *JG* parādās vairākas recenzijas, no kurām sevišķi nozīmīga ir Ainass Siksnas „Vēlreiz par Enkvista grāmatu” (*JG*78, 1978).

Citā dzīvē viņš apraksta savu pirmo ceļojumu uz Rīgu (1984), kad viņš apmeklēja kādu baptistu ģimeni, kas kategoriski atteikusies pievienoties kādai valsts iestāžu kontrolētai reliģiskai organizācijai. Viņš arī apraksta, kā ticis izsekots, izspiegots. Sevišķu iespaidu uz viņu atstājuši tūkstošiem cilvēku, kas atnākuši ostā atvadīties no radiem, kam bijusi dota īslaicīga iespēja apmeklēt Rīgu – visi vienās asarās, kopā dziedājuši dziesmas. Atgriezies Zviedrijā, vispirms viņš publicē virkni rakstu *Expressen*, par ko PSRS sūtis sūdzas laikraksta redaktoram, sevišķi izceļot Enkvista it kā nepatiesi aprakstītos saimnieciskos apstākļus. Līdz pat Berlīnes mūra sabrukšanai Enkvistam liedz vīzu Baltijas valstu apmeklēšanai.

Latviešu lasītāju sevišķi var interesēt, kā Enkvists apraksta savus sākotnējos un vēlākos uzskatus par leģionāru izdošanu, savus

sakarus ar Zviedrijas latviešiem un savus braucienus uz Latviju. Par karavīru izdošanu krieviem Enkvists jau kā bērns kaut kur bija lasījis, bet pirmo reizi par šo jautājumu sācis domāt, kad apmeklēja (1966) kādu PEN kongresa sanākumi ASV, kur kāds amerikānis sarunā par Vjetnamas karu izmetis, ka zviedri visur braukājot apkārt kā profesionāli morālisti, bet nekad nerunājot par saviem morālistiskajiem konfliktiem, piem., sadarbību ar Hitlera Vāciju un baltiešu karavīru izdošanu krieviem. Rakstnieka secinājums: kaut arī par baltiešu karavīriem esot ļoti daudz rakstīts, patiesībā nekas nav uzrakstīts. Zviedru sabiedrisko domu šis jautājums sašķēlīs divās daļās – pirms baltiešu karavīru izdošanas visumā valdījis uzskats, ka PSRS uzvara zviedru esot izglābusi no vācu hordām, bet pēc leģionāru izdošanas daļas zviedru sabiedrības uzskati esot mainījušies – PSRS esot slepkavīga valsts bez taisnības un likumiem. Vislielākā atbildība gulstas uz bij. ministru prezidenta Hansona (Per Albin Hansson) pleciem – viņš bijis ar mieru izdot ne tikai tos bēgļus, kas Zviedrijā ieradusies pēc Vācijas kapitulācijas, bet arī pirms tam. Katrā ziņā sociāldemokrātu partijas vadība tolaik rīkojusies pretstatā zviedru publiskai domai. Nesot tiesa tiem, kuru uzskatā galvenais vaininieks bijis bij. ārlietu ministrs Undēns (Östen Undén). Vēlāk daudzi nožēlojuši šo soli, ieskaitot bij. ministru prezidentu Erlanderu (Tage Erlander). Enkvists arī intervējis daudzus zviedru virsniekus, apsargus, žurnālistus, mācītājus, arī baltiešu bēgļus, kas bijuši liecinieki leģionāru izdošanai. Izdoti arī ap 3 000 vāciešu karavīru.

Liela vērība grāmatā pievērsta baltiešu bēgļiem – 40 000 igauņiem, 4 000 latviešiem un 400 lietuviešiem, kuri visvairāk mazās laivās nonāk Zviedrijā. Izdošana draudējusi arī baltiešu civiliedzīvotāju bēgļiem – līdzīgi kā Čerčila un Īdena Lielbritānijas valdība izdeva Padomijai neskaitāmus izbēgušos krievus ar viņu ģimenēm. Pārrunas par karavīru izdošanu zināmā mērā nodrošinājušas baltiešu bēgļu palikšanu Zviedrijā. Uzzinām, ka pēc *Legionārna* klajā laišanas autors nolemj ievākt ziņas par izdoto karavīru un arī bēgļu likteni. Jau agrāk viņš konsultējies ar ievērojamo latviešu sociāldemokrātu Bruno Kalniņu, kurš pēc apcietinājuma Vācijā ieradies Zviedrijā, bijis Sociālistu Internacionāles pr-jā vietnieks, iecienīts sociāldemokrātu aprindās. Viņš zinājis teikt, ka neviens no izdotajiem neesot notiesāts uz nāvi, bet daļa deportēta uz Sibīriju, un ieteicis Enkvistam doties oficiālā vizītē uz Latviju. Rīgā, sekojot Kalniņa ieteikumam, rakstnieks apmeklēja arī tolaik

85 gadus veco un kādreiz radikāli kreiso, padomju režīma nežēlastībā kritušo sociāldemokrātu Frici Menderu – mazā dzīvokļa virtuvē bijusi noņemta kāda veca raganīga sieviete, droši vien ar pienākumu uzmanīt veco vīru un par viņu ziņot. Menders Enkvistam iedevis arī žūksni manuskriptu aizvešanai Bruno Kalniņam – rakstus latviešu sociāldemokrātu trimdas izdevumam *Brīvība*. Kā zināms, Fricis Menders par sakariem ar rietumiem apcietināts, tiesāts un izraidīts no Rīgas uz kādu vecu ļaužu mītni Latgalē (skat. Jāņa Liepiņa rakstu *JG264:34-35* – red.).

Enkvista uztverē vairums izdoto – ar dažiem viņš sadraudzējies uz mūžu – bijuši gluži nevainīgi, kuri būtu varējuši kļūt cīnītāji par neatkarīgu Latviju, bet bijuši arī tādi, kas piedalījušies dažādos vācu organizētos policijas un pret žīdiem vērstos pasākumos. Viņš arī noskaidrojis, ka ap 40 no izdotajiem uz daudziem gadiem ievietoti spaidu darbu nometnēs. Enkvists norāda, ka rast skaidrību par izdotajiem esot latviešu vēsturnieku uzdevums, kas līdz šim neesot darīts. Minēts arī daudz kas cits – joprojām neatbruņotās kājnieku/prettanku minas cīņu rajonos, deba-tes par baltiešu piedalīšanos holokaustā, par krievu okupācijas varu, kuras locekļi pēkšņi pārvērtušies krievu minoritātē, par leģionāru piemiņas maršiem, par padomju statujas pārvietošanu Igaunijā, par pavalstniecības jautājumu u.c. Arī Zviedrijas pilsoniskās valdības ielūgums 90. gadu vidū 40 bijušajiem izdotajiem leģionāriem apmeklēt savu ieslodzījuma vietu, uzņemšanu Arlietu ministrijā un ministres Ugļasas (Margaretha af Ugglas) atvairošanos valdības vārdā par izdošanu Padomijai. Mielasta beigās viens no Enkvistam pazīstamajiem leģionāriem teicis īsu un vienkāršu pateicības runu, minot arī faktu, ka vācu okupācijas laikā bijis rakstvedis policijā un ka viņam uzdots atlasīt no sarakstiem žīdu un komunistu vārdus. Rautā klātesošajam Enkvistam licies, ka viņš atrodas Eiropas vēstures vidū, kur vēstures skaidrību aizsedzot cilvēciņas sejas.

Jāmin, ka Enkvista stāstījumā tikai viena nodaļa ir veltīta baltiešiem un leģionāriem. Pārējās pievēršas rakstnieka dzīves norisēm un pieredzēm pasaulē. Tā kā *Cīta dzīve* izplatās plašās aprindās, ir svarīgi zināt, kāds ir Enkvista ar sirds asinīm, varbūt ne vienmēr vēsturiski precīzais, pienesums Latvijas tēlam?

Jānis Krēsliņš, Sr.

Jānis Krēsliņš ir ilggadējs *JG* līdzstrādnieks.

PAR LATVISKO UN ZVIEDRISKO ATTĪRĪŠANOS

Sofi Oksanena. *Attīrīšanās*.

Rīgā: Jumava, 2011. 300 lpp.

Grāmatas, kurām „slava iet pa priekšu”, tiek lasītas īpaši. Līdzās satura, stila, valodas u.c. pašas grāmatas kvalitātēm lasītājs meklē to, kas šo grāmatu darījis slavenu, atzītu un godalgotu. Un uz jautājumu, kā šī grāmata patikusī, parasti arī dod dubultatbildi: bija vai nebija laba lasāmviela, un viņa, lasītājamprāt, ir vai nav pelnījusi tādu plašu atzīšanu un slavu, – tādējādi arī pats sev mēģinot formulēt tos kritērijus, kas nosaka grāmatas patieso vērtību katram lasītājam personīgi un kas nodrošina tās popularitāti savā zemē un ārvalstīs.

Vēl pirms pašas Sofi Oksanenas grāmatas *Attīrīšanās*, ko no somu valodas tulkojusi Maima Grīnberga, biju izlasījusi interviju ar autori, darba fragmentu portālā *1/4 satori*, pamanījusi lasītāju komentārus turpat un dzirdējusi dažādas atsauksmes no draugiem un paziņām. Kad grāmata nonāca manās rokās, lasīju neatraujoties no sākuma līdz beigām. Pēc tam noliku un domāju. Gan par to, kas un kā uzrakstīts, gan par to, kāpēc no vairuma citu izlasījušo dzirdēju lielākoties pozitīvus, tomēr ne īpaši sajusminātus vērtējumus.

Grāmata patiešām ir laba. Nē, precīzāk būs – tā ir ļoti pareizi uzrakstīta. Tik pareizi un profesionāli, ka nav, kur „piesieties”. Tajā ir viss, ko var iedomāties sastapt šādā grāmatā – divi laikmeti, kas vienlīdz nežēlīgi maļ un dragā ļaužu dzīves, ir sižets, kas, palēnām arvien satuvinot ar nepilnu 50 gadu atstarpi risinājušos notikumus, finālā tos sasien ciešā mezglā (gan iepriekš tā kā nojaušamā un paredzamā). Ir visa nepieciešamā varoņu un to raksturu gamma – no pavisam pavisam pozitīvās (vai tikai man viņa rādās mazliet idealizēta?) Ingelas, kurai piemīt visi sievietes tikumi, kas skaidri redzami darbos un attiecībās, zeltainajās matpīnēs un dziedāšanā, un tos neskar un nebojā nedz traģiskie notikumi, nedz garā dzīve svešumā un nabadzībā, līdz galēji „melnajiem” suteneriem Pašas un Lavrentija ar viņu melno BMW, kura esamība un parādīšanās iedvēš šausmas Zārai un Alīdei, un arī šie abi ir pareizi zīmēti un tamdēļ nav gluži vienlīdz melni – blakus sava truluma dēļ necilvēcīgajām

Pašas izdarībām viņa biznesa partneris Lavrentijs ik pa brīdim liekas gluži vai lāga zēns. Vēl baisāki par šiem diviem ir rēgainie un vardarbīgie tēli pagastmājas pagrabā – un tie jau darbojas bez vārdiem un seļām, būdami reāls ļaunuma iemiesojums, kura atstātās baisās pēdas vajā Alīdi, Lindu un citas sievietes visu atlikušo mūžu. Starp šiem gaļējiem poliēm pārējos varoņus var teju vai sarindot secīgā toņu kārtojumā no neapšaubāmi melnā uz neaptraipīti balto. Te ir grāmatas galvenās varones Alīde un Zāra, te arī Alīdes virs Martins un citi, kuri pakļauti lasītāja tiesai un kuru apsūdzēšanai (un apsūdzēt ir nopietns pamats – nemaz nerunājot par citām ceļamām apsūdzībām gan Alīde, gan Zāra nogalina cilvēku) un aizstāvībai ir gana daudz ļoti vēra ņemamu argumentu.

Romāns nodēvēts par „attīrīšanos”; jādodomā, autore pieļauj grēka un tā nomazgāšanas iespējas apcerēšanu, pati gan ar to nenodarbodamās, taču arvien ciešāk sienot varoņus (pareizāk sakot – abas galvenās varones) situāciju, kaislību, baiļu atkarībā, šķietami atstājot ļoti niecīgu izvēles iespēju līdz brīdim, kad atkarības saite top tik neiespējami īsa un nežēlīga, ka atliek to pārcirst vai pašai iet bojā. Tas ir lielās izvēles brīdis, un abas romāna varones Alīde un Zāra izvēlas pirmo. Šo iespēju autore (ja apzināti, tad morāle ir ticami noslēpta) liedz tikai polārajiem varoņiem – Ingela ir fiziski „nolikta ārpus” romānā atainoto notikumu laba un ļauna kaujas lauka, tālu prom Vladivostokā, savukārt gaļēji negatīvajiem tēliem attīrīšanās iespēja tiek liegta vēl kategoriskāk.

Tikai pašai autorei vien zināms, kas šajā darbā ir īstais galvenais varonis – vai tas ir stāsts par mīlestību un kaislību, kura padara cilvēkus par laika, notikumu un pasaules ķīlniekiem, un konkrētie notikumi ir tikai ļoti izvēlēts fons, vai galvenais tomēr ir konkrēta, dramatiska laikosma attēlojums konkrētā vietā ar vēsturei piešķirtām cilvēku seļām. Romāna nosaukums man liek domāt, ka iespējams trešais variants.

Pieļauju, ka tieši grāmatas pareizuma dēļ vairums aptaujāto lasītāju (un es tajā skaitā) diezgan lielā vienprātībā atzīst, ka tā ir patiesi laba, tikpat lielā vienprātībā pie apzīmējuma „laba” arī paliekot. Bet, manuprāt, ir vēl cits iemesls tam, ka nav sajūsmas, nav dziļa līdzpārdzīvojuma. Neskatoties uz faktu, ka autorei māte ir igauņu izcelsmes, tiešas asinssaites ar grāmatā aprakstītajiem notikumiem autorei nav. Atšķirībā no latviešu lasītājiem, kam katrā ģimenē joprojām ir kāda sāpīga, dzīva saite ar II Pasaules kara,

okupācijas un pēckara traģēdiju, un mēs joprojām citādi skatām to, kas mums ir tuvi un līdzīgi izdzīvoti likteņi, bet Rietumu rakstniekiem un lasītājiem – vēstures notikumi, protams – skarbi, traģiski, tomēr *fakti un notikumi*. Ar to ne mazākā mērā negribu teikt, ka par padomju okupāciju, represijām, slepkavībām, izsūtīšanām būtu tiesīgi rakstīt tikai latvieši, igauņi, lietuvieši, jo ne par rakstīšanu ir runa, bet gan par lasīšanu un teksta attiecībām ar lasītāja, šajā gadījumā – latviešu lasītāja, pieredzi. Un vēl mazāk gribu autorei pārmet rakstīšanu par to, ko mēs jau zinām; viņa ir Rietumu autors un viņas pirmie lasītāji ir Rietumu ļaudis. Teiksim, tāpēc man, kā lasītājam un cilvēkam ar savām dzīvesziņām un zināmu starp rindiņām lasītprasmi, grāmatas beigās pievienotie izraksti no dažādiem savulaik slepeniem un ļoti slepeniem dokumentiem vairs nelikās būtiski – man šie pielikumi apliecināja vien to, ka viss iepriekš rakstītais ir *patiesība, patiesība un nekas cits kā vien patiesība*, par ko es tāpat ne mirkli nešaubījos, jo – riskējot atkārtoties – grāmatā uzrakstīta *pareizi*. Un es nemaz vairs nesmu droša, ka pareizi rakstīt grāmatas ir pa īstam pareizi.

Maira Asare

Rakstniece Maira Asare, kuras pārdomas par Sofi Oksanenā romānu pārņemtas no kultūras portāla *¼ satori*, ir dzejkrājumu *Kas ar dzegūzi spēlējās* (1995), *Ceļš uz Tiju* (2009) un *Hanzas aukstā liesma* (2010 – latviešu un krievu valodā kopā ar Sergeju Moreino) un prozas darba *Sieviešu zona* (2009) autore. Latviskojusi krievu rakstnieka Sašas Sokolova romānu *Muļķu skola* (2010) (*Škola dļa durakov*, kas, pirms publicēšanas 1976. gadā, jau 60. gados cirkulē *samizdatā*).

Sofi Oksanen

* * *

Oksanenas *Utremsning* (Stockholm: Albert Bonniers Förlag, 2010) zviedru recenzentu aprindās tiek daudzināta kā moderns vēstures tēlojums labi izbalansētā prozā (Elisabet Norin, *Kristianstadsbladet*), kurā var baudīt brutālu prieku (Jens Runnberg, *Dalarnas Tidningar*). Grāmata guvusi vairākus apbalvojumus, ieskaitot Ziemeļvalstu literatūras balvu (2010). Autore ir radikāla gan rakstos, gan sabiedrībā, studējusi literatūru Somijā, pazistama kā aktīva homoseksuāļu atbalstītāja Baltijas valstīs un Krievijā. Tēvs – somis, māte – igauņiete. Oksanena pārvalda igauņu valodu, taču dzīvo Somijā un raksta somu valodā.

Katrs, kas piedzīvojis padomju okupāciju, romānā var zināmā mērā justies kā mājās. Lasītājs tiek aizvests gan uz Somiju, gan arī Latviju, var mazliet iepazīties ar Turaidu un Siguldu un nopirkt latviešu valodā cukuru vai pienu. Vides tēlojums, visvairāk laukos, ir zemniecisks, raupjš. Cilvēkus raksturo naivitāte. Notikumi risinās galvenokārt Igaunijā, kur smird pēc nāves un valda ļaundabīgi laika apstākļi. Norādes uz dažādiem nesenās vēstures posmiem diezgan nesakarīgi nomaina viena otru (brīvvalsts, padomju okupācija un atgūtā brīvība Igaunijā), kas brīžiem padara lasīšanu sarežģītu. Tuvu viena otrai esošā privātā un sabiedriskā dzīve galvenokārt skatīta no sievietes perspektīvas. Viena no galvenajām varonēm, igauņiete Alīde, precējusies ar igauņi Martinu, padomju varas laikā kļūst pārliecināta komuniste. Viņas dzīve ir padoša padomju melu režīmam. Martinam nomirstot, viņa mantās var atrast diplomus un medaļas par nopelniem padomju valsts labā. Agrāk uz savu vīru lepnā Alīde 1991. gadā atskārst, ka vīra panākumi ir kļuvuši neizdevīgi. Pretstats Martinam ir igauņu nacionālists Hans, Alīdes māsas vīrs. Skaudīgā, primitīvu un destruktīvu jūtu pārņemtā Alīde, iemīlējusies savā svainī, piedalās procesos, kas saistīti ar savas māsas izsūtīšanu uz Iekšlietu ministriju. Atbrīvojusies no konkurentes, viņa visai nepārliecinoši palīdz Hansam slēpties no padomju varas pārstāvjiem mājas pagrabā.

Otra romāna varone ir Zāra, prostitūta, kura no izsūtījuma Vladivostokā 1992. gadā atgriezusies Igaunijā. Viņas vīrs, Igaunijas krievs, glabā sievas pasi, lai tādējādi pār viņu nepazaudētu savu varu. Aizbēgusi no vīra, Zāra ierodas Alīdes mājā, kur viņu labi uzņem un liek mājas saimniecei nojaust par to, ka viņas radniecību ar Alīdi. Tiešā, drastiskā valodā atainota Zāras atbrīvošanās no savas pazemojošās dzīves, nožņaudzot vienu no

saviem apspiedējiem. Alīde savukārt nošauj divus Zāras izsekotājus.

Apraksti pārbagātā valodā nedod atelpu un ne vienmēr nāk romānam par labu. *Martins runāja labi kā Staļins... pacēla roku runājot, baidīja ar fašistiem, sabotieriem, bandītiem (...) viņa kulaks bija liels, ikšķis vēl lielāks, delna kā buļļa galva, viņš to varēja kustināt un ar to arī aizsargāties. Martinam karājās lielas ausis, spējīgas uztvert visu* (158). Un vācu okupācijas laikā: *...viss bija labi, vācieši uzvedīgi, noskaņa pacilāta un ermoņikas spēlēja. (...) Visiem bija jāatgriežas, mammai un papam, visiem pazudušajiem, visai labībai bija jāaug kā nekad, Ingelai atkal jāuzvar sakņu sacensībās Maanooredā un kopā ar māsu, kad viņas būs kļuvušas pāris gadus vecākas, jāiet uz rudens ballītēm* (122). Autore netēlo igauņus tikai kā upurus un iedzimta krietnuma paraugus. Viņi ir arī destruktīvi, ir spiesti melot un piemēroties apspiedēju ideoloģijai. Oksanena solidarizējas ar igauņiem, taču atsakās no savas mātes tautas idealizēšanas. Zināma idealizācija parādās Hansa tēlā – igauņu nacionālists, sadarbojas ar vāciešiem, nezaudē cerību drīz būt kopā ar savu deportēto sievu un meitu.

Brīvajā Latvijā (2011,17) Oksanenas romānu slavina Pēteris Vasks – latviešiem nesot tik labas grāmatas, *kas sit pa pautiem*. Varbūt mūsu tautas talants atrod citus veidus kā izpausties. Taču gribētos apgalvot, ka Richarda Ridzinieka romāns *Zelta motocikls* (Grāmatu Draugs, 1976; Jumava, 1999) psiholoģiski ir uz krietni augstāka līmeņa. Recenzenti Oksanenas darbu dēvē par trilleri, ko raksturo aizvien pieaugošs sasprindzinājums un kura sižets parāda, kā Padomija grauj morāli, pazemojot gan ķermeni, gan dvēseli. Salīdzinot romānu ar dažu pazīstamu krievu klasiku darbiem (piem., Tolstoja *Karu un mieru*), prāts gan nesas pēdējos lieku reizi slavināt.

Liekas, ka mēs, kas esam informēti par Baltijas okupāciju, būsim ne tik jūsmīgi Oksanenas grāmatas lasītāji kā zviedri, kuru zināšanas par Baltijas valstīm (ar reti izņēmumiem) ir trūcīgas, un pirms to neatkarības atjaunošanas lielākā daļa zviedru nelabprāt runāja par baltiešu likteni. Šobrīd zviedru jūsmā par Oksanenas darbu, liekas, ir zināmas vainas apziņas sekas. Protams, tas nav zemē metams, bet nav arī tik ģeniāls, kā tas atbalsoja zviedru presē.

Aina Siksa

JG pastāvīgā līdzstrādniece Dr. med. Aina Siksa dzīvo un strādā Stokholmā. Daudz uzturas Latvijā. (Skat. arī sadaļu *scripta manent*, 59.-60. lpp.)

KAS PIESPIEDA CILVĒKUS PIE ZEMES

Heinrihs Strods. *PSRS politiskā cenzūra
Latvijā 1940-1990*. 2. sējums.
Rīgā: Jumava, 2011, 399 lpp.

Apjomīgajā izdevumā publicēti arhīvu dokumenti, kurus autors laika posmā no 2004. līdz 2009. gadam savācis Latvijas, Krievijas, Vācijas un Lietuvas arhīvos. 1. iedaļā publicēti PSRS Galvenās literatūras pārvaldes (*Glavlit*) rīkojumi, instrukcijas un noteikumi cenzoriem. 2. iedaļā – atskaites *Glavlit* pārvaldē Maskavā laikā (līdz 1984). 3. iedaļā – LPSR cenzūras slepenie politiskie ziņojumi (1957-1985), bet 4. iedaļā – dokumenti „Latviešu trimdas, ārzemju literatūras un ārzemju radoraidījumu cenzūra”. Grāmatas autors konstatē, ka PSRS valsts totalitārās cenzūras faktiskais centrs Latvijā bija LKP CK ideoloģiskais sekretārs, kurš veica galvenā cenzora pienākumus. Rietumu latviešu sabiedrībā dominēja uzskats, ka cenzūra un citādi domājošo apspiešana bija „čekas”, resp., Valsts drošības komitejas (VDK) rūpala, taču „stūra mājas” darboņi izpildīja LKP CK uzdevumus. Ideoloģiskais sekretārs 80. gados bija Anatolijs Gorbunovs, ar kuru politiskās laulības Trešās Atmodas laikā, izliekoties neredzam kompartijas galveno lomu latviešu tautas apspiešanā, slēdza Rietumu latviešu vadošie sabiedriskie darbinieki, kopīgi veidojot „Latvijas ceļu”. Cenzūra, izsekošana un noklausīšanās bija KP ierocis jebkādas nacionālās izpausmes un brīvas domas apmaiņas apslāpēšanā. 1982. gadā tika izdots slepens rīkojums noklausīties ultraskaņu radioamatieru raidījumus 30 km rādiusā ap pilsētām. Rietumu latviešu emigrācija bija viens no nepatīkamākajiem PSRS ārzemju ienaidniekiem. LKP CK pieņēma lēmumu (1976) ierakstīt *Radio Brīvā Eiropa / Radio Brīvība* un *Amerikas Balss* raidījumus pretpropagandas izmantošanai. Kā izriet no grāmatā publicētajiem dokumentiem, tas nebija lēts projekts. Iekārtas vien izmaksāja 50 000 rubļu, bet algu fonds septiņām štata vietām bija 14 000 rubļu gadā. Man bija iespēja 1990. gadā ieskatīties telpās Latvijas Radio ēkā, kur rūpīgi visi ēterā izskanējušie raidījumi tika pierakstīti un nogādāti izmeklētām partijai uzticīgam personu lokam un VDK. PSRS vircenzors bija LKP CK pārraudzībā esošais *Glavlit*, kas, kā secina profesors Strods, veicināja totalitārās sabiedrības sadalīšanu divās grupās – informācijas izdalītājos (kompartija) un saņēmējos (tauta). Zīmīga ir *Glavlit* atļauja Gorbačova atklātības

posma sākumā (1987) Latvijas iedzīvotājiem bez cenzūras drukāt *ekslibris*, ielūgumus uz ģimenes svētkiem (tekstā gan nedrīkst minēt darba vietas) un dotas tiesības nokopēt preses izdevumu atsevišķus rakstus, taču ne visu avīzi vai žurnālu. Šīs rindas raksturo cenzūras ilgstošo „dzelzs roku” poligrāfijas jomā. Gadu desmitiem valstij bija paranoiskas bailes no informācijas par iedzīvotāju nodarbošanos, nemaz nerunājot par kādas armijas daļas pieminēšanu presē vai elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos. Ne viens vien atbildīgais redaktors par pieļautajām kļūdām saņēmis rājienu, tirdīts čekā vai zaudējis amatu. Uzzinām, ka uz pārrunām *Glavlitā* aicināts (1969) kāds galvenais redaktors par to, ka Daugavpils ķīmiskās šķiedras rūpnīcas avīzē atļāvis publicēt, par kādu summu saražota produkcija. Bet Jelgavas rajona avīzes redaktors saņēmis brāzienu, jo norādījis, ka vēlēšanās kandidēs vairāki Sarkanarmijas apakšpulkežī, jo tas, lūk, *tieši norāda uz garnizona atrašanos Jelgavā*. Citīgi cenzori 1971. gadā pamanījuši, sastādījuši aktu un atbildīgajai personai izteikuši brāzienu par to, ka ceļvedī LPSR Finanšu ministrijas semināra dalībniekiem bija atzīmēta pietura autobusam uz Rumbulu. Ja ceļvedis nonāktu Rietumos, tad visiem taču kļūtu zināms, kur atrodas Rumbulas lidlauks.

1984. gadā okupētajā Latvijā vairāk nekā 1 000 organizācijās atradās poligrāfiskā un pavairošanas tehnika, kas regulāri tika pārbaudīta. Ogres trikotāžas kombinātā tika atklāti *visrupjākie noteikumu pārkāpumi* – tur nelegāli drukāti padomi tautas medicīnā, horoskopi, daiļliteratūra u.tml.). Regulāri tika veiktas bibliotēku pārbaudes. Pirmās lielās cenzoru tīrīšanas akcijas notika piecus gadus pēc II Pasaulē kara, kad no LU fondiem kā *novecojusi un kaitīga literatūra* tika iznīcinātas 600 000 vienības. Tajā pašā gadā no LU bibliotēkas izņemtas un nodotas iznīcināšanai 3 524 teoloģiskās grāmatas. Tīrīšanas skāra visas Latvijas bibliotēkas un muzejus. LPSR Kultūras ministrija pieņēma (1953) lēmumu iznīcināt 29 mākslas darbus Tukuma muzejā. Cenzori atklāja (1984), ka Madonas rajona bibliotēkā lasītājiem brīvi pieejama Maskavā izdotā (1962) un starplaikā aizliegtā, L.Z. Kopaļeva grāmata *Gētes Fausts*.

LPSR KP pieaugošas galvassāpes sagādāja ārzemju latviešu pasta sūtījumi un prepa-domju literatūra dzimtenes apmeklētāju koferos. Jau 1958. gadā Rīgā, Ļeņina ielā 21 tika nodibināts slepens ārzemju literatūras cenzūras punkts. Kā liecina publicētie slepenie atskaišu dokumenti, 1980. gadā okupēto Latviju sasnieguši plaši trimdas laikrakstu

LATVJU TEKSTI 3 & 4

Pavasaris un vasara 2011

Laiks, Brīvība, Latvija Amerikā un Latgolas Bolss sūtījumi. No žurnāliem izcelti *DV Mēnešraksts* un *ELJA informācija*, kas Latvijā iesūtīta 11 bandrolēs, adresēta visām laikrasti un žurnālu redakcijām, komjaunatnes vadībai un LPSR Komunistu savienībai. Masveida iesūtīšanas taktiku piekopusi arī *Jaunā Gaita*, bet visi žurnāli pārķerti un pa vienam eksemplāram zināšanai nosūtīti LKP 1. sekretāram un propagandas/aģitācijas sekretāram. 1980. gadā Rīgas cenzūras punktā kopā ieņākuši 57 maiši ar trimdas izdevumiem. Atskaites liecina, ka zināms skaits materiālu nodots LKP CK, VDK un Fundamentālās bibliotēkas speckrātuvei, bet pārējos, ieskaitot skaņuplates, VDK iznīcinājusi. LPSR virscenzors E. Upmalis iesniedzis detalizētu trimdas skaņuplašu aprakstu, no kura izriet, ka PSRS drīkst ievest visas Ilmāra Dzeņa plates izņemot *Sveicienu no Čikāgas*, kā arī „Trīs no Pārdaugavas” pirmo plati. „Čikāgas piecīšu” darbi ierindoti pretpadomju sarakstā, tāpat kā „Portlandes Dzintara”, māsu Ritmaņu, Larisas Mondrusas un visas A. Legzdiņa un J. Ankipānes ierakstītās dziesmas. Cenzoram nav patikusi M. Akerberga plate, jo tajā esot mulsinošas dziesmas „Kauli deg” un „Karavīru tūkstošiem”. Konfiscējamas arī Latvijā ievestās vai iesūtītās „Runču” un grupas „Dundurs” plates.

Visskaurāk cenzoru roka skāra Latvijas dzejniekus, rakstniekus un dramaturģus. Neskaitāmi darbi tika aizliegti, cenzēti vai nodoti pārstrādāšanai. Padomju ideologi bija uzbūruši vēlamo pasauli, kurai ar realitāti nebija nekāda sakara – pasauli bez katastrofām, sociālām un saimnieciskām problēmām, etniskām nesaskaņām, pasauli, kurā pastāv tikai viena vienīga taisnība. 1971. gadā LKP CK nodarbināja dzejnieka Māra Čaklā publikācija žurnālā *Zvaigzne*. Lai cik tas nebūtu paradoksāli, tieši LKP CK locekļa Roberta Kīša ziņojums vistiešāk parāda padomju ideoloģijas paveikto okupētajā Latvijā: *Ezopa valodā, kādā Čaklais visu laiku sarunājas ar lasītājiem, tiek rādīta kāda pilsēta, kur „varen varoša vārna zarā sēž”, bet tauta („cilvēku mežs”), ko moka vārnas pilsētas vēji, apspiesta un piespiesta pie zemes. Ar mājiem par to, ka šajā pilsētā krogos sēž latvieši un pa stabiem lodā telefonisti, lasītājs tiek orientēts uz domu, ka runa ir nevis par pasaku, bet mūsdienu Latviju, par to, ka Padomju vara kā melns krauklis piespiedusi cilvēkus pie zemes, latviešu tautu paverdzinājusi komunistiskajā verdzībā.*

Dainis Mjartāns

Par Daini Mjartānu skat. JG264:39.

LT3 Kārlis Vērdirņš redakcijas slejā bez žēlastības „izķidā” šibrīža latviešu literatūru – *trūkst ideju, jāimportē...* Sīkāk 2010. gada dzeju apskata Vērdirņš, bet prozu – arī *LT* redakcijas loceklis Jānis Ozoliņš.

Fragmentā no Noras Ikstenas *Vīra zilajā lietusmētelīti*, kas dēvēts par romānu, stāstījums, kā top literatūra – no dzīves faktiem kopā ar izdomātu, kā Sodums līdz mūža galam labojis savu *Uliša* tulkojumu. „Ideālais” variants vēl neesot publicēts, bet 1993. gada izdevumā redaktore labojumi *izlaboti atpakaļ*. Dzejā – Ingmāras Balodes „Pēc plūdiem”, uz vāka nobildētās Ingas Gailēs „Garie” un Jāņa Elsberga atdzejotā bītnika Korso (Gregory Corso) „Bumba” („Bomb”) un apcere par to. Juris Kronbergs sarunājas ar Ulfru Eriksonu par romānu *Stikla cilvēki*, arī par *creative writing* mācīšanu, kas mazinot *spontānitāti*, radot *vispārīgu visai destruktīvu* tieksmi *padarīt visu cilvēcisko regulējamu, nokārtojamu, kontrolējamu un komunikablu*. Artis Ostups apcer Andra Ogrīņa dzejkrājumu *Zem pulksteņa pulkstenis*, bet Ilva Skulte – Gaiķu Māra *Gribu ēst*.

Mario Vargas Ljosa Nobela prēmijas (2010) runā (tulk. Edvīns Raups), cita vidū: bez literatūras mēs *tik labi neapzinātos, cik svarīga ir brīvība... un cik briesmīga ir elle, kurā pārvēršas dzīve, kad to samīda tirāns, ideoloģija vai reliģija.*(..) *Man nebūt neliekas, ka, neapzināti kļuvis par pasaules pilsoni, es būtu notrulinājis* (..) *‘senču saknes’, jo mani kā rakstnieku joprojām baro Peru piedzīvotais un Peru gūtā pieredze...*

Jaunizdevumu sadaļā: Arthur Bradley, Andrew Tate *The New Atheist Novel: Fiction, Philosophy and Polemic after 9/11* (recenzē Lāsma Grants); Umberto Eko *Skaistuma vēsture. Neglītuma vēsture. Sarakstu karuselis* (Vilnis Vējš); Otto Ozola *Latvieši ir visur* (Daina Tabūna); Osvalda Zebra *Brīvība tīklos* (Dainis Leinerts, Jūlija Dibovska); Jura Zvirgzdiņa *Atgriešanās Itakā* (Inga Zolude); Artura Henriņa *Velnakmens veļas* (Guntis Berelis); Valentīnas Freimanēs *Ardievu, Atlantīde* (Agnese Krivade); Zentas Ērgles *Pāri gadiem bērības zemē* (Baiba Koemeca); Daces Lūses un Daces Ūdres *Alberts Bels* (Anita Rožkalne); JG redakcijas locekles Intas Ezergailes (1932-2005) *Raksti: Sievišķais/vīrišķais un feminisms* (Kārlis Vērdirņš); Aleksandra Pjatigorska *Kādas šķērsielas filozofija* (Ivars Ijabs); Petra Dirģēla *Baltijas triloģija: Slēptais brasls; Joldijas jūra; Ancilus ezers* (Viktors Dāboliņš);

Andresa Ehina *Pakārtais ievārījums* (Arvis Viguls); Svetlanas Rižakovas *Historica Lettica* (Deniss Hanovs). Detalizētākajām recenzijām pievienojas anotācijas par jaunākām grāmatām latviešu valodā un latviešu literatūras tulkojumiem citvalodās. Vēlme atsaukties uz Orvela (George Orwell) vārdiem (38. lpp.): *Lielāka daļa recenziju sniedz neatbilstošu vai maldinošu viedokli par attiecīgo grāmatu* (..) *Nekas no tā nav labojams tik ilgi, kamēr vien par pašsaprotamu tiek pieņemts, ka ir vērts recenzēt katru grāmatu...*

LT4 redakcijas slejā Jānis Ozoliņš, literatūras skolotājs skolēniem, kuru dzimtā valoda var būt krievu, ukraiņu, azerbaidžāņu vai ivriņu (latvieši tās dēvējot par „krievu skolām”), vēstī, ka no latviešu autoriem skolēni augsti vērtējot Blaumani, Ezeriņu, Ādamsonu, Veidenbaumu, Bārdu, Čaku, Vīrzu, Eglīti, Raini. Seko sūdzēšanās par brēcējiem, kuru uzskatā esot par maz cittautiešiem latviešu valodas un kultūras, ka šī skola ir jāslēdz ciet, jo šādiem mērķiem valsts nauda nav jātērē. Viņš arī recenzē amerikāņu Kaningema (*Michael Cunningham*) grāmatu *By Nightfall* (Krēslai iestājoties) un Sofi Oksanenā romānu *Attīrīšanās* – labs papildinājums Liānas Langas un Guntara Godiņa intervijai, kurā Oksanena pasvītro, ka *Igaunija vēlas, lai to uzskata nevis par postpadomju, bet gan par Eiropas valsti*. Sordē (Bernard Sordet), zinātnieks, pasniezdzējs, plānotājs, rakstnieks, gleznotājs, Latvijā septiņus gadus bijis padomnieks ekonomikas un sociālajos jautājumos. Viņaprāt *finanses nevar būt par sabiedrības vienīgo mērķi* – tā Liāna Langa, ievadot Sordē eseju, kurā secināts, ka *cilvēks būvē pats savu triangularitāti: Esmes Vienotība – Pasaules un Cilvēces Vienotība – Vienotība pasaules Prātā un Garā*. Kritiķe Inta Čaklā, kurai top rakstu krājums, intervijā ar Guntaru Godiņu un Kārli Vērdiņu vērtē *Joti augstu Ziedoni, kurš sadzīvīskā ziņā* (..) *nekāds Antiņš vai Jēzuliņš nebija un prata nokārtot savu dzīvi*. Aptauija (17-57 g. veciem) par kopoto rakstu nozīmi/vajadzību liek Inesei Matisānei secināt, ka tikai tie rakstu krājumi tikuši līdz laimīgam galam, (..) *kuru izdošana kādam ir bijusi goda lieta*.

Viens no uz vāka atainotā Arvja Vigula dzejoliem veltīts Gunaram Saliņam – *žaketes iekšskabatā / tev kāds nemanot ielicis pelnu konfektes*. Žebers mudina: *turi cieši ķieģeli / rokā ar kuru raksti / ja būsi liekvārdīgs / nogursi / raksti īsi*. Uldis Bērziņš, pēc iepazīstināšanas ar Ezra Pounda (Pound) nedienām ASV, piedāvā ievērojamā dzejnieka vairāku darbu latviskojumus, piem., „Epitāfijās” lasām, ka *Fu / mīlēja mākonī gaisos, mežainu paguru; / Diemžēl viņš mira no dzeršanas*.

Literatūrzinātniece Anda Kubuliņa apskata Egila Plauža dzeju atlasī *Lirika*. Vēl Kārlis Vērdiņš apskata Jāņa Vādona dzejkrājumu *Virve*, Artis Ostups – zviedra Tomasa Transtrēmēra *Dzeju*, Anna Auziņa – *Latviešu Krievu dzeja*, kur apkopoti latviešu autoru krieviskj rakstīti dzejoli (no Ernesta Glika, Poruka un Čaka līdz Leonam Briedim, Edvīnam Raupam, Liānai Langai u.c.).

Laikā, kad LV vēlētāji atlaiduši Saeimu, lai darītu galu korupcijai valstī, Ivars Ijabs stāstā „Kaut kā tišām” attēlo „normālu” darījumu starp policistu un pilsoni. Uzzinām, ka Ievas Nikoletas Dāboliņas bērniņas stāsts „Zekubiksēs” jau reiz publicēts Ziemeļamerikā. Kristīnes Želves stāstā „Meitene, Kas Nogrieza Man Matus” garlaikotu, sevi centrētu meiteņu gaitas: *...trīsdesmit gadi man asociējās tikai ar Jaunas Dāmas dzīvokli, ar Jaunas, Slavenas, Labi nodrošinātas un Precētas Dāmas dzīvokli*. Jāka Jeerita uz Jūrmalas fona aprakstītās epizodes noslēdz teikums par Klāvu Elsbergu – *Bailes, ka dzejnieks caur loga stiklu izkāps nāvē*. Liāna Langa apcer Nobela prēmijas laureātes (2009) Hertas Milleres (Müller) *Elpas šūpoles* (Atemschaukel) – par protagonistu dubulto krišanu. Viņu deportē uz *Gulagu*, jo viņš ir Rumānijas vācietis, bet ģimeņi viņš ir kauna traips, jo ir homoseksuālis.

JG lasītājiem labi pazīstamā Eva Eglāja-Kristone salīdzina trīs īsprozas krājumus *Latviešu zelta stāsti, Igaņu zelta noveles, Lietuviņu zelta stāsti* – katrā pa 21 darbam. Diemžēl igauņu un lietuviešu izlasēs nav minēti autoru vārdi oriģinālrakstībā... ja ir vēlme ko vairāk uzzināt. Andai Baklānei grūti klasificēt Noras Ikstenas *Vīrs zilajā lietusmēteliņi*, jo *lielākā daļa biogrāfisku grāmatu esot kaut kas pa vidu starp zinātni un literatūru*. Laura Brokāne recenzē Māra Bērziņa *Titāna skrūves* un *Laika pavēlnieki*; Ruta Veidmane – *Amandas Aizpurietes dzejkrājumu ledusskapja šūpuļdziesma*; Viesturs Vecgrāvis – *Marijas Burimas Modernisma koncepti 20. gadsimta sākuma latviešu literatūrā*; Anda Kubuliņa – *Kārļa Vērdiņa Bastarda forma: latviešu dzejasprozas vēsture, latviešu dzejprozas antoloģija*; Inga Žolude – *Margaritas Perveņeckas Gaetāno Krematoss*, kas esot tīrradnis, pilns ar jaundarinātiem vārdiem – *putreklis, ēnis, fungulis, salnis, u.c.* Bez tam uzzinām par latviešu literāru darbu tulkojumiem citvalodās, par Leipciņas grāmatu tirgu (2011) un Viļņa Vēja melodrāma (NT) „ar dziesmām un dzejām” *Īsie un zibenīgie mirkli*, kas vēsta par Mirdzu Ķempi.

Anita Liepiņa

Anita Liepiņa ir JG redakcijas locekle un latviešu sabiedriska darbiniece Toronto, Kanādā.

NEDARĪTI DARBI VALSTIJ IR BĪSTAMI

Gundars Ķeniņš Kings. *Krīzes laika komentāri*. Rīgā: Biznesa Partneri. 2010. 144 lpp.

Komunikācijas jeb saziņas lietpratējam svarīgas četras īpašības – 1) jābūt redzīgam vērotājam, 2) jāprot vienkārši pastāstīt, 3) jāsaved kopā vajadzīgie cilvēki, 4) jābūt kā uz jauniem darbiem modinātājam pulkstenim. Gundara Ķeniņa Kinga 7. grāmata, kur prasīgi salikta kopā teorija ar bagātīga mūža pieredzi, vēlreiz apliecina, ka tās autors ir augstu vērtējams zinātnieks un praktisku padomu devējs un izcils saziņas speciālists, kurš ceļ gaismā būtisko no krīžu laikā Latvijā un ASV vērotā. Piemēram, uzzinām, ka Oregonas štatā, kur tiek raisīts stāsts par cilvēka dzīves ilgumu, valsts jau tagad gados vecākiem pacientiem nemaksā par īpaši dārgām operācijām... *Ja šī brīža jaundzimušajam paredz 100 gadu ilgu mūžu, tad kļūst pavisam skaidrs, ka viņa pensija nesāksies ar 65, secina profesors. Kaut arī nav patīkami to lasīt, jo skaidrs, ka gribam abus – ilgi dzīvot un ilgi saņemt pensiju, – autors neatkāpjas no sava principa rakstīt tā, kā ir, turklāt viegli saprotamā un raitā valodā. Daži paziņas man pat ir lūguši mudināt Ķeniņu Kingu rakstīt sarežģītāk – tā, kā piedienas cienījamam profesoram. Mana atbilde – sarežģītas lietas izstāstīt vienkārši un saprotami ir brīnumaina, mūža darbā izkopta spēja. Saistošs ir arī autora īpatnais humors un optimisms. Raugi, jau Napoleons esot ievērojis, ka pasīvie un pesimistiskie ģenerāļi uzvaras negūst.*

Kad Amerikā tikai nošķaudās, citviet saslīgst ar plaušu karsoni, bet daudz ko varam mācīties arī no ASV, saka Gundars Ķeniņš – kaut vai atcelt Latvijā ekonomiski pamatoto un reizē cilvēcīgo pievienotās vērtības nodokli pienam un maizei (kā tas esot Vašingtona štatā), jo runa taču ir par tautas izdzīvošanu. Ir arī daudzas jomas, kurās latvieši var pamācīt amerikāņus. Autors ar savu pieredzi abās valstīs ir labs starpnieks saziņā.

Apbrīnojama ir Ķeniņa Kinga spēja iedvesmot celties un meklēt ceļu miglānajā nākotnē. Mūs visus interesē, kurp doties, ko darīt, kā vairot personīgo un valsts labklājību? *Kaut tu dzīvotu pārmaiņu laikā!* – tādu čigānu nolādējumu, raksturojot mūsdienas, piesauc autors, kaut arī pats nespēj dot atbildi uz meitas Mārītes jautājumu: vai turpināt Latvijā turēt noguldījumus latos? Kā rīkoties konkrētā situācijā, lasītājam jāizlopa pašam.

Ar vislielākajiem burtiem es rakstītu autora vārdus: *Jādarbojas, jo nedarīti darbi ir bīstami valstij. Nedarīto sabiedrība zaudē uz višiem laikiem, jo cilvēka darbu nevar uzkrāt citai reizei.*

Krīzes laika komentāri ir labu pamācību grāmata, ko iesaku izlasīt ikvienam studentam, namamātei un uzņēmējam. Pilnībā pievienojos atziņai, ka jāveic lielāki ieguldījumi izglītībā. Mūsdienu augstskolās nepietiek tikai ar lekciju piezīmēm un grāmatu lasīšanu. Jādarbojas praktiski.

Andris Pētersons

Dr. sc.soc. Andris Pētersons ir Biznesa augstskolas Turība mācītbspēks un Sabiedrisko attiecību fakultātes dekāns.

Gundars Ķeniņš Kings

JAUNĀ REDAKTORA PIRMAIS DEVUMS

Journal of Baltic Studies (JBS) 42/2, June 2011. Association for the Advancement of Baltic Studies (<jbs@creighton.edu>)

Pirms ieskatāties dziļāk jaunā *JBS* redakto- ra, Kreitona (Creighton) U. profesora Terija Klārka (Terry Clark) pirmajā nr., labi zināt, ka viņš pats ir bijis *JBS* rakstu autors, kura liet- pratības lauks ir Austrumeiropa. Jāuzsver arī, ka iepriekšējie redaktori un izdevēji ir aug- stu pacēlušī ne tikai žurnāla reputāciju, bet arī metienu – bibliotēku un pētniecības in- stitūtu abonentu skaits ir dubultojies, sasnie- dzot 1 500 visā pasaulē. *JBS* tagad vērtē kā trīspadsmito labāko 44 līdzīga rakstura žur- nālu vidū. 2010. gadā, piemēram, nokopēti 11 207 *JBS* raksti, visvairāk Lielbritānijā, ASV, Krievijā, Igaunijā, Nīderlandē, Kanādā, Vācijā,

Zviedrijā un Austrālijā, kamēr Latvija spēj lepoties ar mazāk nekā 200. Iznāk, ka mūsu eksperti baltiešu lietās nespēj vai arī nevēlas iedziļināties šīs jomas zinātniskajā literatūrā angļu valodā. Šo intelektuālo nabadzību raksturo arī fakts, ka no pēdējiem 100 *JBS* redakcijā iesniegtajiem rakstiem tikai trīs ir nākuši no Latvijas. Visvairāk žurnālam ir devušas un arī žurnālu izmantojušas igauņu akadēmiskās aprindas.

Klārka vēlme ir turpināt celt *JBS* reputāciju un vairot lasītāju skaitu. Tas ir grūts uzdevums, jo *JBS* un tamlīdzīgus akadēmiskus izdevumus vērtē anonīmi, dažādas akadēmiskas jomas pārstāvoši eksperti. Mūsdienās žurnālā, kas nav vairs domāts galvenokārt *AABS* biedriem, bet krietni plašākām zinātniskām aprindām, dominē vēsturnieku pieeja un sociālo zinātņu teorijās ievirzīti raksti. Samazinās aprakstošo vēstījumu skaits. To liecina arī aplūkojamais *JBS* laidniens. No savas puses prognozēju, ka *JG* lasītājiem patiks pirmais, nepatiks otrs, bet viņus kaitinās ceturtais raksts.

Pirmajā – Kalifornijas un Tartu U. politisko zinātņu profesors Reins Tāgepera (<*rtaagepe@uci.edu*>) dod plašu vēsturisku ieskatu igauņu un latviešu nacionālajā izaugsmē, kur īpaša loma piešķirta bīskapam Albertam, reformātoram Mārtiņam Luteram un Livonijas iekarotājam Pēterim I.

Otrajā lasāms valsts pārvaldes pētnieka un baltiešu karaskolasprof. Holgera Meldera (Mölder <*holger.molder@ksk.edu.ee*>) augstā stilā sacerēts pētījums par Baltijas valstu sadarbības problēmām drošības jautājumos. Trešais raksts nāk no Tartu U. doktorandes Rotmetsas (Helen Rohtmets <*helen.rothmets@ut.ee*>). Tā temats: Igaunijas pilsonības politika 1920. gadu sākumā, kad Igaunijā atgriezās I Pasaulē kara bēgļi. Tolaik pavalstniecība varēja tikt piešķirta arī citur, īpaši Krievijā, dzīvojošiem igauņiem. Apmēram puse no 200 000 ārpus Igaunijas mītošajiem igauņiem vēlējās kļūt pavalstnieki. Šī vēlēšanās īstenojās 81 000.

Ceturtajā pētījumā Pensilvanijas (Pennsylvania) U. absolvents vēsturē Aro Velmets (<*aro@sas.upenn.edu*>) salīdzina okupācijas muzejus trīs Baltijas valstīs. Samērā mazais igauņu muzejs koncentrējas uz padomju okupāciju un valsts bojāeju, kam seko 50 gadu posts dažādos līmeņos. Muzejam, ko apmeklē 25 000 skatītāju gadā, 2/3 (\$25 000) no budžeta sedz Kultūras ministrija. Privātais Grūtas parka muzejs Lietuvā, patālu no lielpilsētām, Druskininkai pievārtē, ir sēņu audzētāja Viliamas Malinauskas tūrismā veicināšanas pasākums – liels apmeklētāju skaits

un atrakciju dažādība, bet grāmatu u.c. informatīvu materiālu uzkrītošs trūkums. Samērā lielais un plašāk pazīstamais Latvijas Okupācijas muzejs izceļas ar plašu programmu, lielu apmeklētāju skaitu, ievērojamu publikāciju klāstu, bet nelielu valsts atbalstu. Kaut arī Velmets ar pateicību atsaucas uz četriem padomdevējiem, rakstā ir arī neveikli un apšaubāmi viedokļi.

Kamēr Tartu U. valodnieki prof. Martins Ehala (<*ehalam@ut.ee*>) un Anastassia Zabrodskaja, analizējot bagātīgus statistiskos datus, apraksta tiešām interesanto modeli valodas stipruma vērtēšanai igauņu un krievu attiecībās, tās pašas augstskolas doktorande Kadri Koreinika (<*koreinik@ut.ee*>) pievēršas dialektu un Dienvidigauņijas valodu ideoloģiskiem jautājumiem. Dr. Violetta Parutis (<*vparutis@gum.ucl.ac.uk*>) no Londonas *School of Slavonic & East European Studies, University College* salīdzina poļu un lietuviešu ekonomisko emigrantu iedzīvošanos jaunajā mītnes zemē – viņiem par labu nākot rasistiskie darba devēju uzskati, proti, tomēr „savējie”, Eiropas „baltie” strādnieki.

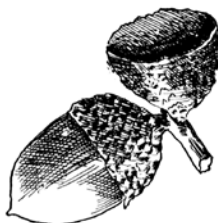
No grāmatu apskatiem *JG* lasītājiem droši vien visvairāk interesēs prof. Andreja Plakana (Iowa State U.) recenzija par Kristīnes Volfārtes grāmatu *Rīgas latviešu biedrība un latviešu nacionālā kustība no 1868. līdz 1905. gadam*. Pārējās: Pietro U. Dini. *Alliletoescvr: Linguistica baltica delle origini – teorie e contesti linguistici nel Cinquecento* (recenzents: William R. Schmalstieg. The Pennsylvania State U.); Anja Wilhelmi. *Lebenswelten von Frauen der deutschen Oberschicht im Baltikum (1800-1939): Eine Untersuchung anhand von Autobiographien* (Sirje Kivimäe, Tallinn); Peter Haslinger, ed. *Schutzvereine in Ostmitteleuropa: Vereinswesen, Sprachkonflikte und Dynamiken nationaler Mobilisierung 1860-1939* (Raimonds Cerūzis, U. of Latvia); Šarūnas Liekis. *1939: The Year That Changed Everything in Lithuania's History* (Christoph Dieckmann, Keele U.); Jolanta Aidukaite, ed. *Poverty, Urbanity and Social Policy: Central and Eastern Europe Compared* (Tone Fløtten, Fafo, Oslo); Janina Šleivyte. *Russia's European Agenda and the Baltic States* (Viatcheslav Morozov, U. of Tartu); Maria Mälksoo. *The Politics of Becoming European: A Study of Polish and Baltic Post-Cold War Security Imaginaries* (Meike Wulf, U. of Maastricht). Numura noslēgumā jauno publikāciju saraksts.

Gundars Keņiņš Kings

Pacifika Luterāņu Universitāte

JAUNĀS GAITAS

LABVĒLI

*Vendīgs auga ozoliņš
Vendīgā kalniņā:
Vara saknes, zelta zari
Sudrabiņa lapiņām.*

LD 34 066, 12

Z E L T A

Amerikas Latviešu apvienība
Šigurds Brīvkalns
Šellija Ekmane
Rita Gāle
Andrejs Ķīsis
Andrejs Ōzoliņš
Andris Priedītis
Jautrīte Saliņa
Ilvars Šteins
Latviešu kultūras biedrība TILTS
Kārlis Vasarājs
ANONĪMS – 1

S U D R A B A

Biruta Abuls
Pēteris Alunāns
Voldemārs un Irēne Avens
Andrejs Baidiņš
Nikolajs Balabkins
Maija Bišmanis
Uldis Bluķis
Jānis Brežinskis
Ingrīda un Nikolajs Bulmaņi
Oļģerts Čakars
Laila un Pāvils Cakuli
Vija Celmiņš
Juris Cilnis
Aina Dravnieks
Rita Drone
Jānis Eglītis
Richards Grigors
Lolita Gulbis
Ingrīda Jākobsonē
Laima Kalniņa
Fred A. Keire
Dace Ķezbers
Egīls Kronlins
Kazimirs Laurs
Aija Medenis
Modris Mednis
Melburnas Latviešu biedrība
Lalita Muižniece
Sarma Muižniece Liepiņa
Guna Mundheim
Arturs Neparts

Ausma Matcate-Nonācs
Jānis Peniķis
Juris Petričeks
Jānis J. Pirktiņš
Ilze Plaudis
Vilis M. Plinte
Astra un Andris Roze
Alfreds R. Semeiks
Maija un Juris Šleseri
Ilona un Raimonds Staprāns
Zenta Stengels
Ruta Straumanis
Biruta Sūrmane
Tupešu Jānis
Lauma Upelnieks Katis
Dagmāra Vallens
Pāvils Vasariņš
Rasma Vītols
Modris un Gita Zandbergs
Ģirts Zēgners
Gunars Zvejnieks
ANONĪMI – 2

B R O N Z A S

Ivars Antēns
Ritvars Asbergs
Gundega Dāvidsone
Edīte Franklin
Ligita Galdiņa
Tija Kārkle
Indulis Lācis
Jānis Langins
Ieva Liepkaula
Lilija Pencis
Dzidra Purmale
Ina Purviņa
Ausma Rābe
Dzidra Rāzevska-Upāne
Austra Reine
Marga Reinholds
Jānis M. Riekstiņš
Helmi Rožankovska
Silvija Rūtenberga
Linda Treija
Leo Trinkuns
Juris Viksniņš

JAUNĀ GAITA

Galvenais redaktors:

Rolfs Ekmanis
50 Cedar Lane
Sedona, AZ 86336-5011 USA
Telefons/telefakss: 928-204-9247
rekmanis@gmail.com
rolfs.ekmanis@asu.edu

Galvenā redaktora vietnieks:

Juris Žagariņš
121 Harvard Street
Springfield, MA 01109-3821 USA
Telefons: 413-732-3803
juris.zagarins@gmail.com

Redaktori:

Voldemārs Avens, Vita Gaiķe,
Anita Liepiņa, Maija Meirāne,
Juris Silenieks, Juris Šlesers,
Linda Treija, Lilita Zaļkalne

Konsultanti:

Līga Gaide, Tija Kārkle, Uldis Matīss

Maketētājs: Juris Žagariņš

JG mājas lapa: <<http://zagarins.net/JG>>

Saimniecības vadītājas:

Ingrīda Bulmane
23 Markland Drive
Toronto, ON M9C 1M8, Canada
Telefons: 416-621-0898
ibulmanis@scom.ca

Tija Kārkle
616 Wiggins Road
St. Paul, MN 55119, USA
tijalaura@comcast.net

Ar autora vārdu, segvārdu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktie uzskati ne vienmēr atbilst redakcijas viedoklim.

Atzīdama demokrātiskās valstīs valdošos preses brīvības principus, *Jaunā Gaita* sekmē dažādu uzskatu publicēšanu.

Pārpublicējot šeit ievietotos materiālus/tekstus, atsaukšanās uz *JG* ir obligāta. Adrešu maiņas un pastā vai spiestuvē bojātus eksemplārus lūdzam pieteikt *JG* saimniecībā.

JG SATURA RĀDĪTĀJI

Pasūtīnāmi no *JG* saimniecības, Kanādas un ASV valūtā maksā vienādi:

Nr. 100-150	\$7,-
Nr. 151-175	\$5,-
Nr. 176-200	\$5,-
Nr. 201-230	\$8,-

JAUNĀS GAITAS ABONEMENTS MAKSĀ:

Kanādas un ASV valūtā vienādi:

Visās valstīs – 1 gads \$39,-
2 gadi \$76,-

Atsevišķa numura cena \$10,-

Krājumā ir arī vairums agrāko *JG* numuru.

Sarakstu un cenas var pieprasīt no *JG* saimniecības.

JAUNO GAITU VAR IEGĀDĀTIES:

ANGLIJĀ

E.D. Rusovs
2 Wellington Terrace
Basingstoke, Hants. RG 23 8HJ

AUSTRĀLIJĀ

Sidnejas latviešu biedrības grāmatnīca
A. Priedīte-Rīga, 32 Parnell St.
Strathfield, N.S.W. 2135

Latvian Books
Box 1287, G.P.O.
Adelaide, S.A. 5001

KANĀDĀ

Letts Shop – dāvanu veikals
Kanādas Latviešu centrs Toronto
4 Credit Union Dr
Toronto ON M4A 2N8

LATVIJĀ

A/S „Danske Bank”,
Lāčplēša ielā 75, Rīga LV 1011

IBAN – LV61MARA00002028 26000
Ingrīda Bulmane (*JG* žurnāla abonēšana)
1 gads (4 numuri) Ls 14,-

Tuvāka informācija – Ilze Dzelme 67-289619

Latvijas Okupācijas muzeja grāmatgaldā
Strēlnieku laukumā 1, Rīga LV-1050

„Satori” grāmatnīca
Lāčplēša ielā 31, Rīga LV-1011

LETTERS AND ARTS. An eighteen-page photo essay by the eminent photojournalist **Uldis Briedis** culminates our year-long celebration of Latvia's renewal of independence twenty years ago; **Rolfs Ekmanis** shares personal insight on the career and character of the man behind the camera. ●● **Voldemārs Avens** writes that **Ilmārs Rumpēters'** cover designs over many decades (also for the current issue) are a big reason why *Jaunā Gaita* is admired by the international graphic design community. ●● We feature full-page reproductions of paintings by Rumpēters, **Vineta Kaulača**, and **Fricis Zandbergs**. Art editor **Linda Treija** introduces **Vineta Kaulača** and explains that her stark, photorealistic images mean to convey a sense of motion or passage of time as no photographic snapshot can. **Māris Brančis** writes that the promising career of **Linda Treija's** grandfather **Fricis Zandbergs** (1910-1972) was cut short in Riga by WWII and deportation to Siberia. ●● **Helēna Gintere** reviews the career of conductor **Andris Nelsons**, a global superstar at age 33, and quotes him on the disproportionately large Latvian presence on the world stage of music: [Latvians] are outwardly shy and reserved, but internally strong [...] in music they see their chance to express their strength. ●● In seven pages of poetry, **Anna Foma** comes across as playful but melancholic. According to **Maija Meirāne**, she invents a language of self-deception for us to salve our despair – little fibs which provoke a momentary smile and distract us from our depressing condition. ●● In a first-person prose composition, **Madara Rutkēviča** tries but fails to cope with a hostile invasion of her apartment by a large tree branch, a surreal manifestation of an all too real childhood memory. ●● **Laima Kalniņa** shares a Christmas meditation, "My Many Lives".

LITERARY COMMENT AND REMEMBRANCES. **Jānis Elsbergs** brings to bear his personal knowledge and perspective on a recently published collection titled *Virtuves piezīmes* (Kitchen Comments) by **Dzintars Sodums** (1922-2008) and on contrasting reviews by **Nora Ikstena** and **Ieva Lešinska**. ●● Writer, poet, and translator in the Georgian and Ukrainian languages, **Raul Chilachava** was Ukraine's ambassador to Latvia from 2006 to 2010. **Imants Auziņš** reviews his memoir of those four years, *Approaching Latvia*, and enumerates his important contributions to Latvia's literary culture. ●● **Lilīta Zalkalne**, **Juris Rozītis** and **Uldis Grasis** pay tribute to the life of poet, translator, play-

wright and director **Jānis Gulbītis** (pseudonym **Viesiens**) (1916-2011). ●● Notwithstanding the delicate musicality of her poetry, **Elza Kezbera** (1911-2011) was a tough personality who survived much hardship and, in **Dagmāra Vallena's** words, *lived as if in debt to death*. ●● **Juris Šlesers** posits that Latvianness can best be conveyed to the younger generations of our emigré community by sharing personal experience sincerely and candidly; he sees in **Māra Celle's** memoir *The Long Journey Home* a good case in point.

ACTUALITIES AND OPINION. "In a Few Words" we cover the important social, cultural and political happenings in Latvia, around Latvia, and on the larger world stage. Special attention is devoted to the unseemly turmoil engendered by the special parliamentary election last September. ●● Our internet listserv debaters in "Kiberkambaris" agree on the need for a proper left wing in the ethnic Latvian political spectrum. ●● **Ilgā Reizniece** reflects on the Latvian tradition of communing and sharing food with our ancestors when the earth goes dormant in late fall.

BOOK REVIEWS. **Baiba Bičole.** *Citviet* (Elsewhere) – **Jānis Liepiņš** shares his impressions on hearing a recital. ● **Voldemārs Avens.** *Avena dzejoļi* (Avens' Poems) – reviewed by **Jānis Liepiņš** ● **Aina Zemdega.** *No sapņa uz īstenību* (From Dream to Reality) – **Juris Silenieks**; also a poem from **Imants Auziņš**, "On reading Aina Zemdega" ● **Andris Ogrīņš.** *Zem pulksteņa pulkstenis* (A Clock Beneath the Clock), a collection of poems – **Anna Auziņa** ● **Per Olov Enquist.** *Ett Annat liv* (Swedish: Another Life), a memoir including a chapter on the author's involvement with the issue of Sweden's extradition of Latvian legionnaires to the Soviet Union in 1946 – **Jānis Krēsliņš, Sr.** ● **Sofi Oksanen.** *Attīrīšanās* (Purgatory), a Latvian translation from the Finnish novel – **Maira Asare**; the same novel in Swedish translation *Utrensning* – **Aina Siksa** ● **Heinrihs Strods.** *PSRS politiskā cenzūra Latvijā 1940-1990* (USSR Political Censorship in Latvia 1940-1990, vol. 2) – **Dainis Mjartāns** ● *Latvju Teksti* issues 3 & 4 (spring and summer 2011) – **Anita Liepiņa** ● **Gundars Ķeniņš Kings.** *Krīzes laika komentāri* (Commentaries In a Time of Crisis), a book of lessons on the global economy – **Andris Pētersons** ● *Journal of Baltic Studies* (June 2011) – **Gundars Ķeniņš Kings.**